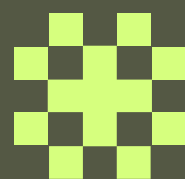




Rīgas valstspilsētas pašvaldības aprites ekonomikas rīcības plāns 2026.–2030. gadam



SATURS

SAĪSINĀJUMU SARAKSTS.....	2
IEVADS.....	4
PLĀNA KOPSAVILKUMS	5
1. SITUĀCIJAS IZKLĀSTS.....	8
1.1. Kas ir aprites ekonomika?.....	9
1.2. Globālā situācija resursu izmantošanā.....	11
1.3. Normatīvais regulējums aprites ekonomikas īstenošanai	13
1.4. Rīgas raksturojums.....	18
1.5. Aprites ekonomikas potenciāls un izaicinājumi Rīgā.....	24
1.5.1. Izaicinājumi.....	24
1.5.2. Potenciāls.....	29
1.5.3. Ieguvumi.....	34
2. PLĀNA MĒRĶIS UN RĪCĪBAS VIRZIENI	37
2.1. Darba process.....	38
2.2. Vīzija	40
2.3. Mērķi un politikas rezultāti	41
2.4. Rīcības virzieni	43
2.5. Prioritārie pasākumi un SEG emisiju novērtējums.....	43
2.6. Plānoto pasākumu kopsavilkums	47
3. PASĀKUMU IZVĒRSUMS	51
3.1. Pašvaldības saimniecība un publiskā ārtelpa.....	52
3.2. Aprites ekonomikas punkti.....	61
3.3. Atkritumu apsaimniekošana	63
3.4. Kultūras un radošās nozares industrijas un ražošana.....	70
3.5. Būvniecība.....	77
3.6. Enerģētika.....	82
3.7. Ūdens patēriņš.....	84
3.8. Mobilitāte un transports.....	89
4. PLĀNA IEVIEŠANA UN UZRAUDZĪBA	95
5. RISKU ANALĪZE RAERP IEVIEŠANĀ.....	98
6. NOVĒRTĒJUMS IETEKMEI UZ BUDŽETU	101

SAĪSINĀJUMU SARAKSTS

AARC	Atkritumu apsaimniekošanas regulēšanas centrs
AIC	Rīgas Apkaimju iedzīvotāju centrs
ĀMD	Rīgas valstspilsētas pašvaldības Ārtelpas un mobilitātes departaments
CEAP	Aprites ekonomikas rīcības plāns "Tirākai un konkurētspējīgākai Eiropai"
CO ₂ e	Siltumnīcefekta gāzu emisiju masas vienības, izteiktas oglekļa dioksīda ekvivalentos
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
DRN	Dabas resursu nodoklis
ES	Eiropas Savienība
ĪD	Rīgas valstspilsētas pašvaldības Īpašuma departaments
IDB	Rīgas valstspilsētas pašvaldības Izpilddirektora birojs
IKSD	Rīgas valstspilsētas pašvaldības Izglītības, kultūras un sporta departaments
IPCC	Starptautisko klimata pārmaiņu padome
KEM	Klimata un enerģētikas ministrija
LCA	<i>Life Cycle Assessment</i> (dzīves cikla novērtējums)
MK	Ministru kabinets
MVD	Rīgas valstspilsētas pašvaldības Mājokļu un vides departaments
PAD	Rīgas valstspilsētas pašvaldības Pilsētas attīstības departaments
REA	Rīgas enerģētikas aģentūra
RITA	Rīgas valstspilsētas pašvaldības Investīciju un tūrisma aģentūra
RM	SIA "Rīgas meži"
RN	SIA "Rīgas nami"
RVP	Rīgas valstspilsētas pašvaldība
RPA	Rīgas valstspilsētas pieminekļu aģentūra
RS	SIA "Rīgas satiksme"
RŪ	SIA "Rīgas ūdens"
SUS	Statistikas un uzraudzības sistēma
URBACT	Eiropas Savienības starpreģionu sadarbības programma
VARAM	Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija

ZPI

Zaļais publiskais iepirkums

IEVADS

Aprites ekonomika ir ilgtspējību veicinošs ražošanas un patēriņa modelis, kas paredz pēc iespējas ilgāku produktu, materiālu un resursu vērtības saglabāšanu, paaugstināšanu un noturēšanu ekonomikā, samazinot gan izejvielu patēriņu un atkritumu apjomu, gan arī ietekmi uz vidi, respektējot ierobežoto resursu patēriņa planetārās robežas. Aprites ekonomikas sniegtie ieguvumi ir sociālā labklājība, efektīva resursu pārvaldība, ekonomikas transformācija, prasmīga saimniekošana, infrastruktūras un tehnoloģiju uzturēšana un attīstība.

Aprites ekonomikas īstenošana sniedz iespēju veidot jaunus sadarbības modeļus, atklāt jaunus tirgus, radīt jaunas darba vietas, piesaistīt investīcijas, veidot finansiālus un resursa ietaupījumus, saīsināt piegāžu ķēdes un mazināt atkarību no izejvielu importa. Aprites ekonomikas īstenošanas rezultātā nozīmīgākie sociālie ieguvumi ir kvalitatīvi un ilgtspējīgi mājokļi, kā arī dzīves kvalitātes uzlabošanās. Tāpat aprites ekonomika ļauj daudz pilnvērtīgāk iesaistīties darba tirgū sociāli mazaizsargātām iedzīvotāju grupām. Savukārt pie vides aspektu ieguvumiem var minēt gan pirmreizējo izejvielu iegūšanas, gan patēriņa apjoma samazināšanos, gan arī kopējo atkritumu apjoma un ikgadējo siltumnīcefekta gāzu (turpmāk – SEG) emisiju samazināšanos un tīrāku vidi.

Rīgas valstspilsētas pašvaldības aprites ekonomikas rīcības plāns 2026.–2030. gadam (turpmāk – RAERP) ir izstrādāts, lai virzītu pilsētu uz ilgtspējīgu attīstību, kas balstīta uz resursu efektivitāti un ir saskaņā ar Eiropas Zaļo kursu, Latvijas Nacionālo klimata un enerģētikas plānu un mērķiem, kas noteikti Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam. Lai risinātu tādas vides problēmas kā resursu izšķērdēšana, pārtikas un būvniecības nozares radītie atkritumi, kā arī iedzīvotāju paradumi, nepieciešama sistēmiska un koordinēta rīcība. Īstenojot šo RAERP, tiks veicināta RVP, tās uzņēmumu, iedzīvotāju un citu iesaistīto pušu pāreja uz aprites ekonomiku. Tas ietver gan resursu plūsmas pārvaldību, gan sabiedrības uzvedības maiņu un jaunu iniciatīvu iedzīvināšanu.

RAERP izstrāde balstās uz esošo datu un politikas dokumentu analīzi, kā arī pieredzi, kas gūta starptautiskajā sadarbībā un citās aprites ekonomikas iniciatīvās. RAERP izstrādē tika ņemta vērā Eiropas pilsētu labā prakse aprites ekonomikas stratēģiju un rīcības plānu ieviešanā. RAERP mērķi un pasākumi tika veidoti, balstoties uz pašvaldības spēju ietekmēt procesus un pieņemt lēmumus (piemēram, izveidojot atbilstošu infrastruktūru aprites ekonomikas principu ieviešanai pilsētā, tostarp teritorijas un investīciju plānošanā), kā arī izmantot pieejamos resursus sabiedrības informēšanai, izglītošanai un aprites risinājumu pieejamības nodrošināšanai. RAERP izstrādē tika iesaistītas dažādas ieinteresētās puses – valsts un pašvaldības iestādes un kapitālsabiedrības, nevalstiskās organizācijas, akadēmiskais sektors, uzņēmēji, Rīgas iedzīvotāji un vietējie un ārvalstu eksperti. Dokuments papildinās un stiprinās citus pilsētas attīstības plānošanas dokumentus.

PLĀNA KOPSAVILKUMS

RAERP ir pašvaldības īstermiņa plānošanas dokuments, kas sniedz redzējumu par to, kā ar aprites ekonomikas principu īstenošanu pašvaldība sasniegs izvirzītos klimata mērķus, kas noteikti Rīgas valstspilsētas rīcības plānā klimata mērķu sasniegšanai līdz 2030. gadam (turpmāk – klimata līgums) un Rīgas valstspilsētas ilgtspējīgas enerģētikas un klimata rīcības plānā līdz 2030. gadam (turpmāk – REKP2030).

RAERP ir izstrādāts saskaņā ar Eiropas Pilsētu mēru paktu, kam Rīga pievienojās jau 2008. gadā, un kurā ietvertās saistības paredz būtisku SEG emisiju samazinājumu līdz 2030. gadam, ieskaitot 80 % emisiju samazinājumu pret 1990. gadu un ne vairāk kā 20 % emisiju kompensāciju.

Nemot vērā to, ka aprites ekonomikas tematika līdz šim klimata politikas dokumentos tika ietverta visai fragmentāri, RAERP izstrādāts kā sistēmisks ietvars aprites principu ieviešanai pilsētas pārvaldībā, tautsaimniecībā un sabiedrībā kopumā. Plāns ir nepieciešams, lai risinātu esošās ar resursu izmantošanu, atkritumu apsaimniekošanu un klimata pārmaiņām saistītās problēmas. Tas sniegs iespēju uzlabot ekonomisko, vides un sociālo ilgtspēju, veicinās inovācijas un pilsētas iedzīvotāju dzīves kvalitātes paaugstināšanos.

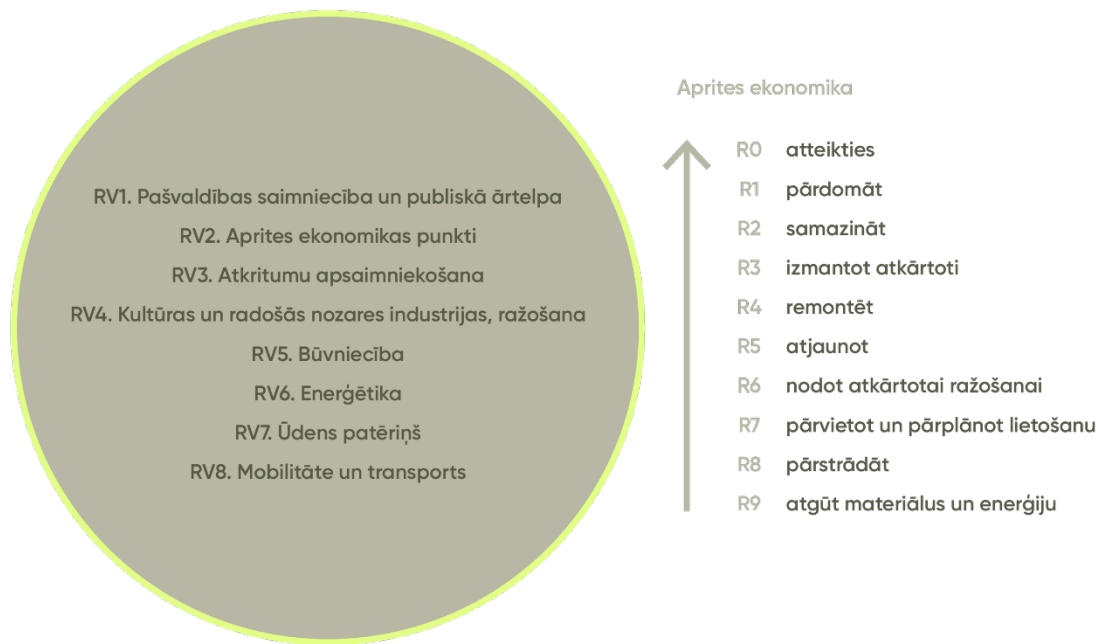
RAERP sastāv no piecām galvenajām sadaļām. Pirmajā sadaļā sniegta situācijas izklāsts – pārskats par aprites ekonomikas nozīmi pilsētās, politisko un normatīvo ietvaru Eiropas, nacionālajā un reģionālajā līmenī un raksturoti galvenie Rīgas izaicinājumi pārejā uz aprites ekonomiku. Otrajā sadaļā detalizēti aprakstīts plānošanas darba process, mērķauditorijas, vīzija, mērķi un prioritāro pasākumu kopsavilkums. Trešajā sadaļā ietverts pasākumu izvērsums ar detalizētu uzdevumu aprakstu. Ceturtā sadaļa veltīta ieviešanas un uzraudzības mehānismiem, savukārt piektajā sadaļā analizēti galvenie riski un piedāvāti priekšlikumi to mazināšanai.

RAERP galvenais uzdevums ir veidot integrētu, uz datiem balstītu un ar pašvaldības funkcijām nostiprinātu sistēmu efektīvai resursu izmantošanai, kas sekmē pāreju uz ilgtspējīgu un klimatneitrālu pilsētu atbilstoši aprites ekonomikas principiem.

RAERP nosaka konkrētus pasākumus, kas sekmēs resursu apritīgumu (materiālu un produktu koplietošanu, atkārtotu izmantošanu, labošanu, atjaunošanu un pārstrādi), iedzīvotāju līdzdalību, apritīgu uzņēmējdarbību, kā arī pašvaldības pārvaldības un iepirkumu procesu pielāgošanu aprites ekonomikas mērķiem. Tajā integrēti gan Eiropas Savienības (turpmāk – ES) politikas norādījumi (tostarp ES Zaļais kurss un Eiropas Komisijas Aprites ekonomikas rīcības plāns), gan Latvijas Rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku 2020.–2027. gadam, gan RVP attīstības plānošanas dokumenti. Reģionālā līmeņa ietvaros plāns sasaistīts ar Rīgas plānošanas reģiona attīstības stratēģiju 2014.–2030.

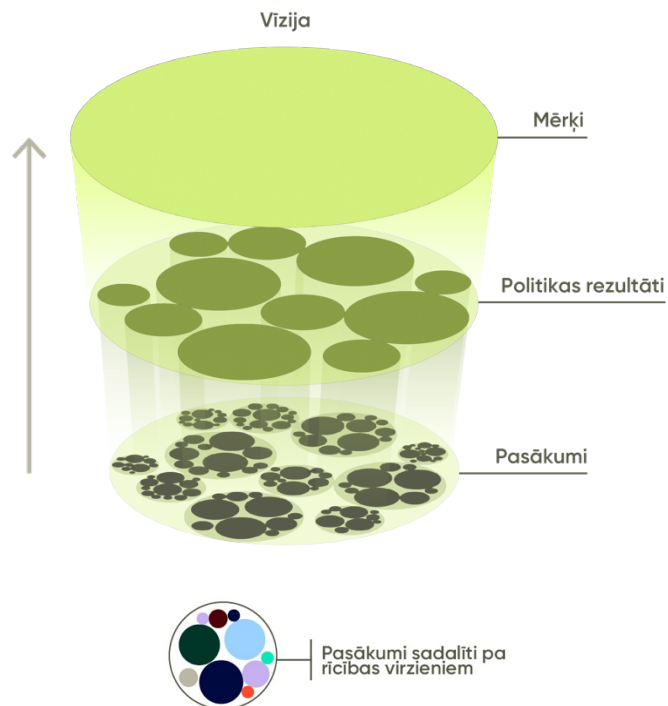
Sagaidāms, ka plāna īstenošanas rezultātā palielināsies resursu produktivitāte Latvijā (no 0,90 €/kg uz 1,55 €/kg) un materiālu apritīguma līmenis (no 5 % uz 11 %), vienlaikus Rīgā būtiski uzlabosies sadzīves atkritumu šķirošanas rādītāji (no 44 % uz 60 %) un samazināsies atkritumu daudzums uz vienu iedzīvotāju (no 501 kg uz 451 kg). Plāns veicina institucionālo kapacitāti aprites ekonomikas ieviešanai pašvaldībā, nodrošinot starpnozaru koordināciju, uzlabotu datu analīzi un ilgtspējīgus finansēšanas risinājumus.

Plānā īpaša uzmanība pievērsta arī pašvaldības nozīmei, piemēram, gan veicot iepirkumus, gan attīstot tādu infrastruktūru, kas veicina iedzīvotāju līdzdalību un uzņēmējdarbību aprites ekonomikā. RAERP īstenošana veicinās pāreju uz ilgtspējīgu resursu pārvaldību 8 rīcības virzienos (turpmāk – RV).



1. attēls. RAERP 8 rīcības virzieni un resursu vērtības saglabāšanas hierarhija

RAERP struktūra ir sadalīta 4 līmeņos (2. attēls. RAERP struktūra). Tās pamatā ir definēta ilgtermiņa vīzija, kam ir izvirzīti 3 mērķi. Atbilstoši šiem mērķiem ir definēti sasniedzamie politikas rezultāti, un to sasniegšanai nepieciešams īstenot pasākumus iepriekš minētajos 8 rīcības virzienos.



2. attēls. RAERP struktūra



Rīga kļūst par modernu aprites ekonomikas inovāciju virzītājspēku, kas atbalsta jaunu tehnoloģiju, infrastruktūras un uz resursu atgriešanu aprītē vērstu procesu izstrādi, kā arī nodrošina resursu ierobežojuma ievērošanu. Tādējādi Rīga ir iedvesmas avots un veicina Latvijas resursu produktivitāti.

Lai īstenotu izvirzīto vīziju, rīcības plānā tiek noteikti 3 mērķi un izvirzīti 9 politikas rezultātievi rādītāji, kuru sasniegšanai nepieciešams realizēt tiem pakārtotos 36 pasākumus.

Mērķis Nr. 1. Rīgas iedzīvotājs lieto aprites ekonomiku atbalstošu infrastruktūru un iesaistās aprites ekonomikas īstenošanā.

1 Rīgas iedzīvotājs lieto aprites ekonomiku atbalstošu infrastruktūru un iesaistās aprites ekonomikas īstenošanā.

Sabiedrības izpratne un līdzdalība aprites ekonomikas ieviešanā



59% → 80% ↑

Datu avots: Aprites ekonomikas indekss vai cita aptauja (2024)

Radīto sadzīves atkritumu daudzums uz 1 cilvēku



501 kg → 451 kg ↓

Datu avots: MVD atkritumu apsaimniekošanas ikgadējais datu apkopojums (2024)

Dalīti savāktie māsaimniecības atkritumu attiecība pret visiem kopā savāktajiem sadzīves atkritumiem



44% → 60% ↑

Datu avots: MVD atkritumu apsaimniekošanas ikgadējais pārskats (2024)

Mērķis Nr. 2. Pašvaldība apritīgi apsaimnieko savā rīcībā esošos resursus

2 Pašvaldība apritīgi apsaimnieko savā rīcībā esošos resursus

SEG emisiju ietaupījums, īstenojot RAERP pasākumus



0 t CO₂e → 25 801 t CO₂e ↓

Datu avots: REA pārskats par REARP ieviešanu (2025)

Aprites ekonomikas projektu ES finansējuma apjoms



1,635 MEUR → 3 MEUR ↑

Datu avots: PAD projektu vadības nodaļas apkopojums (2025)

Resursu pārvaldības novērtējums



55,5% → 80% ↑

Datu avots: Aprites ekonomikas indekss vai cita aptauja (2024)

Mērķis Nr. 3. Rīga ir piemērota izaugsmes un attīstības vieta uzņēmējiem, kuri piemēro aprites ekonomikas principus.

3 Rīga ir piemērota izaugsmes un attīstības vieta uzņēmējiem, kuri piemēro aprites ekonomikas principus.

Pieaugusi resursu produktivitāte



0,90 euro/kg → 1,55 euro/kg ↑

Datu avots: CSP datu apkopojums par Latviju (2020)

Pieaudzis materiālu apritīgums



5% → 11% ↑

Datu avots: Eurostat datu apkopojums par Latviju (2023)

Uzņēmējdarbības transformācijas novērtējums



43,2% → 70% ↑

Datu avots: Aprites ekonomikas indekss vai cita aptauja (2024)

1. SITUĀCIJAS IZKLĀSTS



1.1. Kas ir aprites ekonomika?

Vēsturiski pilsētu attīstība saistībā ar materiālu un preču ražošanu un izmantošanu balstās uz lineārās ekonomikas modeli, kuru raksturo "paņem, lieto, izmet" (*take, make, waste*) prakse. Šī pieeja ir izraisījusi eksponenciālu materiālu patēriņa, piesārņojuma un atkritumu apjoma pieaugumu. Piemēram, laika posmā no 2016. līdz 2021. gadam pasaules ekonomika ir patērējusi 582 miljardus tonnu materiālu. Tas ir gandrīz tikpat daudz materiālu, cik tika patērēti visa 20. gadsimta garumā – 740 miljardi tonnu³.

Lai efektīvāk izmantotu šos resursus un mazinātu pilsētu negatīvo ietekmi uz vidi, nepieciešami jauni resursu pārvaldības modeļi. Viens no tiem ir aprites ekonomika, kuras pirmsākumi ir meklējami 1970. gados. Iespējams, viens no pirmajiem darbiem, kurš izvērtēja resursu limitētu pieejamību un atkritumu problēmu uz mūsu planētas ir Romas kluba raksts "Izaugsmes robežas" (*Limits to Growth*), kas tika izdots 1972. gadā.¹ Bet aprites ekonomikas koncepcija tika detalizētāk iezīmēta 1976. gadā, kad *Walter Stahel* un *Genevieve Radey* publicēja rakstu "Potenciāls darbaspēka aizstāšanai ar enerģiju" (*Potential for Substituting Manpower for Energy*), kurā autori piedāvāja vīziju par resursu efektīvāku izmantošanu, atkritumu samazināšanu, neietekmējot ekonomikas konkurētspēju, un darba vietu radīšanu, tādējādi definējot slēgta cikla (*closed loop*) ekonomikas principu.²

Vēl 1970. gados *Walter Stahel* definēja terminu "no šūpuļa līdz šūpulim" (*cradle-to-cradle*), kurš arī šodien tiek izmantots, skaidrojot aprites ekonomikas principus saistībā ar produktu un preču dzīvesciklu. Aprites ekonomikā tiek uzsvērtā saražoto produktu atkārtota izmantošana un atkritumu pārstrāde atkārtotai produktu ražošanai, aizstājot lineārās ekonomikas modeli ar produktu dzīves ciklu "no šūpuļa līdz kapam" (*cradle-to-grave*).

Taču plašu ievēribu un aprites ekonomikas ieviešanu praksē mēs varam vērot tikai pēdējo 15 gadu laikā, kad sabiedrība pievērs lielāku uzmanību klimata pārmaiņām un globālajai sasilšanai. Nepieciešamība līdzsvarot rūpniecisko attīstību un ekonomikas izaugsmi ar vides un cilvēku veselību pasaulē ir virzītājs siltumnicefekta gāzu (turpmāk – SEG) emisiju samazināšanas stratēģijām, kas ietver arī aprites ekonomikas piemērošanu. Atbilstoši aprites ekonomikai produkti un materiāli tiek veidoti tā, lai tos varētu atkārtoti izmantot, atjaunot, pārstrādāt vai atgūt un tādējādi saglabāt ekonomikā pēc iespējas ilgāk, vienlaikus izvairoties vai samazinot atkritumu, īpaši bīstamo atkritumu, veidošanos un novēršot vai samazinot SEG emisijas.

REA definē aprites ekonomiku kā ilgtspējību veicinošu attīstības modeli, kura būtība ir produktu, materiālu un resursu vērtības saglabāšana, paaugstināšana un noturēšana ekonomikā pēc iespējas ilgāk, vienlaikus samazinot gan izejvielu patēriņu un atkritumu apjomu, gan arī ietekmi uz vidi. Tikmēr Eiropas Savienības parlamenta mājaslapā publicētā definīcija³ uzsver, ka:

"Aprites ekonomika ir ražošanas un patēriņa modelis, kas paredz esošo materiālu un produktu koplietošanu, iznomāšanu, atkārtotu izmantošanu, remontu, atjaunošanu un pārstrādi pēc iespējas ilgākā laika periodā."

Aprites darbības un to ietekme uz produktu un materiālu vērtības saglabāšanu ir atspoguļotas pēc Elenas Macartūras Fonda (*Ellen MacArthur Foundation*) izstrādātā parauga veidotajā procesā (3. attēls), vizualizējot tos lietotāja vai patērētāja lēmumus, kas ļauj pagarināt produkta vai materiālu izmantošanas dzīvesciklu.⁴ Šie principi veido aprites ekonomikas pamatstruktūru un tiek arvien plašāk integrēti pilsētu attīstības stratēģijās visā Eiropā.⁵

Aprites ekonomika tiek salīdzināta arī ar pāreju uz atbildīgākiem ražošanas un patēriņa modeļiem. Pienācīgi pārvaldot materiālu un resursu plūsmas, kā arī veicinot vides un dabas kapitāla saglabāšanu, atjaunošanu un attīstību, aprites ekonomika sekmē pilsētu sistēmu stabilitāti, tādējādi mazinot riskus, kas saistīti ar resursu izsīkumu. Turklāt šāda paradigmas maiņa sniedz arī būtiskus

¹ Pieauguma robežas (1972), Romas klubs. Pieejams: Club of Rome

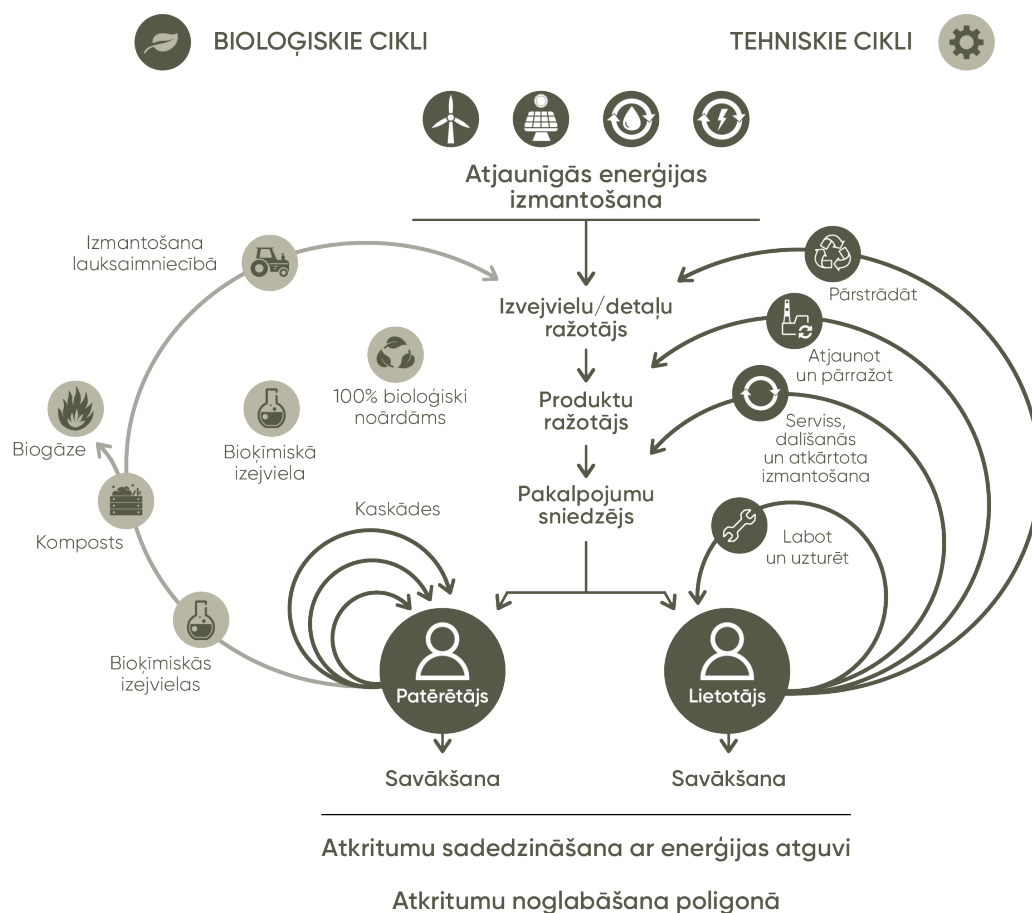
² School of thought that inspired the circular economy (2023). Pieejams: Ellen MacArthur Foundation

³ Aprites ekonomika: definīcija, nozīmīgums un ieguvumi (2023). Pieejams: Aprites Ekonomika

⁴ Kas ir aprites ekonomika? (2024) Pieejams: Rīgas enerģētikas aģentūra

⁵ Accelerating the Circular Economy in Europe – State and Outlook 2024 (2023). Pieejams: EEA Report

ekonomiskos un sociālos ieguvumus, piemēram, Eiropas konkurētspējas palielināšanu ar jauniem biznesa modeļiem, kas balstīti uz aprites ekonomikas principiem,⁶ kā arī inovāciju attīstību un pilsētas iedzīvotāju dzīves kvalitātes paaugstināšanos.



3. attēls. Aprites ekonomikas pamatprincipi

⁶ Compost and Digestate for a Circular Bioeconomy (2022). Pieejams: ECN Data Report

1.2. Globālā situācija resursu izmantošanā

Globālā mērogā pilsētas aizņem tikai apmēram 3 % no Zemes platības, bet tajās dzīvo aptuveni 55 % pasaules iedzīvotāju. Eiropā urbanizācija sasniedz pat 75 %. Pieaugot urbanizācijai, tiek prognozēts, ka līdz 2050. gadam pasaules pilsētās dzīvojošo iedzīvotāju īpatsvars palielināsies līdz 70 %, bet Eiropā līdz pat 85 %. Tomēr pilsētu ietekme sniedzas tālu aiz to robežām. Pilsētas patērē apmēram 70 % no globālajiem resursiem un saražotās enerģijas. Tās ir galvenais avots vairāk nekā 70 % cilvēka izraisītajām SEG emisijām un rada apmēram pusi no visiem atkritumiem. Tajā pašā laikā pilsētas neefektīvi izmanto resursus, aktīvus, telpu un laiku. Piemēram, automašīna vidēji ir novietota vairāk nekā 90 % laika, 30 % pārtikas tiek izšķērdēts un birojs vidēji tiek izmantots tikai 35–50 % no laika.⁷

Apkopojums par globālo situāciju saistībā ar resursu izmantošanu pilsētvidē, kā arī pilsētu potenciālu pārejai uz aprites ekonomiku globālā mērogā.

Apbūvētā vide

- Vairāk nekā 30 % no visiem radītajiem atkritumiem ir no būvniecības un būvju nojaukšanas procesiem.⁸

Bioloģiskie atkritumi

- 52 % no visiem sadzīves atkritumiem ir bioloģiskie atkritumi.⁹ ES līmenī šis rādītājs svārstās ap 30–40 %.
- Veicinot bioloģisko atkritumu pārstrādi un kompostēšanu, Eiropā iespējams trīskāršot apstrādāto atkritumu apjomu un radīt līdz 50 000 darbavietu.¹⁰

Enerģija

- Atgūstoties no pandēmijas, globālais enerģijas patēriņš pieaugums 2023. gadā palielinājās par 2,2 %, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, kas ir daudz straujāk nekā tā vidējais 2010.–2019.gada pieauguma temps: 1,5 %/gadā.¹¹
- Gandrīz 10 % no globālo emisiju pieauguma kopš 2015. gada var saistīt ar urbanizāciju.¹²

Ūdens

- Saskaņā ar Pasaules ūdens attīstības ziņojumu globālais ūdens patēriņš pēdējo 100 gadu laikā ir pieaudzis sešas reizes.¹³
- Primāri tas ir saistīts ar pilsētām, kas saskaras ar pieaugošu pieprasījumu pēc ūdens, ko izraisa urbanizācija un ekonomiskā attīstība.

Plastmasa un iepakojums

- 40 % plastmasas atkritumu rodas no iepakojuma. Pasaulē gadā tiek radīts 141 miljons tonnu plastmasas iepakojuma. Visās ES valstīs tiek radīti aptuveni 84 miljoni tonnu iepakojuma atkritumu.¹⁴

⁷ The 15 Circular Steps for Cities (2018). Pieejams: European Investment Bank

⁸ The circular economy in the construction and demolition waste management: A comparative analysis emerging and developed countries (2023). Pieejams: Elsevier

⁹ Global Waste Management Outlook (2024). Pieejams: ANO Vides programma

¹⁰ Compost and Digestate for a Circular Bioeconomy (2022). Pieejams: ECN Data Report 2022

¹¹ Total Energy Consumption (2024). Pieejams: World Energy & Climate Statistics

¹² Empowering global energy transitions (2024): Pieejams: International Energy Agency

¹³ The United Nations World Water Development Report (2020). Pieejams: UN Water

¹⁴ Global Plastics Outlook (2022). Pieejams: OECD

- 20 % no ķīmiskās rūpniecības emisijām Eiropas Savienībā saistītas ar plastmasas ražošanu.¹⁵
- Zemie plastmasas apstrādes rādītāji negatīvi ietekmē ekonomiku, vidi un sabiedrības veselību, tāpēc plastmasas ražošana un pārstrāde ES Aprites ekonomikas rīcības plānā ir noteikta kā prioritāra joma.¹⁶
- ES stratēģijā par plastmasu dzīvesciklu aprites ekonomikā, kas pieņemta 2018. gada janvārī, tika ieviestas darbības, kuru mērķis ir panākt labāku plastmasas izstrādājumu dizainu, augstākus pārstrādes rādītājus un kvalitatīvākas pārstrādes materiālu.¹⁷

Tekstilizstrādājumi

- 10 % no globālajām SEG emisijām saistīti ar modes industriju.¹⁸ Katru gadu visā pasaulē tiek saražoti 92 miljoni tonnu tekstilizstrādājumu atkritumu. Ja vien nenotiks būtiskas pārmaiņas, tiek lēsts, ka līdz 2030. gadam globāli tiks radīts par 40 % vairāk atkritumu.¹⁹
- Lai gan aptuveni 95 % nolietoto tekstilizstrādājumu ir iespējams pārstrādāt, lielākā daļa joprojām tiek izšķērdēti – sadedzināti vai nogādāti atkritumu poligonos.²⁰

Elektronika

- Elektriskie un elektroniskie atkritumi ir viena no visstraujāk augošajām atkritumu plūsmām pasaulē. 2022. gadā visā pasaulē tika saražoti aptuveni 62 miljoni tonnu e-atkritumu, no tiem tikai 22,3 % tika dokumentēti kā oficiāli savākti un pārstrādāti. Aptuveni divi no trim eiropiešiem vēlētos turpināt izmantot savas pašreizējās digitālās ierīces ilgāk.²¹

¹⁵ Plastics (2024). Pieejams: European Environment Agency

¹⁶ Aprites ekonomikas rīcības plāns. Par tīrāku un konkurētspējīgāku Eiropu (2020). Pieejams: ES Publikācijas Birojs

¹⁷ Eiropas stratēģija attiecībā uz plastmasu aprites ekonomikā (2018). Pieejams: Eiropas Komisija

¹⁸ UN Helps Fashion Industry Shift to Low Carbon (2018). Pieejams: UN Climate Change

¹⁹ Fashion Waste Facts & Statistics (2019). Business Waste

²⁰ Key Circular Economy sectors (2020). Pieejams: Circular Cities Declaration

²¹ Electronic Waste (e-waste) (2024). Pieejams: World Health Organization

1.3. Normatīvais regulējums aprites ekonomikas īstenošanai

Šobrīd aprites ekonomikas īstenošanai saistošās nostādnes un regulas, kas tiešā un netiešā veidā ietekmē aprites ekonomikas stratēģiskā redzējuma un rīcības plāna izstrādi Rīgas līmenī, ir apkopotas **nākamajā attēlā** (4. attēls). ES un tās dalībvalstis izmanto minētajos dokumentos definētos mērķus un aktivitātes, lai nodrošinātu aprites ekonomikas ieviešanu valsts pārvaldes, uzņēmumu un sabiedrības ikdienā, kā arī lai veicinātu aprites ekonomikas vērtību īstenošanu, orientējoties uz tām aktivitātēm, kas spēj sasniegt augstāku materiālu, resursu vai produktu vērtību.

Eiropas Savienības līmenis							
Eiropas Zaļais Kurss							
Aprites ekonomikas rīcības plāns (2020)							
ES rūpniecības stratēģija	ES ķīmisko vielu stratēģija	ES plastmasas stratēģija	ES stratēģija ilgtspējīgiem un aprītiem tekstilizstrādājumiem	Nulles piesārņojuma rīcības plāns			
Latvijas līmenis							
Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam							
Aprites ekonomikas stratēģija Latvijai							
Rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku 2020.–2027. gadam							
Latvijas stratēģija klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050. gadam							
Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.–2030. gadam							
Latvijas Dizaina Stratēģija 2022.–2027. gadam							
Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021.–2028. gadam							
Rīgas valstspilsētas līmenis							
Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam							
Rīgas attīstības programma 2022.–2027. gadam							
Rīgas valstspilsētas ilgtspējīgas enerģētikas un klimata rīcības plāns 2022.–2030. gadam							
Rīcības plāns Rīgas metropoles areāla attīstībai							
Rīgas valstspilsētas pašvaldības aprites ekonomikas rīcības plāns 2026.–2030. gadam	Rīgas valsts-pilsētas klimatneitralitātes apņemšanās līdz 2030. gadam	Rīgas valstspilsētas pašvaldības Mājokļu politikas pamatnostādnes 2024.–2030. gadam	Apkaimju centru attīstības plāns 2024.–2028. gadam	Rīcības plāns vides trokšņa samazināšanai Rīgas aglomerācijā 2024.–2028. gadam	Rīgas valsts-pilsētas gaisa kvalitātes uzlabošanas rīcības programma 2021.–2025. gadam	Rīgas pilsētas velosatiksmes attīstības koncepcija 2015.–2030. gadam	Rīgas pilsētas sabiedrības integrācijas pamatnostādnes 2019.–2024. gadam

4. attēls. Normatīvais regulējums aprites ekonomikas jomā ES un Latvijā^{22 23 24 25 26 27}

²² Latvijas nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam (2024). Pieejams: Latvijas Republikas Tiesību Akts

²³ Rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku 2020.–2027. gadam (2024). Pieejams: Latvijas Republikas Tiesību Akts

²⁴ Latvijas stratēģija klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050. gadam (2024). Pieejams: Latvijas Republikas Tiesību Akts

²⁵ Aprites ekonomikas stratēģija Latvijai (2021). Pieejams: Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija

²⁶ Nacionālais Enerģētikas un Klimata Plāns (2024). Pieejams: Latvijas Republikas Tiesību Akts

²⁷ Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021.–2028. gadam (2021). Pieejams: Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija

Viens no galvenajiem virzītājspēkiem, kas nodrošina ilgtspējīga patēriņa un ražošanas veicināšanu ES līmenī, ir Zaļais kurss (*Green Deal*),²⁸ kas īpaši attiecināms uz Latvijas Aprites ekonomikas rīcības plānu 2020.–2027. gadam, un tā ilgtspējīgu produktu politikas ietvaru.

Līdz 2015. gadam regulas pāreja no lineāras uz aprites ekonomiku nebija izstrādāta, taču pastāvēja vairākas ES direktīvas, kas aptvēra ar aprites ekonomiku saistītus aspektus vai attiecās uz kādu specifisku sektoru, piemēram, ES Direktīva 2008/98/EK par atkritumu apsaimniekošanu.²⁹

Nostādnes aprites ekonomikas veicināšanai Eiropas Komisija pirmo reizi publicēja 2015. gadā. Aprites ekonomikas rīcības pakotne (*Circular Economy Package*) iekļāva gan stratēģijas dokumentu par aprites ekonomikas svarīgumu ES attīstībā (*Closing the loop – An EU action plan for the Circular Economy*), gan vairākus jaunus priekšlikumus atkritumu apjoma samazināšanai, īstenojot materiālu un preču atkārtotu izmantošanu. Saskaņā ar citiem ES mērķiem, piemēram, nodarbinātību, izaugsmi, enerģētiku un inovācijām, šī rīcības plāna mērķis bija pāreja uz ekonomiku, kur produktu, materiālu un resursu vērtība tiek saglabāta pēc iespējas ilgāk un atkritumu rašanās tiek maksimāli samazināta. Rīcības plāns tika saskaņots arī ar Apvienoto Nāciju Organizācijas globālajiem ilgtspējīgas attīstības mērķiem (turpmāk – IAM), kuri arī definēti 2015. gadā un publicēti 2016. gada sākumā (5. attēls).³⁰



5. attēls. IAM mērķi, kuri saistīti ar aprites ekonomiku pilsētās un reģionos³¹.

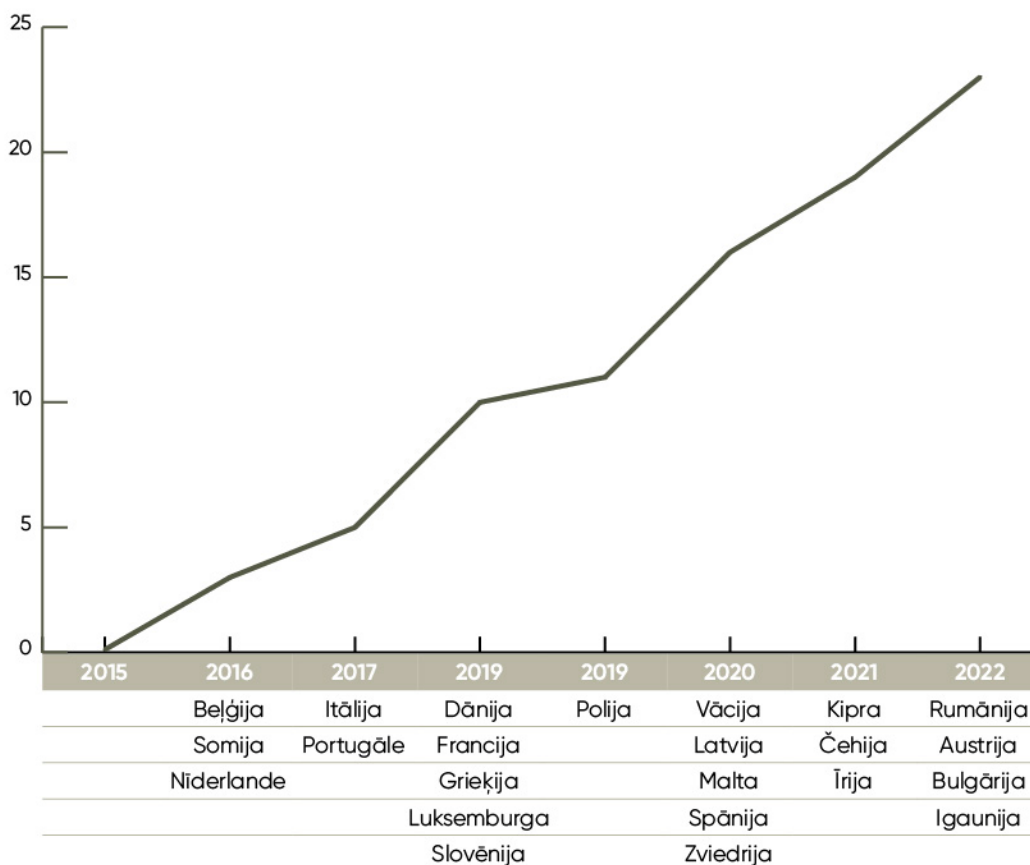
Nākamo 4 gadu laikā pēc aprites ekonomikas rīcības pakotnes publicēšanas visas 54 aktivitātes tika vai nu īstenotas, vai adaptētas nacionālajā līmenī ES dalībvalstīs. Sekojot veiksmīgajam progresam, 2020. gadā Eiropas Komisija nu jau kā atsevišķu, plaši izvērstu Eiropas Zaļā kursa sadaļu pieņēma nākamo Aprites ekonomikas rīcības plānu "Tīrākai un konkurētspējīgākai Eiropai" (*For a cleaner and more competitive Europe. Circular economy action plan*).²⁸ Arī CEAP rekomendēja ES dalībvalstīm adaptēt definētās stratēģijas savā nacionālajā aprites ekonomikas rīcības plānā. CEAP daudz plašāk iezīmēja Eiropai galvenos sektorus ar lielu aprites ekonomikas ieviešanas potenciālu, ietverot arī elektroniku, baterijas, tekstilizstrādājumus, iepakojumu un plastmasu. Būtiski tika uzsvērti arī būvniecības un būvju atkritumu apsaimniekošana.

²⁸ Eiropas Zaļais Kurss (2019). Pieejams: Eiropas Komisija

²⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/98/EK (2008). Pieejams: Eiropas Komisija

³⁰ Accelerating the circular economy in Europe (2024). Pieejams: European Environment Agency

³¹ The Circular Economy in Cities and Regions (2020). Pieejams: OECD



6. attēls. Nacionālā aprites ekonomikas rīcības plāna publicēšanas gads ES dalībvalstīs

Jāpiemin, ka CEAP publicēšana sekmēja arī finansējuma pieejamību dažādām inovāciju un pētniecības aktivitātēm, kas savukārt veicina aprites ekonomikas ieviešanu. Vairums ES dalībvalstu izstrādāja savu pirmo aprites ekonomikas rīcības plānu starp 2016. un 2022. gadu (6. attēls). Kā redzams, tad Latvija savu Rīcības plānu pārejai uz aprites ekonomiku 2020.–2027. gadam pieņēma 2020. gadā. Tikmēr līdz 2023. gadam vēl četras dalībvalstis nebija izstrādājušas savu rīcības plānu.

VARAM sagatavotajā Latvijas aprites ekonomikas rīcības plānā būtiska nozīme paredzēta pašvaldībām kā galvenajiem virzītājiem aprites ekonomikas principu ieviešanai praksē.³² Tādēļ pašvaldībām jāveic darbības, kas vērstas uz sabiedrības iesaisti, informēšanu un izglītošanu. Pārējie rīcības virzieni fokusējas uz resursu efektīvāku izmantošanu, tostarp:

- pāreja no atkritumu apsaimniekošanas uz resursu apsaimniekošanu;
- resursu produktivitātes uzlabošana visās tautsaimniecības nozarēs ar pētniecības un novatorisma attīstību;
- priekšnoteikumu veidošana preču otrreizējai izmantošanai;
- pāreja no preču pirkšanas uz pakalpojumu veicināšanu.

Visbeidzot rīcības plānā tiek uzsvērtā arī nepieciešamība tālāk pilnveidot atkritumu apsaimniekošanas un pārvaldības procesu prioritārajās nozarēs. Lai izmērītu sasniegtos rezultātus, tika definēti divi skaitliskie rādītāji:

- resursu produktivitātes pieaugums no 0,90 EUR/kg līdz 1,55 EUR/kg;
- materiālu apritīguma pieaugums no 6,6 % līdz 11,0 %.

³² Rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku 2020.–2027. gadam (2020). Pieejams: Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija

Dati parāda, ka Latvijas resursu produktivitāte 2022. gadā bija 0,94 EUR/kg³³, kamēr ES vidējais rādītājs bija 2,5 EUR/kg.³⁴ Kā pēdējais rādītājs tika izvirzīts sabiedrības izpratnes un dalības pieaugums aprites ekonomikas ieviešanā. Tas tika vērtēts ar *Eurobarometer* un citu aptauju rezultātiem rīcības plāna ieviešanas periodā no 2020. līdz 2027. gadam.

Latvijā, šobrīd tikai septiņām no 47 pašvaldībām (tostarp divām valstspilsētām – Daugavpili un Rēzeknei) ir izstrādātas aprites ekonomikas stratēģijas. Tēmas nozīmīgumu apliecina Eiropas Apsēto pilsētu ziņojums par 2024. gadu, kurā parādīts, kā ES pilsētas īsteno un izstrādā aprites ekonomikas principus un ceļvežus, balstoties uz plašu pasākumu klāstu.³⁵

Eiropas Apsēto pilsētu programmā kopumā piedalās 54 pilsētas no 18 valstīm, piemēram, Kopenhāgena, Florence, Turku, Tampere, Roterdama un citas, pārstāvēt vairāk nekā 16 miljonus iedzīvotāju. No tām 46 % jau ir izstrādājušas aprites ekonomikas stratēģiju, 22 % to pašlaik izstrādā, bet vēl 22 % integrē aprites principus citos attīstības dokumentos. Pilsētas ir identificējušas vairāk nekā 200 konkrētu pasākumu, visvairāk tos attiecinot uz būvniecības sektoru (37 %). Jau iepriekš tika minēts, ka tieši būvniecības un būvju nojaukšanas procesi rada vairāk nekā 30 % no kopējā atkritumu apjoma. Tas arī izskaidro Eiropas apsēto pilsētu uzsvāru uz šo nozari. Otrs sektors ar visvairāk pasākumiem (17 %) ir bioekonomikas sektors, aptverot lauksaimniecību, mežsaimniecību, zivsaimniecību un citas nozares, kuras balstās uz atjaunojamo dabas resursu izmantošanu. Ņemot vērā Eiropas pilsētu virzību uz aprites ekonomiku, arī Rīgai ir iespēja kļūt par ilgtspējīgas attīstības līderi Baltijas reģionā.

Rīgai šis ir pirmais visaptverošais aprites ekonomikas rīcības plāns, tomēr aprites pieejas principi jau ir integrēti vairākos citos stratēģiskos attīstības plānošanas dokumentos:

- Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam (turpmāk – RIAS);
- REKP2030
- Klimata līgums.³⁶

RIAS ir visaptverošs RVP ilgtermiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kas veidots, pamatojoties uz ilgtspējības principiem un sociālekonomisko attīstību. RIAS ir uzsvērts, ka Rīgai nepieciešams atbildīgi patērēt resursus un efektīvi izmantot enerģiju, lai nodrošinātu kvalitatīvu vidi, kas ir līdzsvarā ar ekonomisko attīstību. RIAS nosaka nepieciešamību ilgtspējīgi un saprātīgi izmantot pašvaldības resursus, kas ir pamattēze aprites ekonomikai. Līdzīgi tiek uzsvērtas efektīva resursu izmantošana infrastruktūras izbūvē un teritorijas attīstību plānā. Taču šajā dokumentā nav tiešas atsaucis uz aprites ekonomiku un tās veicināšanu, ko var izskaidrot ar faktu, ka RIAS izstrādes laikā vēl nebija publicēts Latvijas Rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku 2020.–2027. gadam.

REKP2030 uzsvē pasākumus pašvaldības infrastruktūras uzlabošanai, izmantojot aprites ekonomikas principus, kas saistīti ar energoefektivitātes uzlabošanu, ēku būvniecību un atjaunošanu apstiprīgā veidā, sabiedrības izglītošanu par aprites ekonomikas principiem un sadarbību ar izglītības iestādēm.

2022. gadā Rīga tika izraudzīta par dalībnieci Eiropas misijā "100 klimatneitrālas un viedas pilsētas līdz 2030. gadam". Šīs iniciatīvas ietvaros Rīga apņēmas līdz 2030. gadam kļūt par klimatneitrālu pilsētu un izstrādāja integrētu rīcības ietvaru (klimata līgumu) galvenajās jomās, tostarp aprites ekonomikā.

³³ Materiālu plūsmas konti – resursu produktivitāte (EUR/kg). Pieejams: Latvijas oficiālā statistika

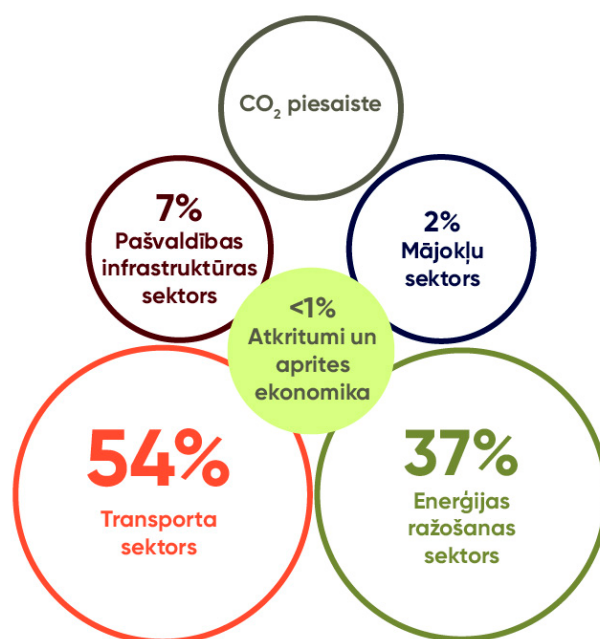
³⁴ Resource productivity statistics (2023). Pieejams: Eurostat

³⁵ Circular Cities Declaration Report 2024 (2024). Pieejams: European Circular Economy Shareholder Platform

³⁶ Rīgas valstspilsētas Rīcības plāns klimata mērķu sasniegšanai līdz 2030. gadam (2024). Pieejams: REA

Klimata līgums paredz sasniegt 53 % CO₂ emisiju samazinājumu, salīdzinot ar 2019. gadu, kas vienlaikus nozīmē samazināt CO₂ emisijas Rīgā par 80 %, salīdzinot ar 1990. gadu, kā arī sasniegt klimatneitralitāti pašvaldības infrastruktūrā. Savukārt ar meža teritoriju palīdzību plānots līdz 2030. gadam saglabāt nemainīgu siltumnīcefekta gāzu emisiju piesaistes apjomu – aptuveni 300 kt CO₂ gadā, kas nodrošinās 16 % CO₂ emisiju samazinājumu, salīdzinot ar 2019. gada kopējām SEG emisijām.

Katram no sektoriem tika noteikti konkrēti uzdevumi, un atkritumu un aprites ekonomikas jomā viens no galvenajiem ir RAERP izstrāde. Ņemot vērā to, ka Rīga ir Latvijas lielākais rūpniecības, darījumu, kultūras, sporta un finanšu centrs, kā arī zinot pilsētas iedzīvotāju skaitu un būtisko resursu patēriņu, RAERP plāna izstrāde ir stratēģiski nozīmīgs solis ceļā uz ilgtspējīgu un klimatneitrālu pilsētas attīstību.



7. attēls. Klimata līguma ietvaros noteiktie siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājuma rezultāti pa sektoriem

Jānorāda, ka, atšķirībā no citiem klimata plāna sektoriem, kuru ietvaros tika aprēķināti konkrēti siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājuma rezultāti, aprites ekonomikas un atkritumu apsaimniekošanas sektoram šāds kvantitatīvs mērķis netika noteikts. Tas skaidrojams ar to, ka plāna izstrādes laikā vēl nebija izveidots visaptverošs pasākumu kopums šajā jomā. Tomēr, ņemot vērā sektora potenciālu, tika aplēsts, ka aprites ekonomikas pasākumu ieguldījumam kopējā emisiju samazinājumā būtu jābūt līdz 1 % apmērā (7. attēls).

1.4. Rīgas raksturojums

Teritorija

Latvijas galvaspilsēta Rīga, dibināta 1201. gadā, atrodas Latvijas centrālajā daļā, Baltijas jūras Rīgas jūras līča dienvidu piekrastē, pie Latvijas lielākās upes Daugavas ietekas Rīgas jūras līcī. Lai gan Rīgas platība aizņem vien 0,5% no Latvijas kopējās platības, pilsētā dzīvo trešdaļa no Latvijas kopējā iedzīvotāju skaita,³⁷ padarot to par lielāko pilsētu gan Latvijas, gan Baltijas valstu līmenī. RVP teritorija ir sadalīta šādi (8. attēls):

- 6 administratīvi teritoriālās vienības: Centra rajons, Kurzemes rajons, Ziemeļu rajons, Vidzemes priekšpilsēta, Latgales priekšpilsēta, Zemgales priekšpilsēta;
- 58 apkaimes.



8. attēls. Rīgas apkaimju karte³⁸

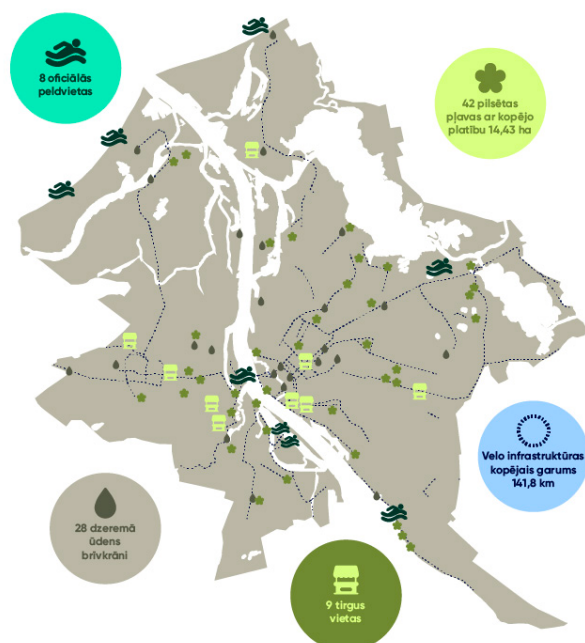
Rīgas teritorija ir 307,17 km², tostarp:

- apdzīvojamās platības aizņem 67,00 km² (21,8 %);
- rūpnieciskās platības aizņem 52,45 km² (17,0 %);
- ielas un ceļi aizņem 24,64 km² (8,0 %);
- parki aizņem 57,54 km² (19,0 %);
- ūdens platības aizņem 48,50 km² (15,8 %).

³⁷ Kas skaitliski raksturo katru no Latvijas 6 reģioniem? (2020). Pieejams: Latvijas Oficiālā Statistika

³⁸ Apkaimeņu centru attīstības plāns 2024 – 2028 (2030). Pieejams: Pilsētas Attīstības Departaments

Vērtējot pēc zaļo teritoriju platības, Rīga uzskatāma par vienu no zaļākajām galvaspilsētām Eiropā.

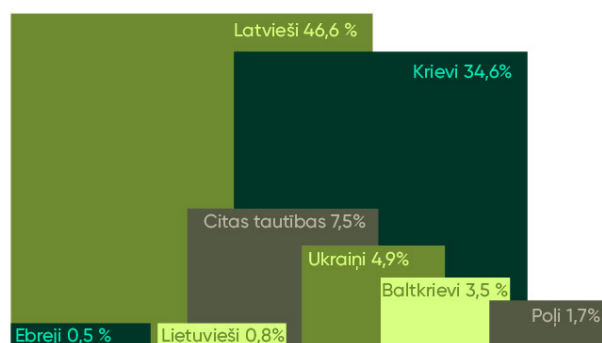


9. attēls. Publiskā infrastruktūra Rīgā³⁹

Iedzīvotāji

Pēc iedzīvotāju skaita Rīga ir lielākā pilsēta Baltijas valstīs. Rīgā dzīvo 32 % no Latvijas kopējā iedzīvotāju skaita. Tas ir augstākais rādītājs pēc iedzīvotāju koncentrācijas galvaspilsētā starp ES valstīm. Kopš pagājušā gadsimta deviņdesmitajiem gadiem Rīgā, tāpat kā lielākajā daļā Latvijas, ir vērojama pakāpeniska iedzīvotāju skaita samazināšanās. Kopš 1991. gada iedzīvotāju skaits ir samazinājies par 34 %. Tas daļēji izskaidrojams ar dzimstības pazemināšanos un iedzīvotāju pārcelšanos uz dzīvi Pierīgā. 2024. gada sākumā Rīgas iedzīvotāju skaits sasniedza 605 273 cilvēkus.³⁹

Rīga ir daudznacionāla pilsēta – lielākā nacionālās kopienas ir latvieši (46,6 %) un krievi (34,6 %), bet šeit dzīvo arī daudz baltkrievu, ukraiņu, poļu, lietuviešu u.c. tautību pārstāvju (10. attēls).



10. attēls. Rīgas daudznacionālais iedzīvotāju sastāvs³⁹

³⁹ Rīgas Pilsētas Ekonomikas Profils 2024 (2024). Pieejams: Live Riga

Izglītības un pētniecības raksturojums

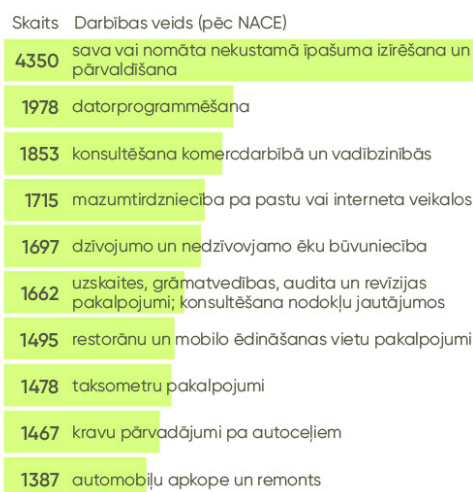
Rīgā koncentrēts vislielākais augstākās izglītības iestāžu skaits Latvijā, no kurām gandrīz visas ir akreditētas un starptautiski atzītas izglītības iestādes. Rīga ir lielākais izglītības centrs Latvijā, kur 101 vispārīzglītojošās skolās, 148 pirmsskolas iestādēs un 36 augstskolās un koledžās mācās vairāk nekā 150 tūkstoši bērnu un jauniešu. Rīgā un tās apkaimē atrodas gandrīz puse no visām Latvijas arodskolām. 39,2 % iedzīvotāju ir ieguvuši augstāko izglītību, bet apmēram piektajai daļai ir vidējā vai augstākā profesionālā izglītība. Vairāk nekā puse iedzīvotāju pārvalda vismaz divas svešvalodas.³⁹

Līdz 2030. gadam plānots attīstīt vienotu inovāciju un zinātnes infrastruktūru Pārdaugavā. Tā sekmēs zinātnes un uzņēmējdarbības sinerģiju un dos attīstības impulsu ne tikai Rīgai, bet visai Latvijai. Šo potenciālu vēl vairāk nākotnē attīstīs dzelzceļa līnijas "Rail Baltica" savienojums caur Torņakalnu. Plānots, ka šī vieta var kļūt par lielāko akadēmisko teritoriju Baltijas valstīs, aizņemot 4–5 km² lielu platību un pulcējot ap 30–40 tūkstošus studentu.³⁹

Ekonomikas raksturojums

Rīga ir Latvijas ekonomikas un finanšu centrs. Puse no Latvijas iekšzemes kopprodukta un eksporta tiek radīts Rīgā. Latvija ir pilntiesīga dalībniece visās pasaules lielākajās ekonomiskajās un politiskajās organizācijās – tas ļauj garantēt ārvalstu investīciju atbalstu un investīciju drošību. Rīga ir aktīvākais uzņēmējdarbības reģions Latvijā. Latvijā ir vidēji 95 uzņēmumi uz 1000 iedzīvotājiem, bet Rīgā šis rādītājs ir 120. Rīgā kopumā ir 72,5 tūkst. ekonomiski aktīvu uzņēmumu. Rīgā atrodas 40 % no visām Latvijā reģistrētajām komercsabiedrībām.³⁹ **Error! Bookmark not defined.**

Eiropas jaunuzņēmumu iniciatīvas (*European Start-up Initiative*)⁴⁰ uzņēmumu dibinātāju aptauja liecina, ka Baltija ir viens no pievilcīgākajiem reģioniem uzņēmumu dibināšanai un 2022. gadā Rīga kā uzņēmumu dibināšanas vieta ir 26. pievilcīgākā Eiropas pilsētu vidū. 11. attēlā parādītas populārākās nozares, kurās darbojas uzņēmumi.



11. attēls. Aktivākie uzņēmumu darbības veidi³⁹

⁴⁰ Startup Heatmap Europe by DEEP (2024). Startup Heatmap

Kultūra

Rīgā ir dinamiska kultūras dzīve. Populārākās kultūrvietas Rīgā ir Latvijas Nacionālais mākslas muzejs, Kalnciema kvartāls, Āgenskalna tirgus, Latvijas Nacionālā bibliotēka jeb Gaismas pils, Dailes teātris un Tallinas ielas kvartāls. Rīgas vēsturiskais centrs ir iekļauts UNESCO Pasaules kultūras un dabas mantojumu sarakstā. Rīga tiek dēvēta arī par arhitektūras pērli – pilsēta, kurā vienuviet apskatāmas pilsētas pirmsākumos celtās baznīcas, viduslaiku ēkas vecpilsētā, unikāli jūgendstila paraugi, kā arī vairākus gadsimtus izturējusi koka arhitektūra un modernās arhitektūras pērles. Rīgas centrā apmēram 40 % no visām ēkām ir jūgendstila ēkas, un tas ir daudz vairāk nekā citās Eiropas pilsētās.³⁹

Atkritumu apsaimniekošana

Pašvaldības teritorija ir sadalīta četrās atkritumu apsaimniekošanas zonās:

- Rīgas Centra rajona un Rīgas Latgales priekšpilsētas administratīvā teritorija;
- Rīgas Vidzemes priekšpilsētas un Rīgas Ziemeļu rajona administratīvā teritorija;
- Rīgas Kurzemes rajona administratīvā teritorija;
- Rīgas Zemgales priekšpilsētas administratīvā teritorija.

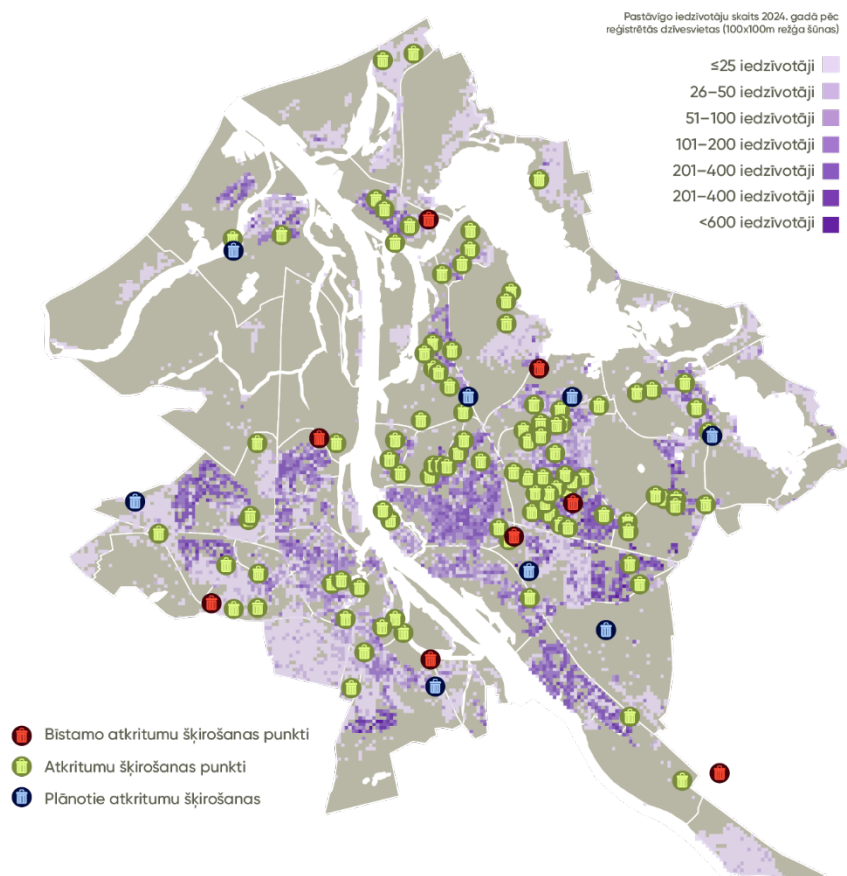
Šīs četras zonas apkalpo 3 atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumi, kas izvēlēti atklātā konkursā, izvēloties katrā zonā saimnieciski izdevīgāko piedāvājumu (12. attēls).



12. attēls. Pašvaldības teritorijas atkritumu apsaimniekošanas zonu karte⁴¹

⁴¹ Rīgas domes 2019. gada 29. novembra saistošie noteikumi Nr. 87 "Par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu Rīgas pilsētā" (2019). Pieejams: Latvijas Republikas Tiesību Akts

13. attēlā parādīta esošā un plānotā infrastruktūra, kā arī iedzīvotāju blīvums Rīgā. Karte vizuāli parāda pašreizējo iedzīvotāju sadalījumu, apdzīvotības intensitāti un esošo atkritumu šķirošanas punktu izvietojumu, kā arī plānoto atkritumu laukumu novietojumu.⁴²



13. attēls. Esošā un plānotā infrastruktūra un iedzīvotāju blīvums

Sadzīves atkritumu dalītā vākšana tiek organizēta, izmantojot vairāku konteineru sistēmu – viens kontainers, kurā tiek vākti papīra, kartona, plastmasas un metāla atkritumi, atsevišķi konteineri stikla iepakojumam un bioloģiskajiem atkritumiem. Kopā pašvaldībā līdz 01.04.2025. izvietoti 85 publiski pieejamie sadzīves atkritumu dalītās savākšanas punkti. Attīstoties atkritumu šķirošanai to rašanās vietā, publisko punktu nozīme pilsētvidē strauji samazinās. Papildus publiskajiem atkritumu dalītās savākšanas punktiem, Rīgas domes 2019. gada 29. novembra saistošajos noteikumos Nr. 87 "Par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu Rīgas pilsētā" noteikts, ka pie mājām ar vairāk nekā pieciem dzīvokļiem jāizvieto konteineri papīra, kartona, plastmasas un metāla atkritumiem, bet pie mājām ar vairāk nekā desmit dzīvokļiem – arī konteineri stikla iepakojumam un bioloģiskajiem atkritumiem.

Pašvaldības teritorijā ir izvietoti 94 konteineri tekstilizstrādājumiem. Šos konteinerus izvieto attiecīgās zonas atkritumu apsaimniekotājs. Šobrīd dalīto atkritumu savākšanas izvietojuma vietu saraksts par visu Latvijas teritoriju ir pieejams vietnē skiroviegli.lv.⁴³ Papildus šiem konteineriem

⁴² Pētījums par Rīgas valstspilsētas pašvaldības sadzīves atkritumu plūsmām un apsaimniekošanu (2025). Pieejams: Mājokļu un Vides Departaments

⁴³ Publiskās Dalītās Savākšanas Vietas Tavā Apkaimē. Pieejams: Šķiro Viegli

teritorijā ir izvietoti arī citi konteineri, piemēram, tekstilizstrādājumiem, ko novietojušas labdarības organizācijas. Par tiem šobrīd uzskaitē netiek veikta.⁴²

Pašvaldības teritorijā dalīti savāktajiem sadzīves atkritumiem, speciālajām atkritumu grupām un videi kaitīgajiem atkritumiem ir izvietoti divi šķiroto atkritumu savākšanas laukumi, kas atbilst normatīvo aktu prasībām – Spilves ielā 8E (tur netiek pieņemti sadzīves bīstamie atkritumi) un Vietalvas ielā 5, kurus apsaimnieko SIA "Clean R". Papildus esošajiem laukumiem tiek plānota 8 jaunu šķiroto atkritumu savākšanas laukumu izbūve. Līdz 2026. gada beigām pašvaldība izbūvēs divus no astoņiem plānotajiem šķiroto atkritumu savākšanas laukumiem – Rīgas Kurzemes rajona administratīvajā teritorijā Beberbeķu ielā 39 un Rīgas Vidzemes priekšpilsētas teritorijā Ūdeļu ielā 8.⁴²

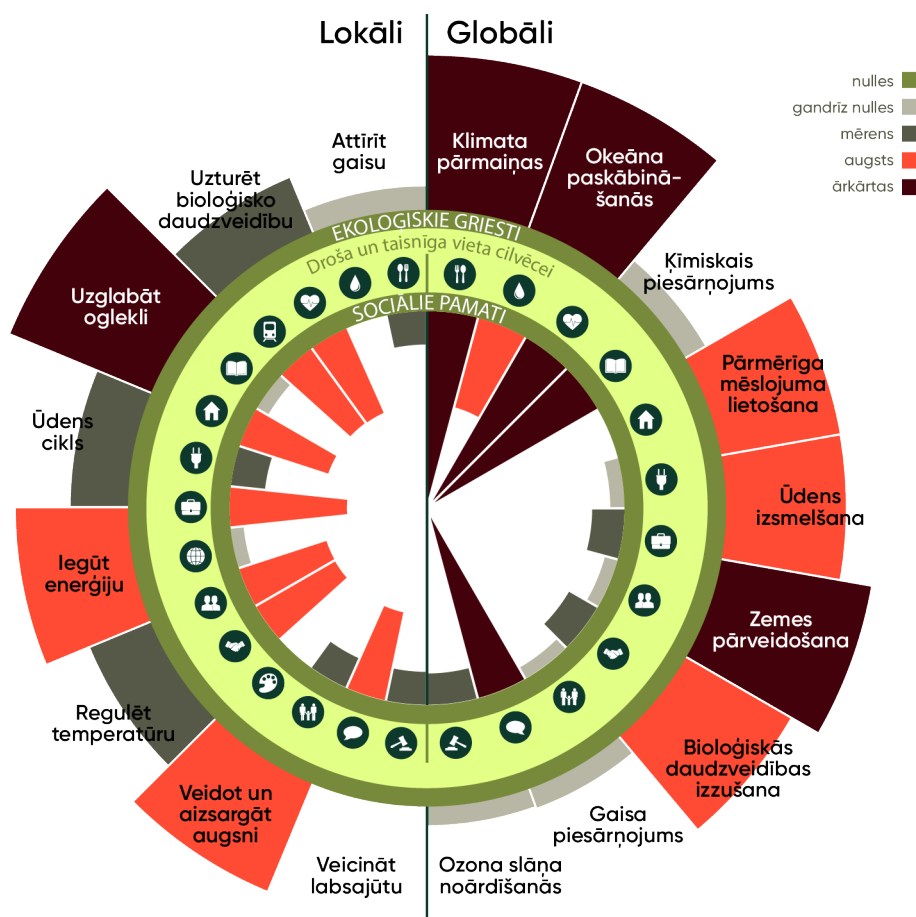
Pašvaldības teritorijā ir izvietotas septiņas speciālas vietas bīstamo atkritumu savākšanai, kur iedzīvotāji var nodot eļļas un eļļas filtru atkritumus, laku un krāsu atlikumus, dzīvsudraba atkritumus, luminiscentās spuldzes, organiskos šķīdinātājus, neizlietotos medikamentus, ķīmikālijas, baterijas, printeru un kopētāju kasetes, kā arī piesārņoto taru. Pašvaldības teritorijā darbojas 213 iepakojuma savākšanas punkti.

1.5. Aprites ekonomikas potenciāls un izaicinājumi Rīgā

1.5.1. Izaicinājumi

Rīgas ilgtspējas portreta pārskats attēlo pārsniegtas ekoloģiskās robežvērtības

Rīgas ilgtspējas portrets ir balstīts uz virtuļa ekonomikas (*Doughnut Economics*) principiem, kas ilustrē pilsētas sociālo un vides situāciju un ietekmi četros savstarpēji saistītos kontekstos: ietekme uz vietēja mēroga sociālajiem jautājumiem, ietekme uz sociālajiem aspektiem globālā mērogā, ietekme uz vidi vietējā mērogā un ietekme uz vides aspektiem globāli.⁴⁴ Tas palīdz saprast, ka ekonomika balstās uz sabiedrības pamatvajadzībām, to ierobežo planētas resursu robežas, un to nevar aplūkot nošķirti no šiem aspektiem. Rīgas vizuālajā portretā redzams, ka vairāk nekā pusē dimensiju nav sasniegtas cilvēku vajadzības, bet ir pārsniegtas ekoloģiskās robežvērtības, un dažās kategorijās ir konstatētas nopietnas degradācijas un attīstības ierobežojumu pazīmes (14. attēls). Robežvērtības ir pārsniegtas vairākās ekoloģiskajās dimensijās, piemēram, klimata pārmaiņās, okeānu paskābināšanās, ķīmiskais piesārņojums, pārmērīga mēslojuma lietošana, ūdens izsmelšana, zemes pārveidošana, bioloģiskās daudzveidības izzušana, gaisa piesārņojums, ozona slāņa noārdīšanās, veicināt labsajūtu, veidot un aizsargāt augsni, regulēt temperatūru, iegūt enerģiju, ūdens cikls, uzglabāt oglekli, uzturēt bioloģisko daudzveidību, attīrīt gaisu.



14. attēls. Rīgas ilgtspējas portrets⁴⁴

⁴⁴ Rīgas pilsētas virtuļa ekonomikas portrets (2025). Pieejams: Rīgas enerģētikas aģentūra

Kopumā lielākā daļa pārsniegto robežvērtību ir novērojamas globāli, un šajās jomās arī vairāk nekā puse Rīgas ietekmes ir augstā vai ārkārtas līmenī. Tas ir cieši saistīts ar mūsu patēriņa modeļu globālo raksturu, kas veicina globālo sasīlšanu, bioloģiskās daudzveidības samazināšanos un sociālo nevienlīdzību visā pasaulē. Mūsu importētās preces bieži ir no valstīm, kurās tās parasti tiek ražotas par zemākām cenām nekā tad, ja tās tiktu ražotas ilgtspējīgi, ētiski un no vietējām izejvielām. Šāds skatījums uz globālo ietekmi ļauj atpazīt mūsu pārmērīgo resursu patēriņu gan Rīgā, gan Latvijā, kas ir ļoti līdzīgs daudzām citām Eiropas un Amerikas valstīm. Ietekme ir neproporcionāli jūtama visas planētas mērogā, un visizteiktākā tā bieži vien ir globālā vairākuma valstīs (*Global Majority*), tādējādi mudinot mūs pārdomāt un mainīt to, kā mūsu sabiedrība definē to, kas ir "laba dzīve", un kā šādu dzīvi nodrošināt, vienlaikus apmierinot iedzīvotāju sociālās vajadzības un saudzējot vidi. Šādi rezultāti liek radikāli pārdomāt mūsu pašreizējo ekonomikas paradigmu, kas paredz neierobežotu izaugsmi.

Zema resursu produktivitāte

Dabas resursu ilgtspējīga izmantošana un pārvaldība ir viens no Eiropas izaugsmes stūrakmeņiem.⁴⁵ ES stratēģiskā iniciatīva⁴⁶ "Resursu ziņā efektīva Eiropa" iezīmē ceļu, kā, īstenojot sinerģiju starp dažādām nozaru politikām, nodrošināt dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, uzlabot resursu efektivitāti un pāriet uz aprites ekonomiku (īpaši uzsverot virzību uz oglekļa mazietilpīgu ekonomiku, kas ietver atjaunīgo energoresursu, transporta modernizācijas un energoefektivitātes pasākumus utt.). Aprēķini liecina, ka, lai nodrošinātu ilgtspējīgu resursu patēriņu, dabas resursu izmantošana Latvijas tautsaimniecībā pagaidām nav pietiekami efektīva.⁴⁷ 1. tabulā apkopoti dati par resursu produktivitāti Latvijā un ES pēdējo 5 gadu laikā.

Diemžēl dati par Rīgas statistisko reģionu patlaban vēl nav pieejami. Taču, tā kā Rīga ir Latvijas ekonomikas un finanšu centrs un 50 % no Latvijas iekšzemes kopprodukta un eksporta tiek radīts Rīgā, tad tiek pieņemts, ka zemāk sniegtie dati var radīt objektīvu priekšstatu arī par situāciju Rīgas valstspilsētas pašvaldībā.

1. tabula. Resursu produktivitāte Latvijā un ES pēdējo 5 gadu laikā⁴⁸

	2018	2019	2020	2021	2022
Resursu produktivitāte ES (EUR/kg)	2,11	2,18	2,19	2,29	2,51
Resursu produktivitāte Latvijā (EUR/kg)	0,96	0,97	0,93	0,92	0,94
Iekšzemes materiālu patēriņš uz 1 iedzīvotāju, ES (tonnas uz 1 iedzīvotāju)	14,3	14,4	13,8	14,4	14,2
Iekšzemes materiālu patēriņš uz 1 iedzīvotāju Latvijā (tonnas uz 1 iedzīvotāju)	14,5	14,7	14,8	16,1	16,3

Apritīga resursu izmantošana

Eurostat ir izstrādājis jaunu rādītāju ES aprites ekonomikas uzraudzības sistēmai. Šis rādītājs tiek dēvēts par "apritīgu materiālu izmantošanas līmeni" (*circularity rate* jeb *circular material use rate*⁴⁹), un tas mēra pārstrādāto materiālu īpatsvaru kopējā materiālu izmantošanā (15. attēls). Apritīgu materiālu izmantošanas rādītājs ir ES izmantoto resursu daļa, kas iegūta no pārstrādātiem atkritumiem, tādējādi novēršot primāro izejvielu/resursu ieguvu. Lielāks aprites līmenis nozīmē, ka

⁴⁵ Tematiskā stratēģija dabas resursu ilgtspējīgai izmantošanai (2005). Pieejams: Eiropas Komisija

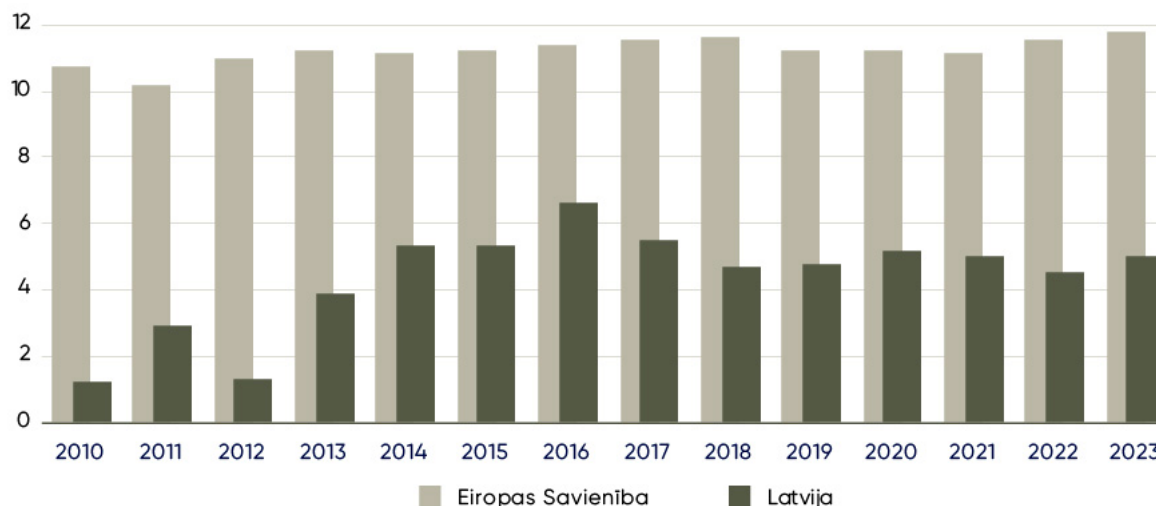
⁴⁶ Stratēģijas Eiropa 2020 pamatiniciatīva "Resursu ziņā efektīva Eiropa" (2011). Pieejams: Eiropas Parlaments

⁴⁷ Par Ricības plānu pārejai uz aprites ekonomiku 2020.–2027. gadam (2020). Pieejams: Latvijas Republikas Tiesību Akts

⁴⁸ Resursu produktivitāte Latvijā (2022). Pieejams: Latvijas Oficiālā Statistika

⁴⁹ Apritīgs materiālu izmantošanas līmenis (2024). Pieejams: Eurostat

primārās izejvielas biežāk tiek aizstātas ar otrreizējo materiālu, tādējādi samazinot primārā materiāla ieguves ietekmi uz vidi.⁵⁰ Aplūkojot šo attēlu, var secināt, ka Latvija būtiski atpaliek otrreizējo resursu izmantošanas ziņā. Augstākais apritīgu materiālu izmantošanas rādītājs tika sasniegts 2016. gadā, kad tas veidoja 6,5 %, savukārt 2022. gadā šis rādītājs bija noslīdējis līdz 5,4 %.



15. attēls. Apritīgu materiālu izmantošana ES un Latvijā⁵⁰

Pieaugošs atkritumu daudzums uz vienu iedzīvotāju

Latvijā gada laikā tiek radīti aptuveni 790 tūkstoši tonnu sadzīves atkritumu, kopā veidojot vidēji 461 kg atkritumu uz vienu iedzīvotāju gadā (2022. gada rādītāji). Salīdzinājumam – ES vidējais rādītājs ir 513 kg 2022. gadā, Lietuvā 465 kg un Igaunijā 373 kg. Savukārt Luksemburgā, Īrijā un Nīderlandē, kas ir ES lidervalstis pēc IKP 2023. gadā, šis rādītājs attiecīgi ir 721 kg, 624 kg un 473 kg atkritumu uz vienu iedzīvotāju gadā. Pēdējo gadu laikā Latvijā radītais atkritumu vidējais daudzums uz vienu iedzīvotāju ir ievērojami pieaudzis (no 318 kg 2004. gadā līdz 461 kg 2022. gadā⁵¹). Šāda arvien pieaugoša saimnieciskās darbības radītā slodze uz vidi pamato nepieciešamību ieviest mērķtiecīgākas rīcības virzībai uz aprites ekonomiku.⁵² Kopējais savākto sadzīves atkritumu apjoms uz vienu iedzīvotāju 2023. gadā Rīgā bija 480 kg, kas ir līdzvērtīgs lielums Latvijas vidējam rādītājam.⁴²

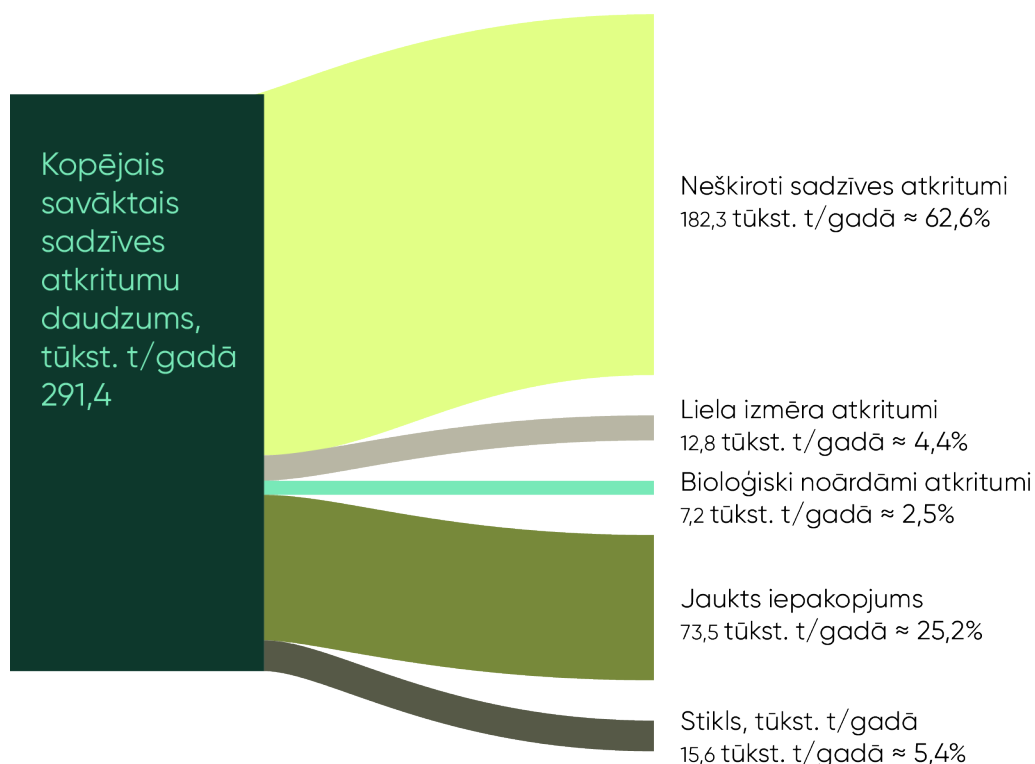
Lielāko apjomu kopējā savākto sadzīves atkritumu plūsmā Rīgā veido nešķiroti sadzīves atkritumi.

Dalīti savāktais izlietotā iepakojuma un citu pārstrādei derīgu atkritumu daudzums ir salīdzinoši augsts un 2023. gadā kopā sasniedz nepilnus 38 %. Vienlaikus jāpiemin, ka joprojām nešķirotu sadzīves atkritumu daudzums sasniedz gandrīz 2/3 no kopējā sadzīves atkritumu apjoma, kas norāda uz nepieciešamību atkritumu radītājus iesaistīt dalītās atkritumu vākšanas sistēmā. Īpaši kritiski ir vērtējams izteikti zema dalīti savākto bioloģisko atkritumu apjoms, kas 2023. gadā nepārsniedza 2.5 % no kopējā savākto atkritumu apjoma.⁴²

⁵⁰ Aprites ekonomikas materiālu plūsmas (2025). Pieejams: Eurostat

⁵¹ Sadzīves atkritumu statistika (2025). Pieejams: Eurostat

⁵² Atkritumu apsaimniekošanas rādītāji un politikas. Pieejams: European Environment Agency



16. attēls. Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas komersantu savāktie sadzīves atkritumi 2023. gadā (% no masas)⁴²

Būtisks ir vienreizlietojamo preču radītais atkritumu apjoms, ko apgrūtina pārstrādes un šķirošanas ierobežojumi.

Būtu jākoncentrējas uz ilgtspējīgākiem risinājumiem, piemēram, daudzkreiz lietojamiem produktiem un bioloģiski noārdāmām alternatīvām, kas var samazināt negatīvo ietekmi uz vidi. Izstrādājot un īstenojot ilgtspējīgu iepirkumu vadlīnijas, kas iekļauj prasības par resursu efektivitāti un pārstrādājamiem materiāliem, varētu samazināt atkritumu daudzumu un veicināt vides aizsardzību.⁴²

Izpratne par aprites ekonomikas darbību

Pastāv maldīgs uzskats, ka aprites ekonomika galvenokārt ir saistīta ar atkritumu apsaimniekošanu un līdz ar to attiecināma tikai uz šauru aktivitāšu un uzņēmumu loku.⁵³ Tomēr atkritumu apsaimniekošana ir tikai seku novēršana. Nepieciešams pārdomāt un pārvaldīt galvenās resursu plūsmas un novērst atkritumu rašanās cēloņus. Produktu dizaina fāzē pieņemtie lēmumi nosaka 80 % no produkta ietekmes uz vidi, tostarp lietotāja spēju rīkoties ar produktu apritīgi (lietot ilgi, labot, atjaunot, nomainīt detaļas, pārveidot utt.).⁵⁴ Ir jāizvērtē šie faktori gan preču dizaina posmā, gan arī jāattīsta infrastruktūra un atbalsta sistēma preču lietošanas posmam (biznesa modeļi, apkopes nodrošināšana, rezerves daļu un remonta pakalpojumu pieejamība, pārstrādes iespējas utt.).

⁵³ Pētījums "Rīgas valstspilsētas pašvaldības aprites ekonomikas stratēģija līdz 2040. gadam" (2025). Pieejams: Rīgās enerģētikas aģentūra

⁵⁴ The Ellen MacArthur Foundation pētījums. Pieejams: Ellen MacArthur Foundation

Pašvaldības darbinieku izpratne par aprites ekonomiku un tās principu lietošanu praksē

Lai apzinātu darbinieku izpratni un attieksmi pret aprites ekonomikas pasākumiem, tika rīkota Rīgas valstspilsētās pašvaldības darbinieku aptauja, kurā piedalījās 212 darbinieki no 18 struktūrvienībām.⁵³ Tika secināts, ka darbinieku vidū trūkst izpratnes par aprites ekonomikas principiem, taču kopumā ir vērojama interese un gatavība iesaistīties risinājumu ieviešanā:

- Rīgā īstenotās un ar aprites ekonomiku saistītās iniciatīvas pašlaik ir sadrumstalotas, bez vienotas vīzijas;
- respondenti aprites ekonomiku saista ar atslēgvārdiem "atkārtota izmantošana" un "resursu taupīšana", taču lielai daļai darbinieku trūkst detalizētākas izpratnes par šo ekonomikas modeli;
- 43 % respondentu trūkst informācijas par īstenotajām ārējām aktivitātēm, kas saistītas ar aprites ekonomiku, un 32 % trūkst informācijas par iekšējiem pasākumiem;
- 58 % respondentu nezina, vai telpu un resursu izmantošana ir efektīva, un 46 % nezina par nevajadzīgu resursu pārstrādi vai atkārtotu izmantošanu.
- tikai 1 no 212 respondentiem apstiprināja ZPI politikas vai vadlīniju esamību, kas liecina par šo jautājumu zemo prioritāti. 54 % darbinieku ir saskarsme ar iepirkumiem, bet 65 % nezina ZPI īpatnību pašvaldības iepirkumos.
- lielākā daļa darbinieku uz darbu dodas individuāli (ar privāto vai sabiedrisko transportu), tikai 4 % izmanto koplietošanas iespējas.
- mikromobilitātes rīku nodrošināšana ir mazizplatīta, lai gan darba mobilitātes vajadzības pastāv.
- atkritumu apsaimniekošanas pasākumi lielā daļā iestāžu vēl nav pietiekami efektīvi īstenoti. 42 % respondentu norāda, ka pasākumi nav vispār ieviesti, bet vēl 31 % atzīst, ka, lai gan šķirošana ir ieviesta, trūkst darbinieku motivācijas un izglītošanas. Turklāt 16 % norāda, ka šķirošana ir ieviesta, bet ir neefektīva. Tikai 25 % iestāžu norāda uz efektīvu vai ļoti efektīvu sistēmas darbību, kas uzsvēr nepieciešamību turpmāk stiprināt gan atkritumu apsaimniekošanas ieviešanu, gan kvalitāti.

Normatīvais slogs un starpsektoru koordinācijas trūkums

RVP teritorijā ir virkne uzņēmumu, kas ir ieinteresēti resursu efektivitātes uzlabošanā un saskata industriālo simbiozi kā vienu no efektīvākajiem rīkiem šajā jomā. Tomēr uzņēmumi pašlaik biežāk saskaras ar šķēršļiem (piemēram, atkritumu beigu statusa piemērošana), īstenojot aprites ekonomikas biznesa modeli, un tādējādi nespēj uzlabot resursu efektivitāti un samazināt radīto atkritumu apjomu.⁵³ Vienlaikus jāpiemin, ka nozaru politikas veidošana norit atrauti no aprites ekonomikas attīstības modeļa, līdz ar to nozares savstarpēji nekomunicē par nepieciešamību transformēt uzņēmējdarbības praksi un vidi.

Mērāmība

Par lielākajām plūsmām, piemēram, nešķiroti sadzīves atkritumi un liela izmēra atkritumi, nepieciešamā informācija ir pieejama arī attiecībā uz Rīgu. Vienlaikus tomēr jāpiemin, ka detalizēta informācija par savāktajiem atkritumiem atsevišķi Rīgā nav pieejama, piemēram, saskaņā ar klasifikatoru atkritumu klašu griezumā. Tas attiecas arī uz reģenerācijas un pārstrādes darbību rezultātiem. Tā kā infrastruktūras objektos, kur tiek veikta atkritumu apstrāde, nonāk atkritumi arī no citām pašvaldībām, tad nav iespējams noteikt, kāds tieši apjoms no savāktajiem atkritumu apjomiem ir nodots pārstrādei Rīgā. Pietiekami detalizētas informācijas pieejamības ierobežojumi kavē atkritumu apsaimniekošanas sistēmas darbības monitoringu un attīstības plānošanu.⁴²

Trūkst centralizētas datu bāzes, kas ļautu koordinēt atkritumu plūsmas, optimizēt resursu izmantošanu un nodrošināt normatīvo prasību izpildi. Tādēļ rodas grūtības plānošanā, datu analizē un vides risku pārvaldībā.

Informācijas trūkums par pieejamajām iespējām

Lai veicinātu lielāku sabiedrības izpratni un iesaisti, nepieciešams veikt uzlabojumus attiecībā uz informācijas pieejamību un viest skaidrību par pieejamajiem pakalpojumiem, tādējādi samazinot atkritumu apjomu un veicinot aprites ekonomikas attīstību.⁴²

Aprites ekonomikas iepirkumu paraugi, prasības un semināri

Iepirkumu procesu analizē, ko pētījuma ietvaros par RVP sadzīves atkritumu plūsmām un apsaimniekošanu veica *Geo Consultants*,⁵⁵ tika identificētas vairākas iespējas pasākumu ieviešanai, lai nodrošinātu atkritumu samazināšanos. Tika konstatēts, ka pastāv divējāda iepirkumu koordinācijas sistēma, kas rada sarežģījumus un atšķirības ilgtspējības prasību piemērošanā.⁴²

Analizētie iepirkumi norāda uz iespējām integrēt ilgtspējīgus risinājumus, piemēram, materiālu atkārtotu izmantošanu, resursu efektivitātes paaugstināšanu un prasības izmantot pārstrādājamus vai ilgtspējīgus materiālus.

Lai uzlabotu procesu, ieteicams ieviest vienotu ilgtspējīgu iepirkumu politiku, noteikt stingrākas prasības piegādātājiem par produktu dzīves ciklu un resursu izmantošanu, kā arī veicināt aktīvu sadarbību starp pašvaldību un piegādātājiem, nodrošinot labāku izpratni par aprites ekonomikas principiem.

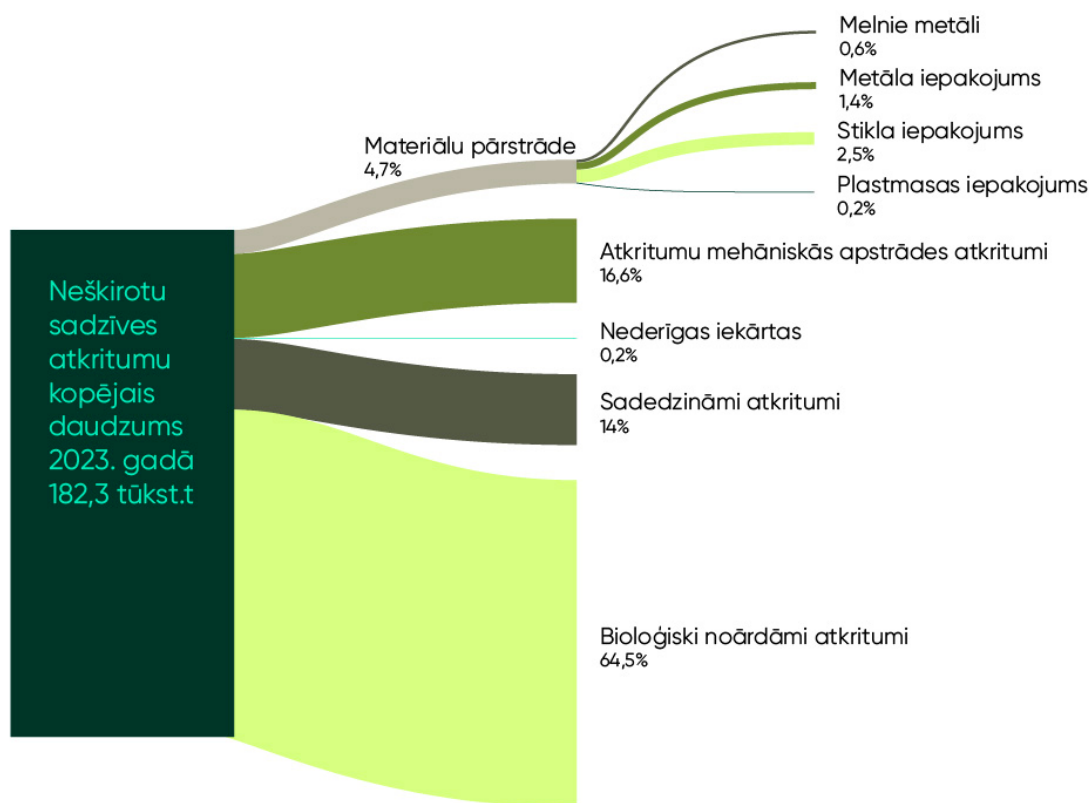
Vēl būtu nepieciešams izstrādāt un ieviest prasību par mantu izvērtēšanu pirms atkritumu klasifikācijas: nodrošināt, ka pirms mantu klasificēšanas par atkritumiem tiek veikta to izskatīšana, lai noteiktu, vai tās ir iespējams atkārtoti izmantot, atjaunot vai pārstrādāt.

1.5.2. Potenciāls

Nešķīrotu sadzīves atkritumu kopējo īpatsvaru iespējams samazināt par 70 %

Balstoties uz iepriekš veiktu pētījumu rezultātiem, ir novērtēts nešķīrotu sadzīves atkritumu plūsmas sastāvs. Novērtējuma rezultāti liecina, ka aptuveni 46 % no nešķīrotu sadzīves atkritumu plūsmas veido potenciāli pārstrādei nododami atkritumi – plastmasa, papīrs un kartons, stikls un metāls. Salīdzinoši mazāks nešķīrotu atkritumu plūsmā ir bioloģiski noārdāmo atkritumu īpatsvars – 22,7 %, bet, summējot to ar smalksnes frakcijā ietilpstošo bioloģiski noārdāmo atkritumu apjomu, bioloģiski noārdāmo atkritumu īpatsvars var tuvojies 30 %.⁴²

⁵⁵ Rīgas valstspilsētas pašvaldības Mājokļu politikas pamatnostādnes 2024.–2030. gadam (2025). Pieejams: Mājokļu un vides departaments



17. attēls. Nešķirotu sadzīves atkritumu apstrādes rezultātā iegūtās atkritumu plūsmas⁴²

Apglabāto atkritumu apjomu poligonā ir iespējams samazināt, aktīvi šķirojot bioloģiskos atkritumus un pārstrādājamus materiālus.

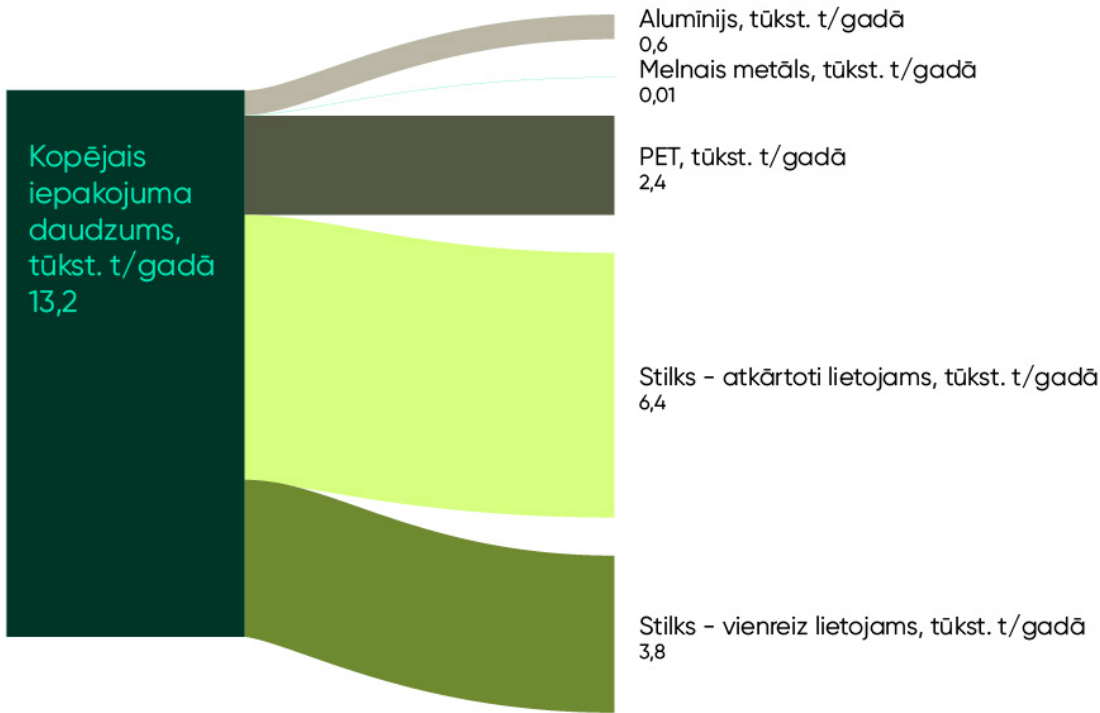
Sadzīves atkritumu poligonā "Getliņi" 2023. gadā tika nogādāts 204,7 tūkstoši tonnu Rīgā savākto nešķirotu sadzīves atkritumu (ieskaitot nešķirotos sadzīves atkritumus, ko publisko teritoriju apsaimniekotāji ir nogādājuši poligonā). Poligona šķirošanas rūpnīcā no nešķirotu sadzīves atkritumu plūsmas tiek atdalīti un pārstrādāti bioloģiski noārdāmie atkritumi – to īpatsvars 2023. gadā bija 32,9 %. No atkritumiem iegūts kurināmais (turpmāk – NAIK), kas tiek nodots reģenerācijai ar enerģijas atguvi – 14%, un pārstrādājami materiāli, piemēram, metāls, stikls u.c., kas atšķirti no pieņemtajiem nešķirotajiem sadzīves atkritumiem, kopā veidoja 4,7 % no atkritumu plūsmām. Mehāniskās šķirošanas iekārtu iespējas atdalīt nevēlamus piemaisījumus no bioloģiskajiem atkritumiem ir ierobežotas, līdz ar to pārstrādes galaproduktā nonāk mehāniski piemaisījumi, piemēram, stikls vai plastmasu daļiņas, kas kavē saražotā materiāla izmantošanu. Lai paplašinātu bioloģiski noārdāmo atkritumu pārstrādes galaprodukta saimnieciskās izmantošanas iespējas, būtisks aspekts ir dalītās atkritumu vākšanas apjomu palielināšana.

No poligonā pieņemtajiem atkritumiem tika apglabāti 132,6 tūkstoši tonnas, jeb 64,8 %. Apglabāto sadzīves atkritumu īpatsvars kopējā Rīgā savākto sadzīves atkritumu apjomā attiecīgi veido 43,5 %. Apglabāto atkritumu apjomu poligonā ir iespējams samazināt, palielinot šķirotu atkritumu apjomu.⁴²

Depozīta sistēma kā atbalsts šķirošanai un resursu atgriešanai aprītē

Nozīmīgu ieguldījumu atkritumu pārstrādes un reģenerācijas mērķu sasniegšanā sniedz kopš 2022. gada valsti ieviestā dzērienu iepakojuma depozīta sistēma. 2023. gadā depozīta

sistēmas ietvaros Rīgā apsaimniekotais atkritumu apjoms ir 13,2 tūkst. tonnu jeb aptuveni 4,2 % no kopējā sadzīves atkritumu daudzuma.⁴²



18. attēls. Depozīta sistēmas ietvaros 2023. gadā savāktais izlietotais iepakojums⁴²

Resursu efektivitāte ir sena prakse

Pamatojoties uz datiem, var secināt, ka šobrīd Rīgā kopā ir 845 preču labošanas, uzpildes, apmaiņas un tirdzniecības vietas, visplašāk tiek pārstāvētas dzeramā ūdens uzpilde un lietotu preču tirdzniecība. Informācija par esošajām preču labošanas, apmaiņas, uzpildes un tirdzniecības iespējām Rīgā ir iegūta no LIFE integrētā projekta “Atkritumi kā resursi Latvijā – Reģionālās ilgtspējas un aprites veicināšana” ietvaros apkopotajiem datiem, kas ietvēra 33 dažādas kategorijas (2. tabula).⁵⁶

2. tabula. Preču labošanas, apmaiņas un tirdzniecības vietas pakalpojumu pārskats

Kategorija	Skaitis Rīgā
Aktīvās atpūtas inventāra noma	9
Antikvariāts, mākslas darbi	3
Apavu un ādas izstrādājumu remonts	16
Apģērbu remonts	19
Āra velo remonts un apkope	13
Auto noma	11
Automobiļu apkope un remonts	5
Bibliotēka	197
Biroja aprīkojuma noma	13

⁵⁶ LIFE programmas integrētais projekts “Atkritumi kā resursi Latvijā – Reģionālās ilgtspējas un aprites veicināšana, ieviešot atkritumu kā resursu izmantošanas koncepciju” (2024). Pieejams: [Valsts Vides Dienests](#)

Kategorija	Skaitis Rīgā
Brīvdabas trenāžieri	2
Būvniecības preču noma	15
Citu sadzīves preču noma	15
Dārza lietu maiņa	4
Datoru un to aprīkojuma remonts	9
Dzeramā ūdens uzpilde	172
Grāmatu apmaiņa	22
Lietotu preču tirdzniecība	25
Lietu apmaiņa	18
Kopraides vietas un aprīkojums	4
Mājsaimniecības piederumu, mājas un dārza iekārtu remonts	
Mēbeļu remonts un tīrīšana	8
Mūzikas instrumentu noma	3
Mūzikas instrumentu skaņošana un remonts	1
Pasākumu piederumu noma	7
Pulksteņu un juvelierizstrādājumu remonts	0
Renovācija	10
Sadzīves preču remonts	11
Sadzīves tehnikas remonts	6
Tekstilizstrādājumu kopšana un noma	27
Velo noma	2
Velo remonts	12
Uzpildies atkārtoti	177
Viedierīču remonts, mobilo telefonu remonts	9

Videi draudzīgas pārvietošanās iespējas

Rīgas sabiedriskā transporta sistēma ir plaša un daudzveidīga – pilsētā darbojas 51 autobusu maršruts, 21 trolejbusu maršruts un 5 tramvaju maršruti. 2022. gadā ar sabiedrisko transportu pārvadāti 93,3 miljoni pasažieru, kas apliecina tā nozīmi iedzīvotāju mobilitātē.³⁹

Veloinfrastruktūra kļūst par arvien būtiskāku pilsētas ilgtspējīgas mobilitātes daļu. Pašreizējais veloceliņu kopgarums Rīgā sasniedz 119 kilometrus, un līdz 2030. gadam plānots to palielināt līdz 300 kilometriem. Aptuveni 40 % rīdzinieku izmanto velosipēdu pārvietošanās vajadzībām: 10 % ikdienā, savukārt 17 % – vismaz reizi nedēļā.³⁹ Paralēli attīstās arī dalītas lietošanas mobilitātes risinājumi, īpaši elektrisko skūteru un velosipēdu koplietošanas pakalpojumi, kas veicina elastīgākas un videi draudzīgākas pārvietošanās iespējas.

Lai gan mobilitātes jomā tiek īstenoti dažādi uzlabojumi, aprites ekonomikas principi ceļu būvniecībā un uzturēšanā vēl nav pilnvērtīgi integrēti. Ir nepieciešams plašāk ieviest reciklētu asfaltu un citus otrreizējos materiālus, balstoties uz jaunākajiem pētījumiem un praksi citās Eiropas pilsētās, tādējādi samazinot resursu patēriņu un veicinot ilgtspējīgu infrastruktūras risinājumus.

Iedzīvotāji izrāda interesi par aprites centriem

2024. gadā tika izveidota Rīgas aprites ekonomikas telpa "Sadarbība" starptautiskā projekta "Centri resursu atkārtotai izmantošanai un pārstrādei pilsētvidē (CURE+)" ietvaros.⁵⁷

⁵⁷ Projekts CURE+ (2025). Pieejams: Rīgas enerģētikas aģentūra

Sadarbnica ir daudzfunkcionāla vieta, kurā iedzīvotāji var iepazīties ar aprites ekonomikas principiem, apgūt jaunas prasmes un praktizēt aprites ekonomiku. Sadarbnīcas kopienas telpā notiek dažādi pasākumi – meistarklases, semināri, lekcijas, diskusijas, nodarbības un ietekmes pušu tikšanās jaunu aprites ekonomikas iniciatīvu veidošanai un īstenošanai. Savukārt kokapstrādes darbnīcas telpu iedzīvotāji apmeklē, lai salabotu vai pārveidotu mēbeles un sadzīves priekšmetus, kas citādi nonāktu atkritumos. Procesā tiek apgūtas labošanas prasmes, kas ir izzūdošas un novērtētas kā ļoti nepieciešamas attīstītajās valstīs, piemēram, Amerikas Savienotajās Valstīs.⁵⁸ Tāpat arī Sadarbnīcas darbnīca ir labs instrumentu koplietošanas piemērs. Šeit instrumenti tiek izmantoti ne tikai intensīvāk, bet ar darbnīcas meistara atbalstu arī pilnvērtīgāk.⁵⁹

Iespēja izmanto esošo infrastruktūru jaunu centru izveidei

Ietekmes pušu konsultāciju procesā tika secināts, ka visefektīvākais veids, kā palielināt iedzīvotāju iesaisti aprites ekonomikas prakšu veicināšanā, ir izmantot esošo infrastruktūru (33 apkaimju centros un 6 kultūras centros), kā arī iesaistīt atkritumu apsaimniekošanas pārstāvjus un papildināt esošās funkcijas ar atbilstošu saturu.⁶⁰

Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras Radošo industriju biznesa inkubators

Radošo industriju biznesa inkubatora ietvaros tiek sniegts 50 % līdzfinansējums dažādiem pakalpojumiem, kā arī 100 % atbalsts pirmsinkubācijas pakalpojumiem. Inkubatoram var pieteikties pretendenti, kas darbojas radošajās industrijās: arhitektūrā, dizainā, kino, mākslās, izdevējdarbībā, medijos un reklāmā, IT, kultūras izglītības un mantojuma jomā, izklaides un citās kultūras darbībās. Inkubators piedāvā kursus, apmācības, kā arī informāciju par grantu programmām pārejai uz aprites biznesa modeli.⁶¹

Mājokļu politika

RVP īpašumā ir vairāk nekā 11 600 dzīvokļu, no kuriem 1 773 ir sociālie dzīvokļi, un tās dzīvojamais fonds veido 3,4 % no pilsētas mājokļu tirgus, kas ir viens no mazākajiem Eiropā. Līdz 2030. gadam plānots izbūvēt 2116 jaunus īres dzīvokļus, uzsverot mājokļu pieejamības uzlabošanu dažādām iedzīvotāju grupām. Tiek īstenotas vadlīnijas sociālo mājokļu un publiskās ārtelpas uzlabošanai, ņemot vērā starptautiskos principus un "Jaunā Eiropas Bauhaus" idejas. Rīgas sociālo mājokļu pagalmos un publiskajā ārtelpā paredzēts ieviest aprites ekonomikas principus.⁶²

Notekūdeņu dūņu resursu atgūšana

Jau šobrīd SIA "Rīgas ūdens" apsaimnieko notekūdeņu dūņas.⁶³ Lielākā daļa dūņu tiek pārstrādātas BAS "Daugavgrīva" esošajos metāntenkos, kur darbojas biogāzes ieguves tehnoloģijas. Tajās iegūto dūņu masu sagatavo lauksaimniecībā izmantojamā mēslojumā, kā arī iegūst biogāzi. Savukārt no biogāzes tiek iegūta elektroenerģija un siltums, kas ļauj būtiski ekonomēt dabas gāzes patēriņu gan īstermiņā, gan arī ilgtermiņā. Atūdeņotās dūņas tiek novietotas Vārnukroga teritorijā uzglabāšanai līdz lauksaimniecības aktīvās sezonas sākumam, kad tās izmanto augsnes kvalitātes uzlabošanai.

⁵⁸ Publiskais paziņojums par pārskatīto apmaiņas iecelotāju prasmju sarakstu. Pieejams: Federal Register

⁵⁹ Sadarbnica (2025). Pieejams: Rīgas enerģētikas aģentūra

⁶⁰ Pētījums par Rīgas valstspilsētas pašvaldības sadzīves atkritumu plūsmām un apsaimniekošanu (2025). Pieejams: Mājokļu un vides departaments

⁶¹ Radošo industriju inkubācijas programma (2025). Pieejams: Latvijas Investīciju un Attīstības Aģentūra

⁶² Rīgas valstspilsētas pašvaldības Mājokļu politikas pamatnostādnes 2024.–2030. gadam (2025). Pieejams: Mājokļu un vides departaments

⁶³ SIA "Rīgas ūdens" Ilgtspējības Stratēģija 2040. Pieejams: Rīgas ūdens

Dabas resursu nodoklis kā pozitīvu pārmaiņu virzītājs

Viens no efektīviem rīkiem vides aizsardzības jomā Latvijā vēsturiski normatīvā ietvara līmenī ir "piesārņotājs maksā" princips, kas ir iestrādāts DRN pamatā. DRN likuma mērķis ir veicināt dabas resursu ekonomiski efektīvu izmantošanu un ierobežotu vides piesārņošanu. DRN ir instruments vides aizsardzības veicināšanai Latvijā, balstoties uz "piesārņotājs maksā" principu. Tas sekmē dabas resursu efektīvu izmantošanu un ierobežo piesārņošanu. Nodoklis tiek piemērots dažādām darbībām, piemēram, resursu ieguvei, atkritumu apglabāšanai, piesārņojumam un kaitīgām precēm. Ja ražotāji nepiedalās ražotāju paplašinātajā atbildības sistēmā, tiek piemērotas DRN likmes, kuras tiek regulāri pārskatītas. No 2024. gada DRN ir paplašināts, iekļaujot tekstilizstrādājumus un citus produktus. Klimata un enerģētikas ministrija izstrādā likumu un grozījumus, bet DRN ieņēmumi tiek sadalīti starp valsts un pašvaldību budžetiem, lai veicinātu pašvaldību attīstību. Sadalījuma proporcijas mainās no 2026. gada, piešķirot lielāku daļu pašvaldībām. Ieņēmumi tiek izmantoti vides aizsardzības projektiem, integrējot šos principus tautsaimniecības nozarēs, lai veicinātu ilgtspējību un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.

Zaļais publiskais iepirkums kā spēcīgs instruments pašvaldību mērķu sasniegšanai

Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija ir atbildīga par Zaļā publiskā iepirkuma (turpmāk – ZPI) ieviešanu. ZPI ir iepirkuma process, kurā tiek izvirzītas vides aizsardzības prasības. Šī prakse veicina ilgtspējīgu patēriņu un ražošanu, kā arī palīdz ieviest inovatīvus un ekoloģiskus risinājumus. Latvijā ZPI piemērošanas līmenis pieaug, īpaši pašvaldībās, kur to biežāk izmanto nekā valsts pārvaldē. ZPI tiek uzskatīts par būtisku instrumentu aprites ekonomikas stimulēšanā. Regula par ilgtspējīgu produktu ekodizainu (turpmāk – ESPR), kas stājās spēkā 2024. gada 18. jūlijā, ļauj noteikt obligātus zaļā publiskā iepirkuma kritērijus konkrētiem produktiem, nodrošinot, ka valsts iestādes iegādājas ilgtspējīgākus un apritīgākus produktus. Laika gaitā ir jāpāriet no brīvprātīgiem vai papildu punktu piešķiršanas kritērijiem uz minimālajām prasībām. Lai uzlabotu iepirkumu procesu un veicinātu atkritumu samazināšanu, būtiski iekļaut prasības, kas paredz priekšroku daudzreiz lietojamiem un bioloģiski noārdāmiem vai pārstrādājamiem materiāliem, samazinot iepakojuma apjomu, kā arī pieprasīt informāciju par produktu dzīves ciklu un atbilstību ilgtspējas sertifikātiem. Papildus tam būtu nepieciešams veicināt aktīvu sadarbību ar piegādātājiem, būvniekiem un pakalpojumu sniedzējiem, nodrošinot izpratni par aprites ekonomikas principiem un uzsverot resursu efektīvu izmantošanu. Tas var ietvert prasību sniegt detalizētu informāciju par produkta dzīves ciklu, ņemot vērā visus ražošanas, lietošanas un utilizēšanas posmus. Tāpat būtu jāizstrādā un jāisteno ilgtspējīgu iepirkumu politikas, kas ietver zaļo iepirkumu principus kā obligātu elementu stratēģijā, nodrošinot regulāru pārskatīšanu un atjaunināšanu, ņemot vērā jaunas tehnoloģijas un vides izaicinājumus.

1.5.3. Ieguvumi

Kā aprites ekonomika var veicināt labākas ikdienas dzīves sasniegšanu?

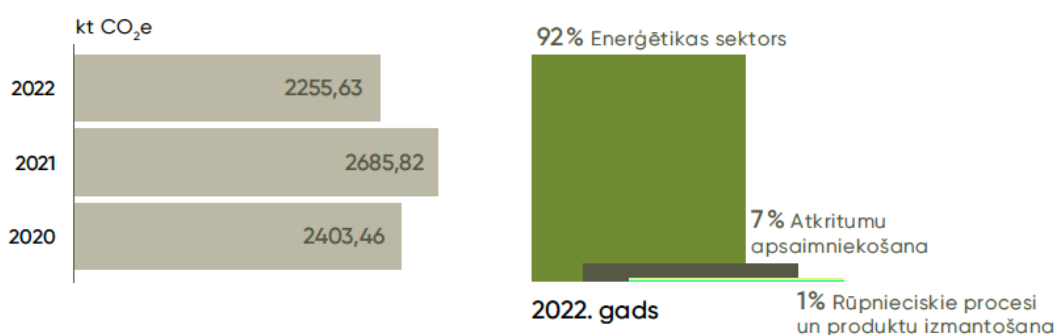
Vides aizsardzības nodrošināšana: produktu atkārtotas izmantošanas un pārstrādes jomas attīstība sniegtu iespēju samazināt dabas resursu izmantošanu un negatīvo ietekmi uz ainavām un biotopiem, kā arī ierobežot bioloģiskās daudzveidības sarukšanu.

Mazināt klimata pārmaiņu ietekmi: ieviešot aprites ekonomiku, ir iespējams nodrošināt kopējo ikgadējo siltumnicefekta gāzu emisiju samazinājumu. Saskaņā ar Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra (turpmāk – LVĢMC) 2024. gada datiem,⁶⁴ rūpnieciskie procesi 2022. gadā Latvijā veidoja 8,5 %, bet atkritumu apsaimniekošana – 5,8 % no kopējām SEG emisijām. Jāpiemin, ka gan rūpniecisko procesu, gan atkritumu apsaimniekošanas emisijas tiek rēķinātas, neieskaitot

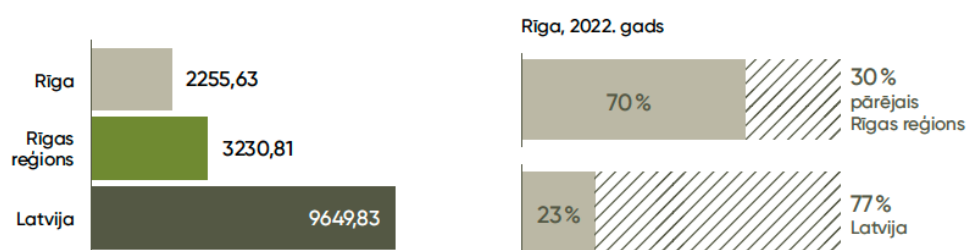
⁶⁴ Kopsavilkums par 2024. gada siltumnicefekta gāzu inventarizāciju (2024). Pieejams: LVĢMC

emisijas, kas saistītas ar zemes izmantošanu, zemes izmantošanas maiņu un mežsaimniecību (turpmāk – ZIZIMM), bet tiek ieskaitītas netiešās CO₂e emisijas.

- 2022. gadā Rīgā tika radīts mazāk SEG emisiju nekā 2021. un 2020. gadā. Savukārt 92 % jeb 2072 kt CO₂e SEG emisiju Rīgā rodas no fosilā kurināmā izmantošanas enerģētikā, tostarp transportā (19. attēls).
- 2022. gadā 23 % Latvijas SEG emisiju tika radīts galvaspilsētā, Rīgai emitējot 2256 kt CO₂e (20. attēls).
- Zemāk 22. un 23. attēlā dati par emisiju apjomiem RVP ir atšķirīgi no 7. attēlā atspoguļotajiem, jo CSP izmantota atšķirīga metodoloģija nekā Klimata plānā – galvenokārt attiecībā uz sistēmas robežām un emisiju avotu iekļaušanu.



19. attēls. Rīgas SEG emisiju sadalījums pa rašanās avotiem⁶⁵



20. attēls. Rīgas un Rīgas reģiona SEG emisijas⁶⁶

Enerģijas un resursu patēriņa optimizācija: lielāko enerģijas patēriņu no kopējās RVP infrastruktūras enerģijas patēriņa 2020. gadā veido siltumenerģijas patēriņš pašvaldības ēkās (58 %). Savukārt elektroenerģijas patēriņš ūdenssaimniecībā veido 15 %, pašvaldības ēkās – 11 % un ielu apgaismojumā – 11 %⁶⁷. Radot efektīvākus un ilgtspējīgākus produktus, ir iespējams samazināt enerģijas un resursu patēriņu.

Pāreja uz ilgtspējīgākiem produktiem: pāreja uz produktiem un materiāliem, kurus var izmantot atkārtoti, uzlabot un salabot, tādējādi samazinot atkritumu daudzumu. Gan Latvijas, gan arī Rīgas mērķis ir novērst pārmērīgu iepakojumu izmantošanu un uzlabot tā dizainu, lai veicinātu atkārtotu izmantošanu un pārstrādi.

⁶⁵ Reģionālie klimata pārmaiņu rādītāji (2024) Pieejams: Latvijas Oficiālā Statistika

⁶⁶ Siltumnicefekta gāzu emisijas reģionos, valstspilsētās un novados – Gaisa piesārņotāji, Sektors, Teritoriālā vienība, Mērvienība un Laika periods (2024). Pieejams: Latvijas Oficiālā Statistika

⁶⁷ Rīgas Ilgtspējīgas Enerģētikas un Klimata Rīcības Plāns 2022 – 2030 (2022). Pieejams: Rīgas enerģētikas aģentūra

Atkarības no primārām izejvielām samazināšana: materiālu pārstrāde pašvaldības vai valsts teritorijā, salīdzinot ar jaunu izejvielu importu, mazina ar piegādi saistītos riskus, piemēram, cenu nepastāvību, pieejamību un atkarību no importa. Tas ir īpaši svarīgi, strādājot ar kritiskām izejvielām, kas nepieciešamas tādu tehnoloģiju ražošanai, kam ir izšķiroša nozīme klimata mērķu sasniegšanā (piemēram, akumulatori un elektriskie dzinēji).⁶⁸

Darba vietu izveide un izdevumu optimizācija: materiālu un produktu pielāgošana aprītigai lietošanai veicinātu inovācijas dažādās ekonomikas nozarēs. Patērētājiem būtu iespējams iegādāties izturīgākus un inovatīvākus produktus, kas ilgtermiņā paaugstinās dzīves kvalitāti un ietaupīs finanšu resursus.³

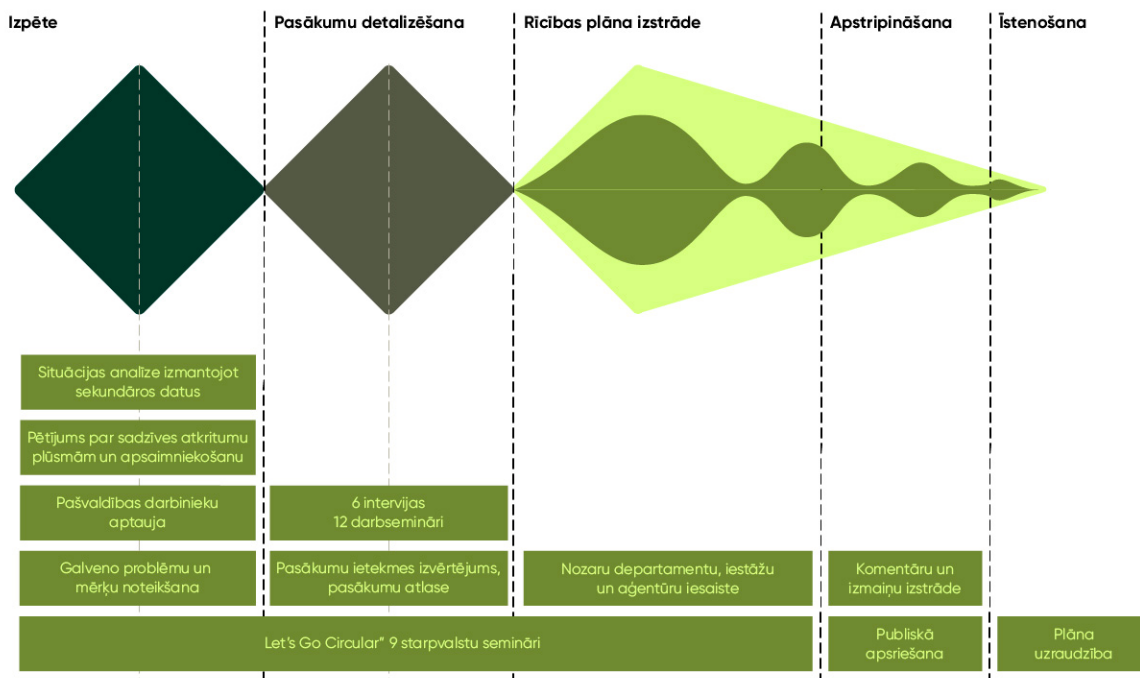
⁶⁸ Statistiskais ziņojums par 2021. gadā radītā izlietotā iepakojuma veidiem un resursu atgūšanas apjomiem Latvijas Republikā atbilstoši Eiropas Komisijas lēmumam (2023). Pieejams: Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija

2. PLĀNA MĒRKĪS UN RĪCĪBAS VIRZIENI



2.1. Darba process

Plāna izstrādes gaitā par vienu no prioritātēm tika izvirzīta daudzpusīga un visaptveroša nozarē iesaistīto pušu viedokļu vākšana un analīze.



21. attēls. Plāna izstrādes attēlojums

Rīcības plānā situācijas novērtējumam tika izmantoti 2 galvenie pētījumi:

- *Sustainability Partners* veiktais pētījums "Rīgas valstspilsētas pašvaldības aprites ekonomikas stratēģija līdz 2040. gadam (2024). Pētījuma ietvaros tika veiktas ietekmes pušu intervijas, divi darbsemināri un rīkota Rīgas pašvaldības darbinieku aptauja par aprites ekonomikas izpratni un praksi, kurā piedalījās 212 darbinieki no 18 struktūrvienībām.⁵³
- *Geo Consultants* veiktais pētījums "Pētījums par Rīgas valstspilsētas pašvaldības sadzīves atkritumu plūsmām un apsaimniekošanu".⁵⁵

Situācijas novērtējumam tika aplūkoti arī sekundārie dati, kuros tika izmantota pelēkā literatūras analīze, ES labās prakses apkopojums par esošajām aprites ekonomikas stratēģijām un apritīguma iniciatīvām izvirzītajās astoņās jomās. Tāpat tika ņemtas vērā Eiropas, nacionālās un reģionālās nostādnes aprites ekonomikas jomā, kā arī to sasaiste ar Rīgas attīstības plānošanas dokumentiem.

Rīcības plāna izstrādes procesā tika veiktas sešas ietekmes pušu intervijas un novadīti divpadsmit ietekmes pušu darba semināri problēmu apzināšanai, pasākumu detalizēšanai un stratēģisko mērķu apspriešanai, saņemot ieteikumus, kas tika iekļauti situācijas novērtējumā un ņemti vērā pasākumu izstrādē.

Tika iesaistīti pārstāvji no valsts pārvaldes un Rīgas struktūrvienībām, augstākās izglītības iestādēm, veselības aprūpes iestādēm, dažādām nevalstiskajām organizācijām, asociācijām un privātā sektora, kā arī Rīgas iedzīvotāji.

2023. gadā Rīga pievienojās ES starpreģionu sadarbības programmas URBACT IV 2021.–2027. gadam projektam "Let's Go Circular!", kas nodrošināja plašas starptautiskas pieredzes izpētes iespējas, sadarbības tīkla atbalstu un speciālistu padomus.⁶⁹

Projekts "Let's Go Circular!" nodrošināja ietvaru rīcības plāna izstrādei, pamatojoties uz URBACT integrētā rīcības plāna metodoloģiju. Rīgas pilsēta guva labumu no aktīvas ieinteresēto pušu iesaistes URBACT vietējās grupas sanāsmēs, izmantojot URBACT piedāvātās efektīvās līdzdalības metodes un rīkus, kā arī plašu instrumentu klāstu integrētā rīcības plāna izstrādei. Projekta ietvaros tika nodibinātas divu līmeņu sadarbības grupas:

- URBACT vietējā grupa, kurā sākumā reģistrējās 71 dalībnieks, taču RAERP izstrādes gaitā piepulcējās vēl citi dalībnieki;
- "Let's Go Circular!" projekta partneru grupa, kurā piedalījās 10 partneru pilsētas no 9 valstīm: Minhene (Vācija), Rīga (Latvija), Lisabona un Gimarainša (Portugāle), Kluža Napoka (Rumānija), Korfu (Grieķija), Granada (Spānija), Tirāna (Albānija), Oulu (Somija) un Malme (Zviedrija).

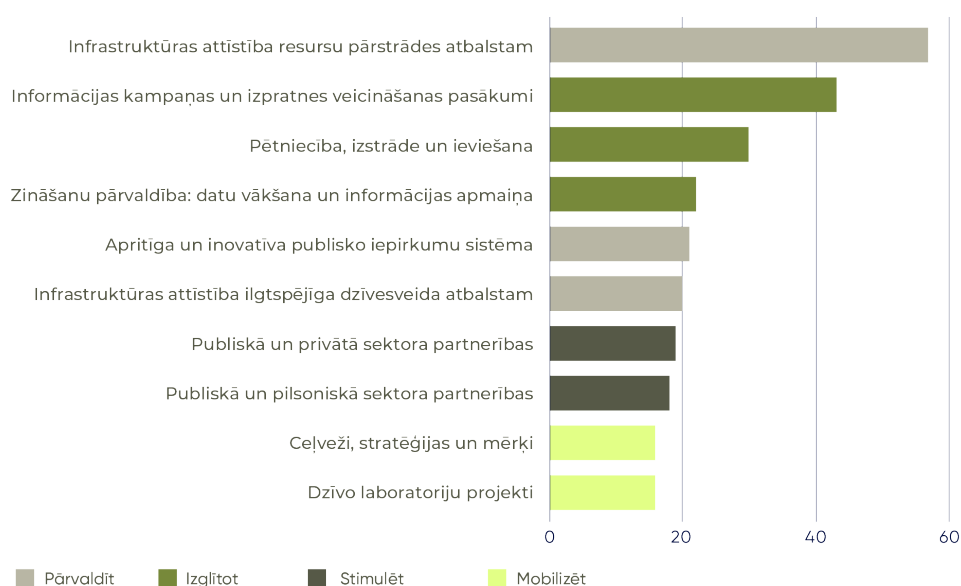
Mērķauditorijas

Analizējot Rīgas iespējas sekmīgi ieviest aprites ekonomikas principus, kā galvenās mērķa grupas tika definētas trīs:

- Iedzīvotāji
- Uzņēmēji un pašvaldības kapitālsabiedrības
- Pašvaldības struktūrvienību un iestāžu darbinieki

Intervences linijas aprites ekonomikas veicināšanai

Saskaņā ar *Circular Cities Declaration 2024.* gada ziņojumu³⁵ pilsētas aprites ekonomikas ieviešanu integrē ar dažādu politikas instrumentu palīdzību – metodēm un mehānismiem vai rīkiem, ko pašvaldības izmanto, lai sasniegtu gaidītos rezultātus, iekļaujot tos rīcības plānos. Šie politikas instrumenti un ietekmes sviras ir klasificētas, izmantojot *Circle Economy* un *Ellen MacArthur Foundation* izstrādāto Pilsētu politikas ietvaru, kas nosaka piecās galvenajās kategorijās sadalītos 42 politikas instrumentus: mobilizāciju, izglītošanu, pārvaldību, stimulēšanu un regulēšanu.



22. attēls. Desmit visplašāk izmantotie politikas instrumenti aprites ekonomikas veicināšanai³⁵

⁶⁹ Projekts "Pāreja uz aprites ekonomiku LET'S GO CIRCULAR!" (2025). Pieejams: Rīgas enerģētikas aģentūra

RAERP pasākumu raksturošanai tika ņemti vērā augstāk minētie politikas instrumenti un, tos apkopojot, tika izvēlētas šādas atbilstošās intervences līnijas:

- zināšanu stiprināšana un cilvēkresursi;
- indikatori un uzraudzība;
- regulējums;
- infrastruktūra;
- iepirkumi;
- informēšana;
- ceļa kartes un stratēģija.

2.2. Vīzija

Vīzija dara zināmus attīstības galvenos virzienus un būtību gan plānotājiem, gan sadarbības pusēm un visai sabiedrībai. Vīzija nodrošina vadlīnijas tam, kādas pamata lietas jāaizsargā un kādas lietas jāmaina nākotnē.

Vīzija



Rīga kļūst par modernu aprites ekonomikas inovāciju virzītājspēku, kas atbalsta jaunu tehnoloģiju, infrastruktūras un uz resursu atgriešanu aprītē vērstu procesu izstrādi, kā arī nodrošina resursu ierobežojuma ievērošanu. Tādējādi Rīga ir iedvesmas avots un veicina Latvijas resursu produktivitāti.

2.3. Mērķi un politikas rezultāti

Šajā nodaļā ir norādīti 3 galvenie sasniedzamie mērķi un atbilstoši izvēlēti politikas rezultātu mērāmie rādītāji un mērvienības, kā arī informācija par datu avotiem.

Mērķis Nr. 1. Rīgas iedzīvotājs lieto aprites ekonomiku atbalstošu infrastruktūru un iesaistās aprites ekonomikas īstenošanā.

Rīga veido infrastruktūru un pakalpojumus, kas atbalsta un motivē rīdziniekus kļūt atbildīgākiem pret vidi un iesaista tos pārejā no lineāras ekonomikas uz aprites ekonomiku. Šīs prakses ieviešana tiek veicināta, valstspilsētai aktīvi nodrošinot informācijas pieejamību, aktivitātes un infrastruktūru, kas palīdz un motivē iedzīvotājus mainīt un pielāgot to uzvedības modeļus un paradumus.

Tabula 3. Mērķa Nr. 1. politikas rezultāti

Rezultatīvais rādītājs	Mērvien.	Bāzes gads	Rezult.	Mērķvirziens	Mērķa gads	Rezult.	Datu avots
Sabiedrības izpratne un līdzdalība aprites ekonomikas ieviešanā	%	2024	59	Pieaugums	2030	80	Aprites ekonomikas indekss vai cita aptauja
Dalīti savāktu mājāsaimniecības atkritumu attiecība pret visiem kopā savāktajiem sadzīves atkritumiem	%	2024	44%	Pieaugums	2030	60%	MVD atkritumu apsaimniekošanas ikgadējais pārskats
Radīto sadzīves atkritumu daudzums uz 1 cilvēku	kg	2024	501	Samazinājums	2030	451	MVD atkritumu apsaimniekošanas ikgadējais datu apkopojums

Mērķis Nr. 2. Pašvaldība apritīgi apsaimnieko savā rīcībā esošos resursus

Rīgas pārziņā esošajā saimniecībā (biroju ikdienas organizācija un aprīkojums, iepirkumi, iekšējie pasākumi u.tml.), infrastruktūrā (nekustamie īpašumi, ceļi, industrializācijai paredzētās teritorijas) un resursu pārvaldībā plānots ieviest apritīguma principus. Piemēram, izmantojot atbilstošus publiskā iepirkuma vai pašvaldības noteikto principu un vadlīniju kritērijus, lai panāktu lietu un materiālu atkārtotu izmantošanu, labošanu, atjaunošanu un efektīvu izlietojumu vai lietošanas pārplānošanu.

Tabula 4. Mērķa Nr. 2. politikas rezultāti

Rezultatīvais rādītājs	Mērvien.	Bāzes gads	Rezult.	Mērķvirziens	Mērķa gads	Rezult.	Datu avots
SEG emisiju ietaupījums, īstenojot RAERP pasākumus	t CO ₂ e	2025	0	Samazinājums	2030	25 801	REA RAERP ieviešanas pārskats
Aprites ekonomikas projektu ES finansējuma apjoms	EUR	2025	1 635 000	Pieaugums	2030	3 000 000	PAD projektu vadības nodaļas apkopojums
Resursu pārvaldības novērtējums	%	2024	55,5	Pieaugums	2030	80	REA datu apkopojums, Aprites ekonomikas indeksa pārskats vai cita pašvaldības resursu pārvaldības aptauja

Mērķis Nr. 3. Rīga ir piemērota izaugsmes un attīstības vieta uzņēmējiem, kuri piemēro aprites ekonomikas principus.

Rīga kļūst par Latvijas aprites ekonomikas centru un uzņēmējdarbības atbalstu, piesaistot investīcijas un uzņēmumus, kas vērsti uz aprites ekonomikas prakses īstenošanu biznesa modeli un apritīgu veicinošu projektu realizāciju, kā arī aprites ekonomikas principu ieviešanu pašvaldības kapitālsabiedrībās.

Tabula 5. Mērķa Nr. 3. politikas rezultāti

Rezultatīvais rādītājs	Mērvien.	Bāzes gads	Rezult.	Mērķvirziens	Mērķa gads	Rezult.	Datu avots
Pieaugusi resursu produktivitāte	euro/kg	2020	0,90	Pieaugums	2030	1,55	CSP datu apkopojums par Latviju
Pieaudzis materiālu apritīgums	%	2023	5	Pieaugums	2030	11,0	Eurostat datu apkopojums par Latviju
Uzņēmējdarbības transformācijas novērtējums	%	2024	43,2	Pieaugums	2030	70	REA datu apkopojums, Aprites ekonomikas indeksa pārskats vai cits līdzvērtīgs transformācijas novērtējums

2.4. Rīcības virzieni

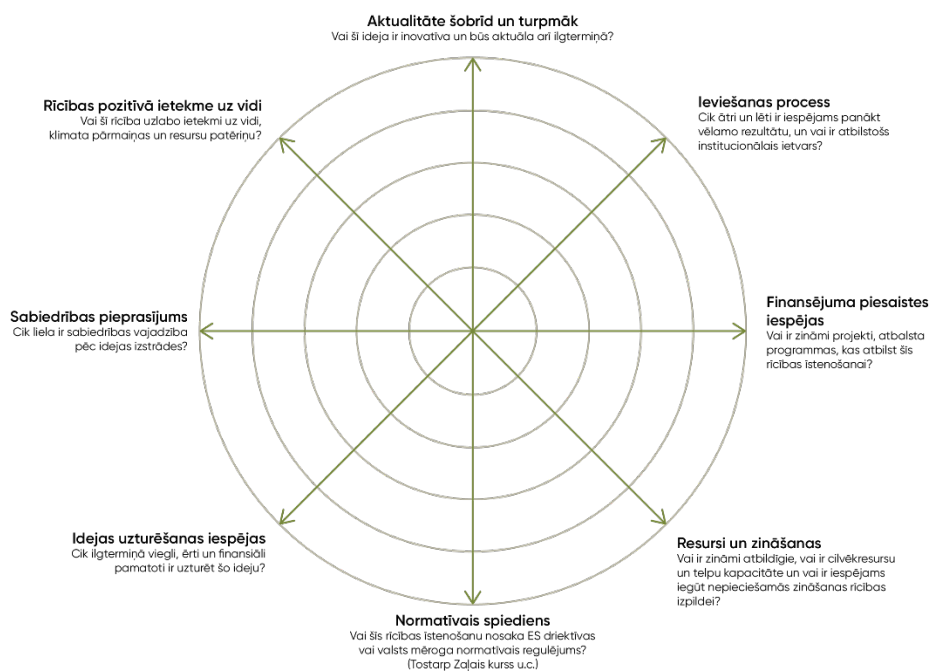
Plānā ir noteikti 8 galvenie rīcības virzieni un ietverti 36 plāna īstenošanas pasākumi no 2026. līdz 2030. gadam, ar kuru palīdzību paredzēts ieviest aprites ekonomikas praksi Rīgā. Katram pasākumam noteikts darbības rezultāts, rezultatīvais rādītājs, par pasākuma īstenošanu atbildīgās un līdzatbildīgās institūcijas un īstenošanas termiņš.

- RV1. Pašvaldības saimniecība un publiskā ārtelpa
- RV2. Aprites ekonomikas punkti
- RV3. Atkritumu apsaimniekošana
- RV4. Kultūras un radošās nozares industrijas, ražošana
- RV5. Būvniecība
- RV6. Enerģētika
- RV7. Ūdens patēriņš
- RV8. Mobilitāte un transports

2.5. Prioritārie pasākumi un SEG emisiju novērtējums

Būtisks īstenošanas elements ir skaidru prioritāšu noteikšana, kas nodrošina RAERP pasākumu efektīvu un secīgu ieviešanu. Šajā gadījumā tiek izmantota novērtējuma pieeja 2 posmos.

Pirmajā posmā katrs pasākums tika novērtēts atbilstoši 8 (astoņiem) kritērijiem, nosakot pasākumus ar augstāko ietekmes un īstenošanas potenciālu.



23. attēls. Kritēriji ietekmes un īstenošanas potenciāla novērtējumam

Otrajā posmā, balstoties uz detalizēto izvērtējumu, pasākumi tika iedalīti trīs prioritātes grupās, nosakot turpmāko pasākumu īstenošanas secību.

SEG emisiju novērtējums

Aprēķina mērķis ir izvērtēt RAERP periodā paredzēto pasākumu SEG emisiju samazinājuma potenciālu.

SEG emisiju noteikšanai tika izmantota Pilsētu mēru pakta izstrādātā metodika, kas iekļauta vadlīnijās "Kā izstrādāt ilgtspējīgas enerģētikas rīcības plānu". SEG emisijas iedalītas divās kategorijās:

- (1) ar enerģiju saistītas emisijas, kas izriet no enerģijas patēriņa apjoma;
- (2) ar enerģiju nesaistītas emisijas, kas izriet no notekūdeņu un atkritumu apsaimniekošanas un mežsaimniecības sektoriem.

Aprites ekonomika pārsvarā atbilst (2) kategorijai.

Ar atkritumu apsaimniekošanu un zemes izmantošanu saistīto emisiju mērvienība ir tonnas CO₂e. Aprēķinā pamatā ir izmantoti IPCC apstiprinātie emisiju faktori, bet, ņemot vērā, ka visiem pasākumiem nav pieejami IPCC rādītāji, pasākumiem tika izvēlēti faktori no citiem atbilstošiem un pielīdzināmiem avotiem.

Dalījums 3 SEG emisiju jomās veikts atbilstoši pilsētu SEG inventarizācijas protokola standartam.

- (1) Pirmā joma ietver pilsētas teritoriālās emisijas, kuru rašanās avoti atrodas pilsētā;
- (2) otrā joma ietver SEG emisijas no pilsētā patērētās elektroenerģijas ražošanas un piegādes;
- (3) trešā joma ietver pārējās SEG emisijas, kas radušās ārpus pilsētas robežām, bet ir saistītas ar aktivitātēm, kuras noritējušas pilsētā.

Tabula 6. RAERP plāna kategorizācija⁷⁰

	(1)joma	(2)joma	(3)joma
Stacionārie enerģijas avoti	Siltumenerģijas patēriņš CSS	Mājsaimniecības, pašvaldības, rūpniecības, pakalpojumu un citu sektoru elektroenerģijas patēriņš	
Aprites ekonomika un atkritumu apsaimniekošana	Notekūdeņu attīrīšana centralizēti un decentralizēti		Atkritumu apglabāšana Getliņos
Rūpnieciskie procesi un produktu izmantošana	Rūpniecisko procesu un produktu izmantošanas radītās emisijas nav iekļautas, jo iekārtas, kas rada šīs emisijas, ir daļa no ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas, un saskaņā ar Pilsētu mēru pakta pamatnostādņēm tās neietilpst darbības jomā.		

Tabula 7. RAERP plāna emisiju faktori

Kategorija	Mērvienība	Emisiju faktors
Ptransporta emisijas uz pasažierkilomentru	kg CO ₂ e/pkm	0,11
Dzeramā ūdens ieguve	kg CO ₂ e/m ³	0,15
Minerālu apglabāšana	kg CO ₂ e/m ³	1,23
Otrreizējā pārstrāde	kg CO ₂ e/t	6,41

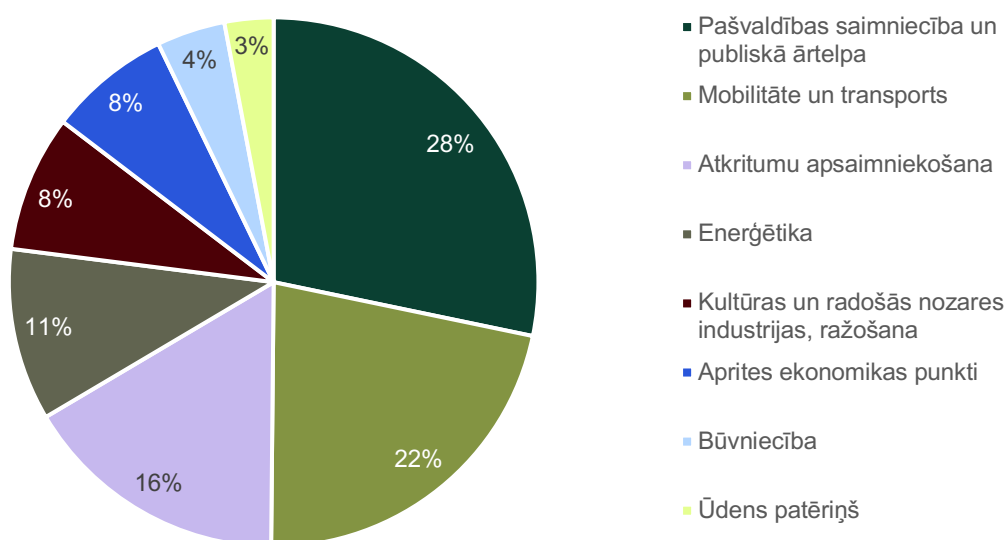
⁷⁰ Dalījums 3 SEG emisiju jomās atbilst pilsētu SEG inventarizācijas protokola standartam. Pieejams: [Greenhouse Gas Protocol](#)

Siltumenerģijas ražošana	kg CO ₂ e/MWh	145,00
Vidējās elektroenerģijas emisijas	kg CO ₂ e/MWh	180,00
kompostēšanas vai anaerobās fermentācijas novērstās emisijas salīdzinājumā ar apglabāšanu	kg CO ₂ e/t	300,00
Atkritumu apglabāšana	kg CO ₂ e/t	534,43
Ēku celtniecības emisijas	kg CO ₂ e/m ²	700,00

Saskaņā ar Pilsētu mēru pakta pamatnostādņēm kategorijās neietilpst rūpniecisko procesu un produktu izmantošanas radītās emisijas darbības jomās, jo iekārtas, kas rada šīs emisijas, ir daļa no ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas. Tādējādi starp valstīm rastos dubulta emisiju uzskaitē. Tomēr aprites ekonomikā ir svarīgi apzināties arī produktu izmantošanas radīto ietekmi globālā mērogā, tāpēc nākotnē nepieciešams apsvērt iespēju pasākumus novērtēt pēc LCA metodes. LCA ir zinātniska metode, ko izmanto, lai novērtētu ietekmi uz vidi, kas saistīta ar visiem produkta dzīves cikla posmiem, sākot no izejvielu ieguves, vielu apstrādes, ražošanas, izplatīšanas, lietošanas, remonta un atjaunošanas līdz pat utilizācijai vai otrreizējai pārstrādei.

Secinājumi

Pašvaldību loma aprites ekonomikas veicināšanā un SEG emisiju samazināšanā ir īpaši būtiska, jo tās spēj izmantot dažādus rīcībpolitikas, iepirkumu un uzvedības maiņas instrumentus, lai sasniegtu ievērojamu ietekmi. Līdz 2030. gadam modelētie pasākumi kopumā paredz samazināt emisijas par 25 801 tonnu CO₂e.



Tabula 8. Pasākumu SEG emisiju ietekmes novērtējums pa RV pēc Pilsētas mēra pakta pamatnostādņēm

Lielāko emisiju ietaupījumu nodrošina aprites ekonomikas principu iekļaušana publiskajos iepirkumos, kā arī tādi pasākumi kā šķiroto atkritumu laukumu un velo apkopes punktu izveide, apritīgas enerģētikas attīstība un biznesa simbiožu veidošana pilsētā. Tomēr jānorāda, ka plānā nav iekļauti visi pasākumi ar augstu emisiju samazināšanas potenciālu – piemēram, tiek lēsts, ka atkritumu apsaimniekošanas sistēmas pilnveide, uzlabojot konteineru vides pieejamību un pārplānojot apsaimniekošanas zonas, vien līdz 2030. gadam varētu nodrošināt papildu 8 000 tonnu CO₂e samazinājumu. Vienlaikus dati par atkritumu veidiem, sadalījumu un mērījumiem – īpaši attiecībā uz būvniecības atkritumiem, ēdināšanas atlikumiem un lokālām iniciatīvām – ir nepilnīgi un

neviendabīgi, kas apgrūtina precīzu ietekmes novērtējumu. Papildus lieliem sistēmiskiem pasākumiem svarīgu lomu var spēlēt arī lokāli, mazākas ietilpības risinājumi, piemēram, kolektīvā kompostēšana vai elektroierīču remonts, taču to efektivitāte būtiski atkarīga no to ieviešanas mēroga un iedzīvotāju iesaistes.

Ieteikumi

- pārskatīt un pilnveidot emisiju uzskaiti pašvaldības līmenī, īpaši attiecībā uz atkritumu plūsmām (BIO, būvniecības, tekstila u.c.) un emisiju avotiem, lai turpmāk varētu nodrošināt precīzāku pasākumu ietekmes novērtējumu.
- mērķtiecīgi attīstīt pilotprojektus ar augstu emisiju samazinājuma potenciālu, piemēram, mazizmēra kompostēšanu, elektronikas remontu, slēgto konteineru laukumus un "maksā, kad izmet" principa testēšanu.
- attīstīt monitoringa un uzskaites sistēmas pasākumiem, kuriem šobrīd trūkst kvantitatīvu datu, lai novērtētu to efektivitāti (piemēram, izglītības iestāžu ēdināšanas atlikumi, būvniecības atkritumi no mājtsaimniecībām, tekstila atkārtota izmantošana).
- uzsvērt uz mērogojamību vērstu pieeju – atsevišķi lokāli pasākumi nelielā mērogā nedod būtisku ietekmi, taču centralizēti koordinēta ieviešana var nodrošināt būtisku ieguldījumu Klimata plāna un aprites ekonomikas mērķu sasniegšanā.

2.6. Plānoto pasākumu kopsavilkums

Tabula 9. Plānoto pasākumu kopsavilkums

Nr.	Pasākums	Atbildīgais	Iesaistītās puses	Ieviešanas periods	Aprites ekonomikas ietekme	Tehniskā realizējamība	Ekonomiskā dzīvotspēja
-----	----------	-------------	----------------------	-----------------------	----------------------------------	---------------------------	---------------------------

RV1. Pašvaldības saimniecība un publiskā ārtelpa

PPĀ1	Aprites ekonomikas principu iekļaušana publiskajos iepirkumos	REA	IDB, IP	2026.–2028. gads	● ● ●	● ●	● ● ●
PPĀ2	Ilgtermiņu pasākumu vadlīniju lietošana pašvaldības iekšējos darba pasākumos un sanāksmēs	REA	MVD, IDB	2026. gads	● ● ●	● ● ●	● ● ●
PPĀ3	Pāreja no fasētā ūdens izmantošanas uz filtra sistēmām pašvaldības ēkās	REA	IDB	2026. gads	● ● ●	● ● ●	● ● ●
PPĀ4	Dalītu atkritumu urnu uzstādīšana pašvaldības iestāžu darba telpās	MVD	IDB, REA	2026. gads	● ● ●	● ● ●	● ● ●
PPĀ5	Iestāžu koplietošanas darba telpu platformas koncepcijas izveide un īstenošana	RN	ID, REA	2026.–2030. gads	●	● ● ●	● ● ●
PPĀ6	Aprites ekonomikas apmācības programmas un pašvērtējuma rīka izveide pašvaldības darbiniekiem	REA	IDB	2026. gads	● ● ●	●	● ●
PPĀ7	Pašvaldības lietu maiņas punkta koncepcijas izveide un īstenošana	REA	ID	2027.–2028. gads	●	●	● ●
PPĀ8	Vietējo un ārvalstu finanšu instrumentu apzināšana un projektu pieteikumu sagatavošana	REA	MVD	Regulāri	● ● ●	● ● ●	● ● ●
PPĀ9	Aprites ekonomikas sasniedzamo rādītāju bāzes vērtību noteikšana un uzraudzība	REA	MVD, CSP, SUS	2026.–2028. gads	●	●	●

RV2. Aprites ekonomikas punkti

AEP1	Aprites ekonomikas punktu izveide un attīstīšana apkaimēs	REA	MVD, PAD, AIC	2026.–2030. gads	● ● ●	● ●	●
AEP2	Sadarbības funkciju nodrošināšana un tālāka attīstīšana, iedzīvotāju informēšana	REA	MVD	Regulāri	● ● ●	● ●	●

RV3. Atkritumu apsaimniekošana

Nr.	Pasākums	Atbildīgais	Iesaistītās puses	Ieviešanas periods	Aprites ekonomikas ietekme	Tehniskā realizējamība	Ekonomiskā dzīvotspēja
AA1	8 šķiroto atkritumu savākšanas laukumu un atkārtoti izmantojamu lietu apmaiņas vietu izveide	MVD		2026.–2030. gads	● ● ●	● ●	● ●
AA2	Sabiedrības informēšanas kampaņas par šķirošanas kvalitātes uzlabošanu	MVD	AARC, KP, REA	Regulāri	● ●	● ● ●	● ●
AA3	Ilgtspējīgas ēdināšanas prakses istenošana un izmestā ēdiena daudzuma samazināšana izglītības iestādēs	REA	IKSD, MVD, IDB	2027.–2028. gads	● ● ●	● ●	● ● ●
AA4	Atkritumu šķirošanas urnu pieejamības attīstīšana publiskajā ārtelpā	PAD; MVD; ĀMD; RM	REA, IDB	2026.–2030. gads	● ● ●	● ●	●
AA5	Dalītās savākšanas sistēmas attīstīšana	MVD	AARC	2026.–2030. gads	● ● ●	● ● ●	● ● ●
AA6	Bioloģiski noārdāmu dārzu un parku atkritumu kompostēšanas veicināšana	MVD	RM, ĀMD, AARC	2026.–2030. gads	● ● ●	● ●	● ● ●
AA7	Mazizmēra kolektīvās kompostēšanas iespēju izpēte un attīstīšana daudzdzīvokļu māju pagalmos	REA	PAD, MVD	2026.–2030. gads	● ● ●	●	● ● ●

RV4. Kultūras un radošās nozares industrijas, ražošana

KRR1	Apritīgu biznesa modeļu, tehnoloģiju un pārstrādes inovāciju attīstība	REA	MVD	2026.–2030. gads	● ●	●	●
KRR2	Ilgtspējīgu publisko pasākumu vadliniju izstrāde un ieviešana	REA	MVD, IKSD	2026. gads	● ● ●	● ● ●	● ● ●
KRR3	Trauku depozīta sistēmas paplašināta ieviešana publiskajos pasākumos	MVD	IKSD, REA, AIC	2028.–2030. gads	● ●	● ●	● ● ●
KRR4	Paplašinātas iespējas šķirot atkritumus publiskajos pasākumos	MVD	REA, IKSD, AIC	2027.–2030. gads	● ●	● ●	● ● ●
KRR5	Dekorāciju un pasākumu inventāra koplietošanas veicināšana un pārvaldības sistēmas izveide	REA	IKSD	2027.–2030. gads	● ●	●	● ●
KRR6	Aprites ekonomikas tūrisma veicināšana	RITA	REA, MVD	2027.–2030. gads	●	● ● ●	● ● ●
KRR7	Sadarbība ar mācību iestādēm un aprites ekonomikas principu iekļaušanas izglītības programmās, profesionālās pilnveides apmācībās un mūžizglītībā veicināšana	REA	IKSD	2027.–2030. gads	● ●	● ● ●	● ● ●

RV5. Būvniecība

B1	Jaunas ēkas būvniecība saskaņā ar aprites ekonomikas principiem	REA	ID, RN	2026.–2030. gads	● ● ●	●	● ● ●
----	---	-----	--------	------------------	-------	---	-------

Nr.	Pasākums	Atbildīgais	Iesaistītās puses	Ieviešanas periods	Aprites ekonomikas ietekme	Tehniskā realizējamība	Ekonomiskā dzīvotspēja
B2	Ēkas pārbūve saskaņā ar aprites ekonomikas principiem	MVD	REA	2025.–2030. gads	● ● ●	●	● ● ●
B3	Ēkas demontāža saskaņā ar aprites ekonomikas principiem	REA	MVD	2026.–2030. gads	● ● ●	●	●
B4	Teritoriju labiekārtojums saskaņā ar aprites ekonomikas principiem	ĀMD, REA, PAD, MVD, RPA	IKSD, RCB, ĪD	2026.–2030. gads	● ●	● ●	● ● ●
B5	Tukšo telpu, zemes un ēku izmantošanas veicināšana	AIC, PAD	ĪD, REA, ĀMD	2025.–2027. gads	● ●	● ●	● ●

RV6. Energētika⁷¹

E1	Siltuma atgūšanas potenciāla izvērtēšana un risinājumu ieviešana	REA	RS	2024.–2027. gads	● ● ●	● ●	● ● ●
E2	Saules paneļu uzstādīšana, izmantojot pašvaldības infrastruktūru (ēku jumtus, degradētās pilsētas teritorijas u.c.), un atjaunīgo energokopienību attīstīšana	REA	PAD, MVD, ĪD	No 2025. gada	● ●	● ●	● ● ●

RV7. Ūdens patēriņš

Ū1	Notekūdeņu dūņu pārstrādes un utilizācijas veicināšana	RŪ	KEM	no 2025. gada	● ● ●	● ●	● ● ●
Ū2	Lietus ūdeņu savākšanas, uzkrāšanas un izmantošanas saimnieciskajām vajadzībām veicināšana pašvaldības ēkās un teritorijās	PAD, MVD, ĀMD	IDB, REA, RM	2026. – 2030. gads	● ● ●	● ●	● ● ●
Ū3	Publisko transportlīdzekļu korpusu apakšējo daļu mazgāšana ar lietus ūdeni	RS		no 2025. gada	● ● ●	● ●	● ● ●
Ū4	Dzeramā ūdens brīvkrānu uzstādīšana un pieejamība publiskajās vietās	MVD, AIC	REA, IKSD, RŪ	2026. – 2030. gads	●	● ● ●	● ●
Ū5	Bezmaksas dzeramā krāna ūdens pieejamības veicināšana kafejnīcās un restorānos	REA	RITA, AIC	2026. – 2030. gads	● ● ●	● ● ●	● ● ●

RV8. Mobilitāte un transports

MT1	Frēzēta asfalta izmantošanas palielināšana ceļu izbūvē	ĀMD		no 2026. gada	● ● ●	● ● ●	● ● ●
MT2	Citu otrreizējo materiālu iekļaušana ceļu izbūvēs un pārbūvēs iepirkumos	ĀMD		2026. – 2030. gads	● ● ●	● ●	● ●

⁷¹ Plašāks pasākumu izvērsums enerģētikas jomā ir pieejams Rīgas valstspilsētas Rīcības plānā klimata mērķu sasniegšanai līdz 2030. gadam. Pieejams: REA. RAERP iekļauti tikai tie klimata plāna pasākumi, kas vienlaikus veicina aprites ekonomiku vairākos sektoros.

Nr.	Pasākums	Atbildīgais	Iesaistītās puses	Ieviešanas periods	Aprites ekonomikas ietekme	Tehniskā realizējamība	Ekonomiskā dzīvotspēja
MT3	Pamesto velosipēdu uzskaitē un apritīgu apsaimniekošana	ĀMD, RPP	AIC, REA, VARAM	no 2026. gada	● ●	● ● ● ●	●
MT4	Velosipēdu koplietošanas koncepcijas izstrāde pašvaldības darbiniekiem	REA, ĀMD	PAD	2026.-2027. gads	●	● ●	●
MT5	Publisko velo apkopes punktu attīstības veicināšana	ĀMD	CA, PAD	no 2025. gada	● ● ●	● ●	●
MT6	Sliežu ceļu koka gulšņu un līdzīgu materiālu apritīgu apsaimniekošanas veicināšana	REA	RS, MVD	2026.-2030. gads	● ● ●	● ●	● ●

3. PASĀKUMU IZVĒRSUMS



3.1. Pašvaldības saimniecība un publiskā ārtelpa

PPĀ1. Aprites ekonomikas principu iekļaušana publiskajos iepirkumos

**Darbības rezultāts:**

Aprites principu piemērošana būvniecības, ēdināšanas, pasākumu organizēšanas un citos iepirkumos.

**Rezultatīvais rādītājs:**

Izstrādāts pašvaldības mēroga ietvars aprites ekonomikas principu integrēšanai vismaz 6 jomās

Apraksts:

Lai nodrošinātu sistemātisku aprites ekonomikas principu iekļaušanu publiskajos iepirkumos, RVP nepieciešams izveidot nozarēm atbilstošu ietvaru, kas palīdzētu departamentiem izprast un piemērot aprites ekonomikas principus dažādu veidu iepirkumos.

RVP jau ir uzsākusi pilotprojektus aprites ekonomikas principu ieviešanai publiskajos iepirkumos. 2022. gadā tika izstrādātas vadlinijas aprītigai būvniecībai,⁷³ 2023. gadā tika izsludināts ēkas Ziepju ielā 11 pārbūves projektēšanas iepirkums,⁷⁴ 2024. gadā – interjera iepirkums,⁷⁵ bet 2025. gadā – ārtelpas labiekārtojuma iepirkums.⁷⁶ Turpmāk ir nepieciešams izmēģināt aprites ekonomikas principus arī citos iepirkumos un no gūtās pieredzes veidot zināšanu bāzi un paraugus turpmākajiem iepirkumiem.

⁷³Vadlinijas aprītigai būvniecībai. Pieejams: Rīgas Enerģētikas Aģentūra

⁷⁴Dažādu sociālo grupu kopdzīvojamās mājas Ziepju ielā 11, Rīgā, pārbūves un ārtelpas labiekārtojuma projekta izstrāde. Pieejams: eis.gov.lv

⁷⁵Rīgas aprites ekonomikas centra Kopienas telpas iekārtošana pēc aprites ekonomikas principiem. Pieejams: eis.gov.lv

⁷⁶Rīgas Centrālās bibliotēkas Bolderājas filiālbibliotēkas dārza labiekārtošana pēc aprites ekonomikas principiem. Pieejams: eis.gov.lv

Terminš:

2026.–2028. gads

Atbildīgais:

REA – atbildīgais par izstrādi sadarbībā ar IP un citām RVP iestādēm

Iesaistītās puses:

IDB – pienākumu deleģēšana visām iesaistītajām pusēm

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros, ārējais finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

6413,2 t CO₂e

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R1 Pārdomāt

Intervences līnija:

Iepirkumi

PPĀ2. Ilgtspējīgu pasākumu vadlīniju lietošana pašvaldības iekšējos darba pasākumos un sanāksmēs

**Darbības rezultāts:**

Pašvaldībā ieviesta vienota kārtība iekšējo darba pasākumu organizēšanai, nodrošinot resursu efektīvāku izmantošanu un atkritumu un vienreiz lietojamu produktu samazinājumu

**Rezultatīvais rādītājs:**

Publicētas vadlīnijas

Apraksts:

REA regulāri organizē darba pasākumus un sanāksmes, balstoties uz aprites ekonomikas un ilgtspējas principiem, piemēram, neizmantojot vienreizlietojamo iepakojumu un fasētu ūdeni un izmantojot atkārtoti lietojamus traukus. Tomēr šobrīd trūkst vienotas pieejas, noteikumu vai vadlīniju, kas ļautu šādu praksi sistemātiski ieviest visās pašvaldības struktūrās.

Pasākuma mērķis ir izstrādāt un ieviest praktiskas vadlīnijas pašvaldības iekšējiem pasākumiem un sanāksmēm, kas ietver ilgtspējīgus risinājumus. Pasākuma ietvaros plānots:

- izstrādāt vienotu vadlīniju dokumentu ilgtspējīgu iekšējo pasākumu organizēšanai;
- sagatavot praktisku specifikācijas paraugu ar ilgtspējības prasībām (ēdināšana, materiāli, loģistika);
- iekļaut vadlīniju piemērošanu kā labās prakses standartu pašvaldības iekšējā pārvaldībā.

Terminš:

2026. gads

Atbildīgais:

REA – atbildīgais par vadlīniju izstrādi sadarbībā ar MVD

Iesaistītās puses:

IDB – pienākumu deleģēšana visām iesaistītajām pusēm

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros, ārējais finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

1,1 kg/t CO₂e

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

RO Atteikties

Intervences līnija:

Informēšana

PPĀ3. Pāreja no fasētā ūdens izmantošanas uz filtra sistēmām pašvaldības ēkās

**Darbības rezultāts:**
Samazināts vienreizlietojamā iepakojuma apjoms un ūdens piegāde

**Rezultatīvais rādītājs:**
Uzstādītas filtra sistēmas

Apraksts:

Lielākajā daļā pašvaldības ēku joprojām tiek izmantots pudelēs fasēts ūdens, kas rada nevajadzīgus plastmasas atkritumus, loģistikas izmaksas un oglekļa pēdu. Savukārt krāna ūdens Rīgā ir tīrs un drošs lietošanai uzturā. Lai samazinātu vides ietekmi un rādītu ilgtspējīgas prakses piemēru, plānots pakāpeniski atteikties no vienreizlietojamā ūdens iepakojuma, aizstājot to ar pastāvīgām ūdens filtru un uzpildes sistēmām pašvaldības ēkās, pilnībā atsakoties no pudelēs fasētā ūdens izmantošanas. Pasākuma ietvaros plānots:

- noteikt piemērotākos risinājumus;
- uzstādīt un uzturēt filtru sistēmas.

Terminš:

2026. gads

Atbildīgais:

REA – atbildīgais par pārejas vadlīniju izstrādi un risinājumu piedāvājumu apkopojumu

Iesaistītās puses:

IDB – pienākumu deleģēšana visām iesaistītajām pusēm

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

28,8 t CO₂e

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

RO Atteikties

Intervences līnija:

Infrastruktūra

PPĀ4. Dalītu atkritumu urnu uzstādīšana pašvaldības iestāžu darba telpās



Darbības rezultāts:

Samazināts vienreizlietojamā iepakojuma apjoms



Rezultatīvais rādītājs:

Uzstādītas dalītās atkritumu urnas

Apraksts:

Lai nodrošinātu atkritumu šķirošanu arī pašvaldības iestāžu darba telpās, nepieciešams ieviest obligātu prasību par dalītu atkritumu urnu uzstādīšanu, īpaši koplietošanas zonās, sanāksmju telpās un ēdināšanas vietās. Pasākuma ietvaros plānots:

- veikt pašreizējās situācijas novērtējumu iestādēs un sagatavot ieviešanas plānu;
- noteikt minimālās prasības urnu tipiem, izvietojumu un vienotu marķējumu;
- izvērtēt iespēju šķirot arī bioloģiski noārdāmos atkritumus;
- nodrošināt skaidrojošus materiālus un darbinieku informēšanu par šķirošanas kārtību.

Terminš:

2026.–2030. gads

Atbildīgais:

MVD – atbildīgais par pasākuma ieviešanu sadarbībā ar REA

Iesaistītās puses:

IDB – pienākumu deleģēšana visām iesaistītajām pusēm

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

614,6 t CO₂e

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R6 Nodot atkārtotai ražošanai

Intervences linija:

Infrastruktūra

PPĀ5. Iestāžu koplietošanas darba telpu platformas koncepcijas izveide un īstenošana

	Darbības rezultāts: Optimāli izmantoti pašvaldības resursi
	Rezultatīvais rādītājs: Ieviesta telpu koplietošanas platforma

Apraksts:

Rīgas pašvaldībā dažādās iestādēs un struktūrvienībās ir pieejamas darba, sapulču, pasākumu un radošās telpas, kas netiek izmantotas pilnā apmērā vai kuru funkcionalitāte pārklājas. Lai uzlabotu pašvaldības iekšējo resursu izmantošanas efektivitāti, plānots izstrādāt un ieviest iekšējo koplietošanas telpu digitālo platformu, kas ļautu rezervēt, pārvaldīt un uzraudzīt telpu lietojumu RVP iekšējām darba sapulcēm un sanāksmēm. Šī pasākuma ietvaros plānots:

- apzināt pašvaldības telpu resursus (sapulču zāles, darba telpas, darbnīcas u.c.) ar koplietošanas potenciālu;
- izstrādāt digitālu platformu telpu rezervācijai;
- definēt pārvaldības un uzturēšanas atbildību, rezervācijas prioritātes un izmantošanas nosacījumus;
- ieviest platformu ierobežotā vienību lokā un izvērtēt lietderību un mērogojamību.

Termiņš:

2026.–2030. gads

Atbildīgais:

RN – atbildīgais par pasākuma īstenošanu

Iesaistītās puses:

ĪD, REA – iesaiste pasākuma ieviešanā

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros, ārējais finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 9 – Inovācijas un infrastruktūra

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

224 t CO₂e

Aprite ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R3 Izmantot atkārtoti

Intervences līnija:

Infrastruktūra

PPĀ6. Aprites ekonomikas apmācības programmas un pašvērtējuma rīka izveide pašvaldības darbiniekiem



Darbības rezultāts:

Pašvaldības darbiniekiem ir pieejamas un pielāgotas zināšanas par aprites ekonomiku, veicinot vienotu izpratni un rīcībspēju visos pārvaldības līmeņos.



Rezultatīvais rādītājs:

Izstrādāta apmācību programma

Apraksts:

Lai nodrošinātu aprites ekonomikas principu praktisku ieviešanu pašvaldības darbā, nepieciešams stiprināt pašvaldības darbinieku izpratni un kompetences šajā jomā. Tāpēc plānots izstrādāt un ieviest mērķtiecīgu apmācību programmu, kas pielāgota dažādu struktūrvienību funkcijām – no stratēģiskās plānošanas un iepirkumiem līdz infrastruktūras apsaimniekošanai un sabiedrības informēšanai. Pasākuma ietvaros plānots:

- izstrādāt apmācību saturu par aprites ekonomikas pamatprincipiem un to lietošanu pašvaldības kontekstā;
- veidot mācību moduļus atbilstoši mērķgrupām (piemēram, iepirkumu speciālisti, projektu vadītāji, digitālās tehnoloģijas u.c.);
- integrēt apmācības jaunajiem darbiniekiem ievadapmācību programmās;
- rīkot informatīvas kampaņas;
- izstrādāt pašvērtējuma rīku pašvaldības struktūrvienībām pārejai uz aprites ekonomiku.

Termiņš:

2026.–2027. gads

Atbildīgais:

REA – atbildīgais par pasākuma īstenošanu

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros, ārējais finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

Informatīvs pasākums

Intervences līnija:

Zināšanu stiprināšana un cilvēkresursi

PPĀ7. Pašvaldības lietu maiņas punkta koncepcijas izveide un īstenošana

	Darbības rezultāts: Izveidots pārvaldāms mehānisms iekšējai resursu aprītei
	Rezultatīvais rādītājs: Pasākums īstenots

Apraksts:

Rīgas pašvaldībā un tās struktūrvienībās uzkrājas lietotas, taču vēl funkcionālas mēbeles un aprīkojums (krēsli, galdi, plaukti, skapji, IT), kas bieži tiek glabāts un netiek izmantots vai arī tiek utilizēts, neraugoties uz atkārtotas lietošanas iespējām. Lai veicinātu resursu efektīvu apriti un mazinātu jaunu iepirkumu apjomu, nepieciešams izveidot lietu maiņas punktu. Šī pasākuma ietvaros plānots:

- apzināt biežāk uzkrātos priekšmetus pašvaldības iestādēs;
- izstrādāt funkcionālu un administratīvu koncepciju resursu apmaiņas sistēmai;
- noteikt atbildību, uzturēšanas kārtību un integrēt sistēmu inventarizācijas procesā;
- izskatīt iespēju paplašināt lietu apriti arī starp izglītības iestādēm, pašvaldības kapitālsabiedrībām vai pat sabiedriskā labuma organizācijām.

Termiņš:

2027.–2028. gads

Atbildīgais:

REA – atbildīgais par pasākuma īstenošanu

Iesaistītās puses:

ĪD – sadarbība izpētē un īstenošanā

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros, ārējais finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 9 – Inovācijas un infrastruktūra

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

10,9 t CO₂e

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R3 Izmantot atkārtoti

R4 Labot

Intervences līnija:

Infrastruktūra

PPĀ8. Vietējo un ārvalstu finanšu instrumentu apzināšana un projektu pieteikumu sagatavošana



Darbības rezultāts:

Palielinās pašvaldības un partneru kapacitāte piesaistīt ārējo finansējumu aprites ekonomikas iniciatīvu īstenošanai.



Rezultatīvais rādītājs:

Sagatavoti projektu ideju pieteikumi

Apraksts:

Lai sekmētu aprites ekonomikas projektu īstenošanu un investīciju piesaisti, nepieciešams sistemātiski apzināt pieejamos finansējuma avotus – gan vietējos, gan ārvalstu (ES fondi, LIFE, Interreg, Horizon Europe, u.c.). Vienlaikus būtiski nodrošināt praktisku atbalstu pašvaldības struktūrām, partneriem un sadarbības tīkliem projektu pieteikumu sagatavošanā.

Termiņš:

Regulāri

Atbildīgais:

REA – atbildīgais par pasākuma īstenošanu

Iesaistītās puses:

MVD

Finansējuma avots:

Ārējais finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 17 – Partnerība mērķu sasniegšanai

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

Informatīvs pasākums

Intervences līnija:

Zināšanu stiprināšana un cilvēkresursi

PPĀ9. Aprites ekonomikas sasniedzamo rādītāju bāzes vērtību noteikšana un uzraudzība

**Darbības rezultāts:**

Nodrošināta uz datiem balstīta pārvaldība un iedzīvotāju informētība par aprites ekonomiku

**Rezultatīvais rādītājs:**

Pasākums īstenots

Apraksts:

Izpētes gaitā tika secināts, ka vairākiem būtiskiem resursiem un aprites ekonomikas indikatoriem Rīgas pilsētā nav noteiktas sasniedzamo rādītāju bāzes vērtības. Lai nodrošinātu uz datiem balstītas pasākuma plānošanu un uzraudzību, nepieciešams veikt vispārīgu materiālu plūsmu analīzi. Šī pieeja sniedz iespēju noteikt būtiskākās izejvielu grupas un resursu zudumus. Pasākuma ietvaros plānots:

- veikt vispārīgu materiālu plūsmu analīzi Rīgas pilsētas līmenī;
- izveidot datu pārvaldības platformas koncepciju, kas apkopo un vizualizē indikatorus;
- pakāpeniski paplašināt platformas funkcionalitāti, iekļaujot arī ārējos datus un sabiedrības līdzdalības iespējas.

Terminš:

2026.–2028. gads

Atbildīgais:

REA – atbildīgais par pasākuma ieviešanu

Iesaistītās puses:

MVD, CSP, SUS – iesaiste pasākuma ieviešanā

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros, ārējais finansējums (piemēram, ESPON)

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

Informatīvs pasākums

Intervences līnija:

Indikatori un uzraudzība

3.2. Aprites ekonomikas punkti

AEP1. Aprites ekonomikas punktu izveide un attīstīšana apkaimēs

**Darbības rezultāts:**
Uzlabota piekļuve aprites ekonomikas pakalpojumiem

**Rezultatīvais rādītājs:**
Aprites ekonomikas punktu darbības modeļa un centru izveide
Izveidoti vismaz 7 jauni aprites ekonomikas punkti

Apraksts:

Rīgas iedzīvotājiem ir nepieciešama ērtāka piekļuve aprites ekonomikas pakalpojumiem. Aprites ekonomikas punktu izveide apkaimēs būtiski veicinās iedzīvotāju līdzdalību resursu atkārtotā izmantošanā, šķirošanā un atkritumu apjoma samazināšanā, vienlaikus stiprinot sabiedrības izpratni par aprites ekonomikas principiem. Pasākuma ietvaros plānots:

- definēt aprites ekonomikas punktu galvenās funkcijas, tostarp tekstila, elektronikas, bīstamo atkritumu, mēbeļu un citu preču labošanas un atjaunošanas pakalpojumus, maiņas un atkārtotas izmantošanas zonas, atkritumu šķirošanas iespējas dažādām materiālu plūsmām, informatīvi un izglītojošus elementus iedzīvotāju iesaistei un izpratnes veicināšanai;
- izvērtēt iespējas ieviest mikro un mobilos risinājumus, piemēram, noteiktās dienās nodrošinot aprites ekonomikas pakalpojumus pilsētas centrālajā daļā bez nepieciešamības izmantot privāto transportu;
- izstrādāt attīstības modeļu tipus, piemēram, pastāvīgie punkti, mobilie risinājumi vai kopienas telpas;
- noteikt piemērotākās atrašanās vietas Rīgas apkaimēs, ņemot vērā iedzīvotāju blīvumu, infrastruktūras pieejamību un sociālekonomiskos rādītājus;
- izvērtēt juridiskās, tehniskās un finansiālās ieviešanas iespējas, kā arī izstrādāt ilgtspējīgas sadarbības modeli ar pašvaldības, NVO un uzņēmējdarbības pārstāvjiem;
- izstrādāt un ieviest risinājumus, izveidojot aprites ekonomikas punktus, paplašinot pieejamību dažādās teritorijās.

Termiņš:

2026.–2030. gads

Atbildīgais:

REA – atbildīgais par pasākuma ieviešanu

Iesaistītās puses:

MVD, PAD, AIC – iesaiste pasākuma plānošanā un ieviešanā

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros un ES finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

1926,9 t CO₂e

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R3 Izmantot atkārtoti

R4 Labot

R5 Atjaunot

Intervences linija:

Infrastruktūra

AEP2. Sadarbnīcas funkciju nodrošināšana un tālāka attīstīšana, iedzīvotāju informēšana



Darbības rezultāts:

Uzlabota piekļuve aprites ekonomikas pakalpojumiem un atvieglota aprites ekonomikas risinājumu īstenošana



Rezultatīvais rādītājs:

Darbnīcas apmeklētāju skaits gadā vismaz 200; Darbnīcā salaboto, atjaunoto, pārveidoto lietu skaits gadā vismaz 120; Kopienas telpas pasākumu skaits gadā vismaz 50; Kopienas telpas pasākumu apmeklētāju skaits gadā vismaz 1000

Apraksts:

Rīgā ir atvērta pirmā aprites ekonomikas telpa – *Sadarbnīca*, kas ir vieta, kur iedzīvotāji var iepazīties ar aprites ekonomikas principiem, salabot un atjaunot sadzīves priekšmetus, piedalīties praktiskās darbnīcās un apmeklēt izglītojošus pasākumus. Lai pilnveidotu *Sadarbnīcas* darbību, nepieciešams nodrošināt pamatfunkcijas un vienlaikus attīstīt tās potenciālu, stiprinot sadarbību un iesaistot plašāku sabiedrību. Šīs funkcijas ietver:

- iedzīvotāju informēšanu un sabiedrības izglītošanu par aprites ekonomiku;
- praktisku pasākumu un meistarklašu organizēšanu par remontu, atkārtotu izmantošanu un resursu ilgmūžību;
- remontdarbību nodrošināšanu, tostarp elektronikas un tekstila labošanai;
- partnerību veidošanu un stiprināšanu ar uzņēmumiem, nevalstiskajām organizācijām un izglītības iestādēm;
- normatīvā regulējuma pilnveidošanu, inovāciju un jaunu risinājumu iniciēšanu sadarbībā ar partnerorganizācijām.

Terminš:

Regulāri

Atbildīgais:

REA – atbildīgais par pasākuma ieviešanu

Iesaistītās puses:

MVD – iesaiste pasākuma plānošanā

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros un ES finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

10,8 t CO₂e

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R3 Izmantot atkārtoti

R4 Labot

R5 Atjaunot

Intervences linija:

Infrastruktūra

Informēšana

3.3. Atkritumu apsaimniekošana

AA1. 8 šķiroto atkritumu savākšanas laukumu un atkārtoti izmantojamu lietu apmaiņas vietu izveide

**Darbības rezultāts:**

Uzlabotas atkritumu šķirošanas un nodošanas iespējas

**Rezultatīvais rādītājs:**

Izveidoti 8 šķiroto atkritumu laukumi

Apraksts:

Lai veicinātu atkritumu šķirošanu un samazinātu apglabājamo atkritumu apjomu, plānots izveidot 8 jaunus laukumus. Līdz 2026. gada beigām plānots izveidot divus jaunus šķiroto atkritumu savākšanas laukumus – Rīgas Kurzemes rajona administratīvajā teritorijā Beberbeķu ielā 39 (kadastra apzīmējums 01000822138) un Rīgas Vidzemes priekšpilsētas teritorijā Ūdeļu ielā 8 (kadastra apzīmējums 01001230224), savukārt vēl plānoti 6 laukumi. Šajos laukumos pieņems visu MK noteikumos Nr. 788 (13.12.2016.) noteikto atkritumu veidus, tostarp liela izmēra un sadzīvē radušos bīstamos atkritumus, tāpat tajos tiks izveidots maiņas punkts mēbelēm, būvniecības precēm, elektronikai u.c.

Termiņš:

Līdz 2030. gadam

Atbildīgais:

MVD – atbildīgais par pasākuma ieviešanu

Finansējuma avots:

ES finansējums, RVP piešķirtā budžeta ietvaros

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

2570,1 t CO₂e

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R6 Nodot atkārtotai izmantošanai

R7 Pārstrādāt

R9 Atgūt materiālus un enerģiju

Intervences linija:

Infrastruktūra

AA2. Sabiedrības informēšanas kampaņas par atkritumu rašanās samazināšanu un šķirošanas kvalitātes uzlabošanu

**Darbības rezultāts:**

Samazināts atkritumu daudzums uz vienu iedzīvotāju
Paaugstināta šķiroto atkritumu proporcija kopējā radīto atkritumu apjomā
Paaugstināta iedzīvotāju izpratne un iesaiste pārejā uz aprites ekonomiku

**Rezultatīvais rādītājs:**

Pasākums īstenots

Apraksts:

Pasākuma ietvaros tiks īstenots koordinēts un sistemātisks informatīvo un izglītojošo aktivitāšu kopums, kura mērķis ir uzlabot iedzīvotāju zināšanas un paradumus atkritumu rašanās samazināšanai un šķirošanas veicināšanai. Plānots izstrādāt tematisko kampaņu plānu, pielāgojot saturu dažādām mērķa grupām (piemēram, skolēniem, senioriem, daudzdzīvokļu māju iedzīvotājiem), un nodrošināt informācijas pieejamību dažādos kanālos. Galvenās aktivitātes ietver:

- atkritumu šķirošanas ceļveža aktualizēšanu un izplatīšanu;
- piktogrammu vienotas un plašākas lietošanas nodrošināšanu;
- koordinētu kampaņu sadarbībā ar AARC, KP, REA un citiem partneriem rīkošanu.

Termiņš:

2026.–2030. gads

Atbildīgais:

MVD – atbildīgais par pasākuma ieviešanu

Iesaistītās puses:

AARC, KP, REA – iesaiste pasākuma plānošanā

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros, ES finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

IAM 17 – Partnerība mērķu sasniegšanai

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

Informatīvs pasākums

Intervences līnija:

Infrastruktūra

AA3. Ilgtspējīgas ēdināšanas prakses īstenošana un izmestā ēdiena daudzuma samazināšana izglītības iestādēs



Darbības rezultāts:
Samazināts pārtikas atkritumu apjoms



Rezultatīvais rādītājs:
Pasākums īstenots

Apraksts:

IKSD Projekta *StratKIT+* ietvaros veiktais izvērtējums par ēdienu pārpalikumiem Rīgas pašvaldības skolās sniedz datus par būtiskiem ēdienu izšķērdēšanas cēloņiem un iespējamiem uzlabojumiem ēdināšanas praksēs. Balstoties uz šiem rezultātiem, nepieciešams īstenot turpmākus pasākumus, lai samazinātu pārtikas atkritumus un veicinātu ilgtspējīgu sabiedrisko ēdināšanu izglītības iestādēs. Pasākuma ietvaros plānots:

- ieviest porciju elastības principu (mazāk sākotnēji, iespēja papildināt);
- pārskatīt ēdienkartes proporcijas, izmantoto produktu dzīvesciklu un iespējas izmantot vietējo produkciju;
- veikt regulāras skolēnu aptaujas par ēdienu vēlmēm;
- nodrošināt pavāru apmācības par receptūru un kvalitāti;
- ieviest vienotu ēdienu atlikumu uzskaites metodiku;
- veicināt sadarbību ar sociālajiem partneriem (piemēram, zupas virtuvēm, pārtikas ziedošanas tīkliem).

Terminš:

2027.–2028. gads

Atbildīgais:

REA – atbildīgais par pasākuma ieviešanu

Iesaistītās puses:

IKSD, MVD – iesaiste pasākuma plānošanā

IDB – informēšana un pienākumu deleģēšana visām iesaistītajām pusēm

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

414,9 t CO₂e

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R2 samazināt

Intervences līnija:

Iepirkumi

AA4. Atkritumu šķirošanas urnu pieejamības attīstīšana publiskajā ārtelpā



Darbības rezultāts:

Paaugstināta šķiroto atkritumu proporcija no kopējo radīto atkritumu apjoma



Rezultatīvais rādītājs:

Pasākums īstenots

Apraksts:

Lai veicinātu iedzīvotāju iespējas šķirot atkritumus arī ārpus māsaimniecībām, RVP nepieciešams plānoti paplašināt un pilnveidot dalītās vākšanas urnu pieejamību publiskajā ārtelpā. (t.sk. sporta un bērnu laukumos, parkos, mežos, citās publiskās vietās). Pasākuma ietvaros tiks:

- veikts šķiroto atkritumu urnu izvietojuma lietderības izvērtējums un noteikti urnu izvietojuma kritēriji;
- papildinātas pilsētvides labiekārtojuma vadlīnijas ar vienota šķiroto atkritumu urnu dizaina prasībām;
- izstrādātas apsaimniekošanas prasības;
- iegādātas un apsaimniekotas urnas.

Terminš:

2026.–2030. gads

Atbildīgais:

PAD, MVD – atbildīgie par pasākuma plānošanu un ieviešanu sadarbībā ar RM, ĀMD

Iesaistītās puses:

IDB – informēšana un pienākumu deleģēšana visām iesaistītajām pusēm

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros, RM budžets

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

855,1 t CO₂e

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R6 Nodot atkārtotai izmantošanai

Intervences līnija:

Infrastruktūra

AA5. Atkritumu dalītās savākšanas sistēmas attīstīšana



Darbības rezultāts:

Paaugstināta šķiroto atkritumu proporcija kopējā radīto atkritumu apjomā



Rezultatīvais rādītājs:

Pasākums ieviests

Apraksts:

Paredzēts izvērtēt pasākuma lietderību, pazeminot sliekšni obligāti šķirojamiem atkritumiem, proti, noteikt, no kāda dzīvokļu skaita būtu nosakāma obligāta atkritumu šķirošana pa veidiem (piemēram, bioloģiskie atkritumi, iepakojums, stikls). Tāpat nepieciešams izvērtēt prasību izvietot šķiroto atkritumu konteinerus pie sabiedriskajām ēkām, kā arī pie ēkām, kas tiek izmantotas komercdarbībai, piemēram, viesnīcām un birojiem. Balstoties uz izvērtējuma rezultātiem, jāveic atbilstoši grozījumi Rīgas domes 2019. gada 29. novembra saistošajos noteikumos Nr. 87.

Termiņš:

2026.–2030. gads

Atbildīgais:

MVD – atbildīgais par pasākuma plānošanu un ieviešanu

Iesaistītās puses:

AARC – sadarbība pasākuma īstenošanā

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

336,6 t CO₂e

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R6 Nodot atkārtotai izmantošanai

Intervences linija:

Infrastruktūra

AA6. Bioloģiski noārdāmu dārzu un parku atkritumu kompostēšanas veicināšana



Darbības rezultāts:

Paaugstināta šķiroto atkritumu proporcija kopējā radīto atkritumu apjomā



Rezultatīvais rādītājs:

Izveidotas vietas bioloģiski noārdāmu dārzu un parku atkritumu kompostēšanai

Apraksts:

Pasākuma ietvaros paredzēts veicināt bioloģiski noārdāmu dārzu un parku atkritumu kompostēšanu, lai samazinātu šo atkritumu apjomu sadzīves atkritumu plūsmā un veidotu slēgtu biomasas aprites ciklu pilsētas mērogā. Tiks izvērtētas iespējas paplašināt pašvaldības infrastruktūru zaļo atkritumu savākšanai un kompostēšanai, kā arī veidoti sadarbības modeļi ar AARC un iedzīvotājiem. Īpaša uzmanība tiks pievērsta risinājumiem apkaimju līmenī.

Terminš:

2026.–2030. gads

Atbildīgais:

MVD – atbildīgais par pasākuma plānošanu un ieviešanu

Iesaistītās puses:

RM, AARC, ĀMD – sadarbība pasākuma īstenošanā

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

10,7 t CO₂e

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R6 Nodot atkārtotai izmantošanai

R7 Pārstrādāt

Intervences līnija:

Infrastruktūra

AA7. Mazizmēra kolektīvās kompostēšanas iespēju izpēte un attīstīšana



Darbības rezultāts:

Paaugstināta šķiroto atkritumu proporcija kopējā radīto atkritumu apjomā
Uzlabota bioloģiski noārdāmo atkritumu apsaimniekošana



Rezultatīvais rādītājs:

Izveidotas mazizmēra kolektīvās kompostēšanas vietas

Apraksts:

Pasākuma ietvaros paredzēts attīstīt mazizmēra kolektīvās kompostēšanas iespējas daudzdzīvokļu māju pagalmos un izglītības iestādēs.

Termiņš:

2026.–2030. gads

Atbildīgais:

REA – atbildīgais par pasākuma plānošanu un ieviešanu

Iesaistītās puses:

PAD, MVD – sadarbība pasākuma īstenošanā

IDB – informēšana un pienākumu deleģēšana visām iesaistītajām pusēm

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

28,9 t CO₂e

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R6 Nodot atkārtotai izmantošanai

R7 Pārstrādāt

R9 Atgūt materiālu un enerģiju

Intervences līnija:

Infrastruktūra

3.4. Kultūras un radošās nozares industrijas un ražošana

KRR1. Apritīgu biznesa modeļu, tehnoloģiju un pārstrādes inovāciju attīstīšana



Darbības rezultāts:

- Palielināta resursu produktivitāte
- Palielināts materiālu apritīgums
- Uzlabots uzņēmējdarbības transformācijas novērtējums



Rezultatīvais rādītājs:

- Pasākums īstenots

Apraksts:

Pārejai uz aprites ekonomiku nepieciešams īstenot jaunus sadarbības modeļus, attīstīt jaunas tehnoloģijas un risinājumus, tostarp pārstrādes inovācijas, īpaši grūti pārstrādājamiem materiāliem.

Pasākuma ietvaros ir plānots stiprināt sadarbību ar uzņēmējdarbības sektoru, veidojot regulāru saziņu, veicināt inovāciju un jaunu risinājumu attīstību un īstenošanu. Kopumā plānotas dažādas aktivitātes:

- aprites ekonomikas sadarbības platformas veidošana, tostarp digitāli;
- sadarbības pasākumu, piemēram, aprites ekonomikas foruma Rīgā, rīkošana;
- apritīgu biznesa modeļu, tostarp industriālās simbiozes, veicināšana;
- grūti pārstrādājamu atkritumu (tostarp putuplasta, autiņbiksīšu, spoguļu, riepu u.c.) apjoma samazināšana un pārstrādes inovāciju attīstīšana.

Terminš:

2026.–2030. gads

Atbildīgais:

REA – atbildīgais par pasākuma plānošanu un ieviešanu

Iesaistītās puses:

MVD

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros, ES finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 9 – Rūpniecība, inovācijas un infrastruktūra

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 17 – Partnerība mērķu sasniegšanai

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

2004,1 t CO₂e

Intervences līnija:

Zināšanu stiprināšana un cilvēkresursi

Informēšana

KRR2. Ilgtspējīgu publisko pasākumu vadlīniju izstrāde un ieviešana



Darbības rezultāts:

Pašvaldības un līdzfinansētie publiskie pasākumi tiek organizēti atbilstoši ilgtspējības un aprites ekonomikas principiem



Rezultatīvais rādītājs:

Izstrādātas un ieviestas ilgtspējīgu pasākumu vadlīnijas

Apraksts:

Rīgas pašvaldībā ik gadu tiek rīkoti dažādi publiski un pašvaldības organizēti pasākumi – kultūras, sporta, izglītības un sabiedriskās aktivitātes. Lai nodrošinātu, ka šie pasākumi atbilst aprites ekonomikas un ilgtspējīgas attīstības principiem, ir nepieciešams izstrādāt vienotas vadlīnijas, kas definē minimālās prasības attiecībā uz resursu izmantošanu, atkritumu šķirošanu, ēdināšanu, transportu un informēšanu.

Terminš:

2026. gads

Atbildīgais:

REA – atbildīgais par pasākuma plānošanu un ieviešanu

Iesaistītās puses:

MVD, IKSD – sadarbība pasākuma plānošanā un īstenošanā

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

Informatīvs pasākums

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

RO Atteikties

Intervences līnija:

Zināšanu stiprināšana un cilvēkresursi

Ceļa karte un stratēģija

KRR3. Trauku depozīta sistēmas paplašināta ieviešana publiskajos pasākumos



Darbības rezultāts:

Plašāk un efektīvāk ieviesta depozīta sistēma pasākumos, samazinot vienreizlietojamo trauku izmantošanu un veicinot atbildīgu patēriņu.
Paaugstināta šķiroto atkritumu proporcija kopējā radīto atkritumu apjomā



Rezultatīvais rādītājs:

Izstrādāta un ieviesta paplašināta trauku depozīta sistēma pasākumos

Apraksts:

Rīgā jau ir spēkā prasība par depozīta glāžu nodrošināšanu ielu tirdzniecībā pasākuma laikā, īslaicīga rakstura ielu tirdzniecībā un ielu tirdzniecībā Ziemassvētku laikā, taču, lai vēl vairāk samazinātu vienreizlietojamo trauku un iepakojuma atkritumus, nepieciešams pakāpeniski paplašināt sistēmu. Šī pasākuma ietvaros nepieciešams:

- pakāpeniski paplašināt prasības uz citiem traukiem (piemēram, šķīvjiem, galda piederumiem u.c.), tostarp definēt standartus, kā šie trauki tiek savākti, mazgāti un atkārtoti izmantoti;
- veikt konsultācijas ar pasākumu rīkotājiem un tirgotājiem par atbalsta mehānismiem, pilotprojektiem un piemērošanu;
- uzlabot pasākumu apmeklētāju informēšanu par sistēmas darbību un tās ieguvumiem.

Terminš:

2028.–2030. gads

Atbildīgais:

MVD – atbildīgais par pasākuma plānošanu un ieviešanu

Iesaistītās puses:

IKSD, REA, AIC – sadarbība pasākuma plānošanā un īstenošanā

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros, ES fondu finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

8 t CO₂e

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R0 Atteikties

Intervences līnija:

Zināšanu stiprināšana un cilvēkresursi

Ceļa karte un stratēģija

KRR4. Paāplāšinātas iespējas šķirot atkritumus publiskajos pasākumos



Darbības rezultāts:

Efektīva šķirošanas sistēma pasākumos, īpaši ēdināšanas zonās.
Paaugstināta šķiroto atkritumu proporcija kopējā radīto atkritumu apjomā



Rezultatīvais rādītājs:

Izstrādātas un ieviestas prasības un tehniskie risinājumi

Apraksts:

Lai gan Rīgā jau ir izvirzītas prasības par atkritumu šķirošanas nodrošināšanu publiskajos pasākumos, to praktiskā ieviešana bieži ir nepietiekama. Īpaši pie ēdinātāju zonām rodas liels daudzums iepakojuma, pārtikas un citu atkritumu, taču šķirošanas punkti bieži ir pārāk tālu, nepietiekami marķēti vai to skaits nav pietiekams. Nepieciešams veikt:

- esošās prakses izvērtējumu;
- izstrādāt papildinātas prasības šķirošanas punktu izvietojumam un uzturēšanai;
- ieviest uzlabotu pieeju atsevišķos pasākumos;
- pakāpeniski noteikt prasību piemērošanu visiem pašvaldības atbalstītajiem pasākumiem;
- nodrošināt informatīvos materiālus un apmācības.

Terminš:

2027.–2030. gads

Atbildīgais:

MVD – atbildīgais par pasākuma plānošanu un ieviešanu

Iesaistītās puses:

REA, IKSD, AIC – sadarbība pasākuma plānošanā un īstenošanā

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

126,7 t CO₂e

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R6 Nodot atkārtotai izmantošanai

Intervences līnija:

Infrastruktūra

Iepirkumi

KRR5. Dekorāciju un pasākumu inventāra koplietošanas veicināšana un pārvaldības sistēmas izveide

**Darbības rezultāts:**
Uzlabota RVP resursu pārvaldība

**Rezultatīvais rādītājs:**
Izveidota un ieviesta vienota dekorāciju un pasākumu inventāra koplietošanas un pārvaldības sistēma

Apraksts:

RVP struktūrvienībām, kā arī pasākumu rīkotājiem uzkrājas ievērojams daudzums dekorāciju, mēbeļu, aprīkojuma (piemēram, skatuves elementi, gaismas, norādes, norobežojumi), kas tiek izmantoti neregulāri. Šobrīd šie resursi tiek glabāti decentralizēti, un nav kopējas sistēmas to uzskaites, dalīšanās vai pārdales nodrošināšanai. Pasākuma mērķis ir veicināt šo resursu atkārtotu izmantošanu, samazinot nepieciešamību pēc jaunu materiālu iegādes un radot ilgtspējīgu pārvaldības mehānismu. Šī pasākuma ietvaros plānots:

- veikt esošā inventāra un dekorāciju apzināšanu (īpaši pašvaldības struktūrās un kapitālsabiedrībās);
- izveidot koplietošanas un rezervēšanas sistēmu (digitālu vai fizisku katalogu) pasākumu aprīkojumam;
- definēt pārvaldības modeli – par glabāšanu, transportēšanu, rezervācijām un nolietojuma uzskaiti;
- veicināt koplietošanas principa ievērošanu pašvaldības atbalstītajos pasākumos (tostarp kā nosacījumu finansējuma saņemšanai). Iekļaut šo resursu izmantošanu ilgtspējīgu pasākumu vadlinijās.

Termiņš:

2027.–2030. gads

Atbildīgais:

REA – atbildīgais par pasākuma plānošanu un ieviešanu

Iesaistītās puses:

IKSD – sadarbība pasākuma plānošanā un īstenošanā

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros, ES finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

12 t CO₂e

Aprītes ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R3 Izmantot atkārtoti

Intervences linija:

Infrastruktūra

Iepirkumi

KRR6. Aprite ekonomikas tūrisma veicināšana



Darbības rezultāts:

Izveidots aprites ekonomikas principiem atbilstošs tūrisma piedāvājums



Rezultatīvais rādītājs:

Aprite ekonomika ietverta Rīgas tūrisma komunikācijas materiālos

Apraksts:

Rīgai ir potenciāls kļūt par pieprasītu galamērķi ilgtspējīgam un aprites ekonomikas principiem atbilstošam tūrismam. Šī pasākuma ietvaros plānots izstrādāt aprites ekonomikai atbilstošu tūrisma piedāvājumu, integrējot tajā iespējas piedalīties sabiedriskās aktivitātēs, piemēram, vides talkās, labojumu darbnīcās, pilsētas dārzu izveidē vai ielu mēbeļu atjaunošanā, kā arī veicinot vietējās, ilgtspējīgi ražotas produkcijas un pakalpojumu pieejamību. Vienlaikus paredzēts aprites tūrisma tematiku iekļaut Rīgas tūrisma komunikācijas materiālos – bukletos, digitālajās platformās un tūrisma maršrutos, stiprinot pilsētas tēlu.

Terminš:

2027.–2030. gads

Atbildīgais:

RITA – atbildīgais par pasākuma plānošanu un ieviešanu

Iesaistītās puses:

REA, MVD – sadarbība pasākuma plānošanā

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

2,2 t CO₂e

Intervences līnija:

Informēšana

KRR7. Sadarbība ar mācību iestādēm un aprites ekonomikas principu iekļaušanas izglītības programmās, profesionālās pilnveides apmācībās un mūžizglītībā veicināšana



Darbības rezultāts:

Skolēni, studenti, pedagogi un pieaugušie apgūst aprites ekonomikas principus



Rezultatīvais rādītājs:

Aprites ekonomikas satura integrācija izglītības materiālos

Apraksts:

Izglītības sistēmai ir būtiska nozīme ilgtspējīgas un apritīgas sabiedrības veidošanā. Lai Rīgā nodrošinātu zināšanu pārnesi, paaugstinātu profesionālo kapacitāti un sabiedrības informētību par aprites ekonomiku, nepieciešams integrēt šos principus visos izglītības līmeņos – no pirmsskolas līdz augstākajai izglītībai, kā arī profesionālās izglītības un mūžizglītības programmās. Šī pasākuma ietvaros plānots:

- izveidot sadarbības platformu ar izglītības iestādēm (pirmsskolas, pamatskolas, vidusskolas, profesionālās un augstākās izglītības iestādes);
- nodrošināt aprites ekonomikas satura integrāciju mācību priekšmetos, projektu nedēļās un starpdisciplinārajos uzdevumos;
- attīstīt pedagogu profesionālās pilnveides programmas.

Termiņš:

2027.–2030. gads

Atbildīgais:

REA – atbildīgais par pasākuma plānošanu un ieviešanu

Iesaistītās puses:

IKSD – sadarbība pasākuma plānošanā

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 4 – Kvalitatīva izglītība

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

Informatīvs pasākums

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R6 Nodot atkārtotai izmantošanai

Intervences līnija:

Zināšanu stiprināšana un cilvēkresursi

Informēšana

3.5. Būvniecība

B1. Jaunās ēkas būvniecība saskaņā ar aprites ekonomikas principiem



Darbības rezultāts:

Efektīva resursu pārvaldība RVP – iegūta augstas kvalitātes ēka, kas ir dažādu resursu patēriņa ziņā izdevīgāka nekā tradicionāli būvēta ēka.
Iegūtas jaunas zināšanas, ko izmantot citos būvniecības projektos RVP un ārpus tās.



Rezultatīvais rādītājs:

Pasākums īstenots

Apraksts:

Pasākuma ietvaros uzmanība tiks vērsta uz ēkas dzīves cikla pārvaldību, resursu efektīvu izmantošanu un atkārtotas lietošanas potenciāla veicināšanu būvniecībā un iekšējā apdarē, piemēram, ēkas materiālu pases izveide, otrreizējo materiālu izmantošana, apritīga inženierdizaina, dizaina demontāžas un pielāgojamības un ēkas ilgtspējas novērtēšanas sistēmas (piemēram, *Level(s)*) piemērošana, augstas energoefektivitātes un atjaunīgo energoresursu nodrošināšana.

Termiņš:

2026.–2030. gads

Atbildīgais:

REA – atbildīgais par pasākuma plānošanu un ieviešanu

Iesaistītās puses:

ĪD, RN

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros, ES finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 9 – Rūpniecība, inovācijas un infrastruktūra

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Klimata pārmaiņu mazināšana

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

9,6 t CO₂e

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R1 Pārdomāt

Intervences līnija:

Infrastruktūra

B2. Ēkas pārbūve saskaņā ar aprites ekonomikas principiem



Darbības rezultāts:

Efektīva resursu pārvaldība RVP – iegūta augstas kvalitātes ēka.
Iegūtas jaunas zināšanas, ko izmantot citos būvniecības projektos RVP un ārpus tās.



Rezultatīvais rādītājs:

Pasākums īstenots

Apraksts:

Jau 2023. gadā tika izsludināts ēkas Ziepju ielā 11 pārbūves projektēšanas iepirkums, ievērojot aprites ekonomikas principus.⁷⁷ Šī pasākuma ietvaros plānots pilnveidot pārbūves iepirkumu un integrēt to apritīgas būvniecības pieeju Mājokļu programmas 2025–2030 ietvaros. Plānotās darbības:

- noteikt konkrētus pārbūves objektus, kuros iespējama aprites principu piemērošana;
- veicināt sadarbību starp atbildīgajām struktūrvienībām un nozares ekspertiem;
- identificēt un piesaistīt finansējuma avotus, tostarp nacionālos un ES fondus, klimata rīkus;
- sagatavot iepirkuma dokumentāciju, ietverot apritīgas būvniecības prasības;
- nodrošināt uzraudzību un rezultātu novērtēšanu, lai stiprinātu pieejas efektivitāti un atkārtojamību.

⁷⁷ Dažādu sociālo grupu kopdzīvojamās mājas Ziepju ielā 11, Rīgā, pārbūves un ārtelpas labiekārtojuma projekta izstrāde. Pieejams: eis.gov.lv

Terminš:

2025.–2030. gads

Atbildīgais:

MVD – atbildīgais par pasākuma plānošanu un ieviešanu

Iesaistītās puses:

REA – sadarbība pasākuma īstenošanā un ES finansējuma piesaistīšanā

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros, ES finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 9 – Rūpniecība, inovācijas un infrastruktūra

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Klimata pārmaiņu mazināšana

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

6,4 t CO₂e

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R5 Atjaunot

Intervences līnija:

Infrastruktūra

B3. Ēkas demontāža saskaņā ar aprites ekonomikas principiem



Darbības rezultāts:

Selektīvi demontēta ēka, lai varētu nodot daļu materiālu atkārtotai izmantošanai, un izveidots ietvars labās prakses pārnesei. Samazināts demontāžas atkritumu apjoms



Rezultatīvais rādītājs:

Pasākums īstenots

Apraksts:

Pārsvārā materiāli no mehāniski nojauktām ēkām nav izmantojami atkārtoti. Tie derīgi vienīgi pārstrādei, ar nosacījumu, ka tie ir sašķiroti un nav neatdalāmi sajaukti ar citiem materiāliem. Selektīva demontāža jeb mērķtiecīga ēku nojaukšana palīdz saglabāt materiālu vērtību, ietaupīt resursus to loģistikai un pārstrādei vai apglabāšanai poligonā un ļauj materiālus izmantot atkārtoti. Tā ir aprītas būvniecības būtiska sastāvdaļa, tomēr šobrīd tā praktiski netiek piemērota. Galvenie izaicinājumi ir:

- izpratnes un pieredzes trūkums;
- augstas darbaspēka izmaksas un zemas pirmreizējo resursu izmaksas;
- infrastruktūras trūkums materiālu uzglabāšanai un sagatavošanai atkārtotai izmantošanai;
- informācijas trūkums par materiālu pieejamību.

Tāpēc pasākuma ietvaros tiks uzsākta strukturēta saziņa ar būvniecības nozari un iesaistītajām pusēm, lai izveidotu nepieciešamos priekšnoteikumus selektīvas demontāžas ieviešanai ilgtermiņā. Tiks īstenots vidēja izmēra demontāžas pilotprojekts, kura ietvaros tiks veikts prakses lietderības izvērtējums, grozījumu pielāgošana un labās prakses standartizēšana.

Termiņš:

2026.–2030. gads

Atbildīgais:

REA – atbildīgais par pasākuma plānošanu un ieviešanu

Iesaistītās puses:

MVD – sadarbība pasākuma īstenošanā

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros, ES finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 9 – Rūpniecība, inovācijas un infrastruktūra

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Klimata pārmaiņu mazināšana

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

3,8 t CO₂e

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R6 Nodot atkārtotai izmantošanai

R9 Atgūt materiālus un enerģiju

Intervences līnija:

Infrastruktūra

B4. Aprites ekonomikas principu ietveršana publiskās ārtelpas labiekārtošanā, pieminekļu, memoriālu, kapsētu un dažādu vides objektu uzturēšanā un restaurācijā

**Darbības rezultāts:**
Izbūvēti, restaurēti un atjaunoti objekti, balstoties uz aprites ekonomikas principiem.

**Rezultatīvais rādītājs:**
Pasākums īstenots

Apraksts:

Rīgas pašvaldība turpina virzību uz ilgtspējīgas, videi draudzīgas un iedzīvotājiem pieejamas pilsētvides attīstību. Jau šobrīd, piemēram, Viesturdārzā, atjaunotais un paplašinātais bērnu rotaļu laukums ir kā labs piemērs aprites ekonomikas pieejas integrācijai publiskajā ārtelpā. Projekta ietvaros tika izmantoti labojami koka elementi un izveidota dalītās atkritumu vākšanas infrastruktūra.⁷⁸ Arī Rīgas Centrālās bibliotēkas Bolderājas filiālbibliotēkas teritorijas labiekārtojums būs veidots pēc aprites ekonomikas principiem.⁷⁹ Savukārt līdzīgu praksi īsteno RPA⁸⁰ – 2024. gadā no kapsētu teritorijām pārstrādei nodotas jau 372 tonnas granīta apmaļu un kapu pieminekļu.

Pasākuma ietvaros plānots paplašināt šādu pieeju, iekļaujot to publiskās ārtelpas labiekārtošanā, pieminekļu, memoriālu, kapsētu un dažādu vides objektu uzturēšanā un restaurācijā, un ģimenes dārziņu pārvaldībā.

⁷⁸ Par Viesturdārza bērnu laukumiņu. Pieejams: riga.lv

⁷⁹ Rīgas Centrālās bibliotēkas Bolderājas filiālbibliotēkas dārza labiekārtošana pēc aprites ekonomikas principiem. Pieejams: eis.lv

⁸⁰ Par granīta apmaļu un kapu pieminekļu pārstrādi. Pieejams: Rīgas pieminekļu aģentūra

Termiņš:

2026.–2030. gads

Atbildīgais:

MVD – atbildīgais par pasākuma plānošanu saistībā ar dārzu un parku laukumiņiem

ĀMD, PAD – atbildīgais par pasākumu plānošanu un ieviešanu citos labiekārtojuma projektos

REA – atbildīgais par Bolderājas RCB filiālbibliotēkas teritorijas labiekārtojuma iepirkumu sadarbībā ar IKSD, RCB un ĪD

RPA – atbildīgais par pasākumu ieviešanu pieminekļu, memoriālu, kapsētu un dažādu vides objektu uzturēšanu un restaurāciju

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros, ES finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 9 – Rūpniecība, inovācijas un infrastruktūra

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Klimata pārmaiņu mazināšana

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

9,6 t CO₂e

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R1 Pārdomāt

R3 Izmantot atkārtoti

Intervences līnija:

Infrastruktūra

B5. Tukšo telpu, zemes un ēku izmantošanas veicināšana



Darbības rezultāts:

Pašvaldības īpašumos esošās tukšās telpas un zemesgabali tiek lietoti



Rezultatīvais rādītājs:

Palielināts telpu, ēku un zemesgabalu skaits, kurās uzsākta uzņēmējdarbība vai sabiedriskas aktivitātes ar pašvaldības atbalstu (gadā).

Apraksts:

AIC no 2025. līdz 2027. gadam īsteno līdzfinansējuma programmu uzņēmējdarbības veicināšanai ēku pirmajos stāvos Rīgas vēsturiskajā centrā. Programmas ietvaros esošie un topošie uzņēmēji var saņemt līdz 10 000 eiro atbalstu telpu pielāgošanai uzņēmējdarbībai. Nākotnē plānots izskatīt iespējas programmas paplašināšanai arī uz citām apkaimēm, kur novērojams tukšo telpu pieaugums un ir augsts potenciāls pilsētvides aktivizēšanai.

Vienlaikus PAD plāno pilnveidot pieeju tukšo īpašumu pagaidu izmantošanai, radot iespējas īstermiņa iniciatīvām, sociāliem un inovatīviem projektiem.

Termiņš:

2026.–2030. gads

Atbildīgais:

AIC – atbildīgais par konsultācijām un līdzfinansējuma nodrošināšanu

PAD – atbildīgais par pagaidu izmantošanas veicināšanu

Iesaistītās puses:

REA, ĪD, ĀMD – sadarbība pasākuma plānošanā

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros, ES finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 8 – Pienācīgs darbs un ekonomikas izaugsme

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

1050 t CO₂e

Aprite ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R1 Pārdomāt

Intervences līnija:

Infrastruktūra

3.6. Enerģētika

E1. Siltumā atgūšanas potenciāla izvērtēšana un risinājumu ieviešana



Darbības rezultāts:

Finanšu investīciju plāna izstrāde risinājumam un risinājuma ieviešana



Rezultatīvais rādītājs:

Izstrādāts finanšu plāns

Apraksts:

Siltumenerģijas ražošana CSS iepriekšējā desmitgadē pārsvarā ir bijusi balstīta uz fosilo energoresursu izmantošanu (dabāsgāze vairāk par 50% no kopējā kurināmā daudzuma) un divu veidu tehnoloģijām – ūdenssildāmie katli un koģenerācijas iekārtas. Saskaņā ar RVP izvirzītajiem klimata mērķiem ir nepieciešami jauni risinājumi, lai nodrošinātu Rīgas patērētāju siltuma pieprasījumu.

Sadarbībā ar RS tiks izstrādāts siltumapgādes dekarbonizācijas plāns, iekļaujot tajā risinājumus, kuros ņemti vērā vides, ekonomikas un citus aspektus. Projekta rezultātā paredzēts izstrādāt investīciju plānu uzņēmuma dekarbonizācijas risinājumu ieviešanai un plānots vērtēt siltuma atgūšanas potenciālu no dažādiem atlikumsiltuma avotiem: no rūpnieciskajiem procesiem un datu centriem, tostarp siltuma atgūšanu no attīrītajiem notekūdeņiem attīrīšanas stacijā "Daugavgrīva" un tā integrēšanu centralizētā siltuma apgādes sistēmā.

Termiņš:

2024.–2027. gads

Atbildīgais:

REA – atbildīgais par pasākuma ieviešanu

Iesaistītās puses:

RS – sadarbība pasākuma ieviešanā

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros un ES finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 7 – Pieejama un tīra enerģija

IAM 9 – Rūpniecība, inovācijas un infrastruktūra

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

2030 t CO₂e

Aprite ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R1 Pārdomāt

R9 Atgūt materiālus un enerģiju

Intervences linija:

Infrastruktūra

E2. Saules paneļu uzstādīšana, izmantojot pašvaldības infrastruktūru (ēku jumtus, degradētās pilsētas teritorijas u.c.), un atjaunīgo energokopienību attīstīšana

**Darbības rezultāts:**

Pašvaldības infrastruktūrā uzstādītas saules elektrostacijas, palielinot atjaunīgās elektroenerģijas īpatsvaru.

**Rezultatīvais rādītājs:**

Pasākums īstenots

Apraksts:

Pasākuma mērķis ir atjaunīgās elektroenerģijas ražošanas veicināšana pašpatēriņa vajadzībām pilsētā. Pasākuma ietvaros tiks sekmēta bezemisiju AER, īpaši saules enerģijas, izmantošana, lietojot pašvaldībai pieejamo infrastruktūru (ēku jumtus, degradētās pilsētas teritorijas u.c.). Pasākums ietver gan tehniskus risinājumus un procedūru uzlabojumus, gan informēšanas un izglītojošus pasākumus.

- izvērtēt saules paneļu un citu AER risinājumu uzstādīšanas iespējas iedzīvotājiem (energokopie-nām, uzņēmumiem, u.c.), izmantojot pašvaldībai pieejamo infrastruktūru (ēku jumtus, degradētās pilsētas teritorijas u.c.)
- uzstādīt ik gadu vismaz 1000 kW saules paneļu pašvaldības objektos. Veikt monitoringu saules staciju izveidei un darbībai EPS ietvaros.
- izstrādāt risinājumus saules paneļu uzstādīšanai (piem., nomāt jumtu platības ar garantētu saražotās enerģijas iepirkumu atbilstoši biržas cenai)
- izvērtēt saules paneļu un citu AER risinājumu uzstādīšanas iespējas iedzīvotājiem (energokopie-nām, uzņēmumiem, u.c.), izmantojot pašvaldībai pieejamo infrastruktūru (ēku jumtus, degradētās pilsētas teritorijas u.c.)
- veicināt iedzīvotāju un pašvaldības energokopienību veidošanos, nodrošinot informatīvu un tehnisku atbalstu.

Termiņš:

No 2025. gada

Atbildīgais:

REA – atbildīgais par pasākuma ieviešanu, uzraudzību un monitoringu

Iesaistītās puses:

PAD, MVD, ĪD – iesaiste rīcību ieviešanā

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros, ES finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 7 – Pieejama un tīra enerģija

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

684 t CO₂e

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R9 Atgūt materiālus un enerģiju

Intervences līnija:

Infrastruktūra

3.7. Ūdens patēriņš

Ū1. Notekūdeņu dūņu pārstrādes un utilizācijas veicināšana

**Darbības rezultāts:**

Biogāzes ražošanas tvertnu būvniecība

**Rezultatīvais rādītājs:**

Pasākums ieviests

Apraksts:

Ar sagaidāmajiem grozījumiem Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvā par komunālo notekūdeņu attīrīšanu, ES plānots panākt klimatneitralitāti komunālo notekūdeņu attīrīšanas nozarē. Šie grozījumi direktīvā, kas tiks ieviesti līdz 2028. gadam, paredz veikt notekūdeņu attīrīšanas iekārtu un kanalizācijas sistēmu energoauditus lielajām notekūdeņu attīrīšanas iekārtām, kurās attīra notekūdeņu slodzi, kas atbilst 10 000 c.e. un vairāk, kā līdz 2030. gadam 20%, līdz 2035. gadam 40%, līdz 2040. gadam 70%, bet līdz 2045. gadam 100% bruto enerģijas pašpatēriņu segt no AER.

Patlaban Bioloģiskās attīrīšanas stacijā "Daugavgrīva" līdz 26% siltumenerģijas, kas saražota no biogāzes dedzināšanas, ir AER.

Lai samazinātu piesārņojumu un veicinātu resursu atkārtotu izmantošanu, Rīgas ūdens ilgtspējīgas attīstības plānā 2040 ir paredzēts no 2024. gada būvēt biogāzes ražošanas tvertnes.

Termiņš:

No 2024. gada

Atbildīgais:

RŪ – nodrošina pasākuma ieviešanu

Iesaistītās puses:

KEM – noteikumu izstrāde, mērķu izpildes uzraudzība, ES fondu līdzfinansējuma plānošana

Finansējuma avots:

RŪ budžets un ES finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 6 – Tīrs ūdens un sanitārija

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

750 t CO₂e

Aprītes ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R9 Atgūt materiālus un enerģiju

Intervences līnija:

Infrastruktūra

Ū2. Lietus ūdeņu savākšanas, uzkrāšanas un izmantošanas saimnieciskajām vajadzībām veicināšana pašvaldības ēkās un teritorijās

**Darbības rezultāts:**

CKS noslodzes un dzeramā ūdens patēriņa samazinājums laistīšanas vajadzībām

**Rezultatīvais rādītājs:**

Pasākums ieviests

Apraksts:

Pasākums paredz īstenot darbības, kas veicinātu lietus ūdeņu apsaimniekošanu, izmantojot tehniskos un dabiskos risinājumus pašvaldības ēkās un teritorijās. Šobrīd pilsētas apstādījumi pārsvarā tiek laistīti, izmantojot dzeramo ūdeni no SIA "Rīgas ūdens", tādējādi radot ne tikai papildu dzeramā ūdens patēriņu, bet arī resursu izlietojumu tā sagatavošanai. Vienlaikus ir būtiski samazināt arī centralizētās kanalizācijas sistēmas (CKS) noslodzi, ar to saistītās izmaksas un negatīvo ietekmi uz vidi. Pasākuma ietvaros paredzēts izskatīt šādas darbības:

- lietus ūdens savākšanas sistēmu izveide (tvertnes, drenāžas sistēmas) pašvaldības ēkās, apstādījumiem un citās prioritārās vietās;
- lietus ūdens atkārtotas izmantošanas saimnieciskajām vajadzībām popularizēšana, piemēram, apstādījumu laistīšanai;
- dabā balstītu risinājumu (tostarp uzglabāšanas dīķu) izveide, lai atslogotu CKS sistēmu un mazinātu plūdu risku, kas vienlaikus ir arī kā bioloģiskās daudzveidības atbalsta elementi;
- zaļo jumtu un sienu sistēmu integrēšana uz pašvaldības ēkām, lai aizturētu lietus ūdeni.

Termiņš:

2026.–2030. gads

Atbildīgais:

PAD – atbildīgais par pasākuma plānošanu

MVD, ĀMD, ĪD – atbildīgie par atbilstošo risinājumu izvērtēšanu, ieviešanu

Iesaistītās puses:

REA, RM – sadarbība pasākuma plānošanā un ieviešanā

IDB – informēšana un pienākumu deleģēšana visām iesaistītajām pusēm.

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros, ES finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 6 – Tīrs ūdens un sanitārija

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

8,4 t CO₂e

Aprītes ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R2 Samazināt

R3 Izmantot atkārtoti

Intervences linija:

Infrastruktūra

Ū3. Publisko transportlīdzekļu korpusu apakšējo daļu mazgāšana ar lietus ūdeni



Darbības rezultāts:

Mazgātavā ieviesta lietus ūdens izmantošana sabiedriskā transporta apakšējo daļu mazgāšanai
Samazināts dzeramā ūdens patēriņš



Rezultatīvais rādītājs:

Kopējais lietus ūdens patēriņš mazgātavās (m³/gadā)

Apraksts:

RS autobusu parka teritorijā tiek izbūvētas jaunas sabiedriskā transporta mazgātavas. Teritorijā vēsturiski izbūvētais un saglabātais pazemes lietus ūdens uzkrāšanas baseins tiks integrēts mazgāšanas sistēmā. Pēc mazgātavu nodošanas ekspluatācijā autobusu apakšējās daļas mazgāšanai tiks izmantots lietus ūdens no šī baseina, tādējādi samazinot dzeramā ūdens patēriņu. Vienlaikus tiks nodrošināta patērētā ūdens uzskaitē, atsevišķi reģistrējot lietus ūdens un pilsētas ūdensvada izmantošanas apjomus.

Termiņš:

No 2025. gada

Atbildīgais:

RS – atbildīgais par pasākuma ieviešanu

Finansējuma avots:

RS budžets

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 6 – Tīrs ūdens un sanitārija

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

12,1 t CO₂e

Aprite ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R2 Samazināt

R9 Atgūt materiālus un enerģiju

Intervences līnija:

Infrastruktūra

Ū4. Dzeramā ūdens brīvkrānu uzstādīšana un pieejamība publiskajās vietās



Darbības rezultāts:

Uzlabota dzeramā ūdens pieejamība publiskajā telpā, samazināts vienreizlietojamo atkritumu daudzums



Rezultatīvais rādītājs:

Jaunu brīvkrānu skaits (gadā)

Apraksts:

Rīgā tiek veikta dzeramā ūdens brīvkrānu uzstādīšana un uzturēšana publiskajās vietās, lai nodrošinātu iedzīvotājiem un apmeklētājiem piekļuvi kvalitatīvam dzeramajam ūdenim, samazinātu iepakojuma atkritumus un veicinātu ilgtspējīgu ūdens patēriņu. Līdz šim pilsētā uzstādīti 24 brīvkrāni, tostarp Vērmānes dārzā, Ziedoņdārzā, Esplanādē, Mežaparkā, Dzegužkalna parkā un Krišjāņa Barona ielas bērnu laukumā⁸¹ un citviet. Turpmāk plānots izvērtēt nepieciešamību uzstādīt papildu brīvkrānus, īpaši publiskajās iestādēs – muzejos, skolās, slimnīcās un citās vietās ar augstu apmeklētāju plūsmu.

⁸¹ Dzeramā ūdens uzpildes vietas. Pieejams: riga.lv

Terminš:

2026.–2030. gads

Atbildīgais:

MVD, AIC – atbildīgais par pasākuma plānošanu un ieviešanu

Iesaistītās puses:

REA, IKSD – sadarbība brīvkrānu uzstādīšanas vietu plānošanā

RŪ – nodrošina uzstādīšanu un ekspluatāciju

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 6 – Tīrs ūdens un sanitārija

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 3 – Laba veselība un labklājība

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

t CO₂e

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R0 Atteikties

R2 Samazināt

Intervences līnija:

Infrastruktūra

Ū5. Bezmaksas dzeramā krāna ūdens pieejamības veicināšana kafejnīcās un restorānos



Darbības rezultāts:

Palielināts sabiedrības informētības un uzticības līmenis par dzeramā krāna ūdens kvalitāti, samazināts vienreizlietojamo atkritumu daudzums



Rezultatīvais rādītājs:

Izsniegto vai lietoto atpazīstamības zīmju skaits (gadā)

Apraksts:

Saeimā pirmajā lasījumā ir skatīts likumprojekts⁸², kas paredz noteikt pienākumu ēdināšanas uzņēmumiem pēc patērētāja pieprasījuma nodrošināt bezmaksas dzeramo ūdeni no ūdensapgādes sistēmas, ja tāda ir pieejama konkrētajā vietā. Tāpat ēdienkartē būs jānorāda informācija par dzeramā ūdens pieejamību. Lai gan balsojumā sākotnēji netika sasniegts kvorums, otrajā balsojumā likumprojektu atbalstīja 47 deputāti, divi bija pret un viens atturējās. Priekšlikums vēl jāskata divos lasījumos, un izšķirošais lēmums nav pieņemts.

Lai arī normatīvās izmaiņas vēl ir procesā, šo iniciatīvu ir būtiski atbalstīt arī pašvaldības un sabiedrības līmenī. Nepieciešams veicināt ēdināšanas uzņēmumu iesaisti, skaidrojot sabiedrībai informāciju par krāna ūdens kvalitāti un drošumu, kā arī nodrošinot vienotu atpazīstamības zīmi tiem uzņēmumiem, kas brīvprātīgi piedāvā bezmaksas dzeramo ūdeni. Tas ļautu iedzīvotājiem un apmeklētājiem vieglāk identificēt videi draudzīgas ēdināšanas vietas un izvēlēties ilgtspējīgākas alternatīvas.

⁸² Likumprojekts par bezmaksas dzeramo ūdeni. Pieejams: Saeima

Termiņš:

2026.–2030. gads

Atbildīgais:

REA – atbildīgais par pasākuma plānošanu un ieviešanu

Iesaistītās puses:

RITA, AIC – sadarbība pasākuma plānošanā un īstenošanā

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros, ES finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 6 – Tīrs ūdens un sanitārija

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 3 – Laba veselība un labklājība

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

0,8 t CO₂e

Aprītes ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R0 Atteikties

R2 Samazināt

Intervences linija:

Informēšana

3.8. Mobilitāte un transports

MT1. Frēzēta asfalta izmantošanas palielināšana ceļu izbūvē



Darbības rezultāts:

Pašvaldības ceļu būvniecībā un uzturēšanā sistemātiski izmantots frēzētais asfalts, samazinot pirmreizējo izejmateriālu patēriņu un būvniecības atkritumu apjomu.



Rezultatīvais rādītājs:

Palielināts ceļa posmu skaits, kuros būvniecības iepirkuma dokumentācijā iekļautas prasības par frēzēta asfalta izmantošanu (gadā).

Apraksts:

Pasākuma mērķis ir palielināt frēzēta asfalta izmantošanu ceļu atjaunošanas, pārbūves un izbūves projektos, iekļaujot atbilstošas prasības iepirkuma kritērijos. Šāda pieeja sekmē otrreizējo materiālu izmantošanu, samazina nepieciešamību pēc jauniem resursiem un mazina ceļu būvniecības ietekmi uz vidi. Frēzēta asfalta iekļaušana projektos arī palīdz optimizēt būvniecības izmaksas, vienlaikus nodrošinot kvalitatīvus un ilgtspējīgus ceļu risinājumus, kas atbilst mūsdienu ilgtspējīgas attīstības prasībām. Šis pasākums ietver iepirkumu prasību izveidi, lai frēzētais asfalts prioritāri tiktu izmantots ceļu segumu pārbūvē, kā arī uzraudzības procesu prasību ievērošanai izveidi un izmantotā frēzētā asfalta apjoma uzskaiti.

Termiņš:

No 2026. gada

Atbildīgais:

ĀMD – atbildīgais par pasākuma plānošanu un ieviešanu

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros un ES finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 9 – Rūpniecība, inovācijas un infrastruktūra

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

161 t CO₂e

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R2 Samazināt

R3 Izmantot atkārtoti

Intervences līnija:

Informēšana

MT2. Citu otrreizējo materiālu iekļaušana ceļu izbūves un pārbūves iepirkumos

**Darbības rezultāts:**
Veicināta otrreizējo un alternatīvo materiālu izmantošana ceļu būvniecībā

**Rezultatīvais rādītājs:**
Pasākums ieviests

Apraksts:

Iepirkumu procesā ceļu būvniecībā ir būtiski pāriet no zemākās cenas principa kā vienīgā atlases kritērija uz kvalitatīviem, ilgtspējīgiem un aprītes ekonomiku veicinošiem risinājumiem. Pasākuma ietvaros plānots iekļaut iepirkuma kritērijus, kas veicina otrreizējo izejvielu izmantošanu, piemēram, nolietotu riepu gumijas granulu un pelnu lietošanu ceļu būvniecībā.

Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) pētījumi liecina,⁸³ ka bitumena modificēšana ar gumijas granulām var būtiski uzlabot ceļu seguma izturību un paildzināt tā kalpošanas laiku līdz pat 11 gadiem. Tas ļauj ne tikai samazināt primāro resursu patēriņu un atkritumu apjomu, bet arī samazināt ilgtermiņa uzturēšanas izmaksas.

Pasākuma ietvaros plānots uzsākt pilotprojektu ar otrreizējo materiālu lietošanu un izvērtēt tā rezultātus, lai nodrošinātu šīs prakses attiecināšanu uz citiem ceļu būves objektiem.

⁸³ Pētījums par bitumena modificēšanu. Pieejams: rtu.lv

Terminš:

2026.–2030. gads

Atbildīgais:

ĀMD – atbildīgais par pasākuma plānošanu un ieviešanu

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros un ES finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 9 – Rūpniecība, inovācijas un infrastruktūra

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

1,7 t CO₂e

Aprītes ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R2 Samazināt

R3 Izmantot atkārtoti

Intervences līnija:

Informēšana

MT3. Pamesto velosipēdu uzskaitē un apritīga apsaimniekošana



Darbības rezultāts:

Veicināta efektīva pamesto velosipēdu uzskaitē un ilgtspējīga apsaimniekošana, atbalstot resursu atkārtotu izmantošanu un materiālu atgūšanu.



Rezultatīvais rādītājs:

Pasākums ieviests

Apraksts:

Pamesti velosipēdi publiskajās vietās negatīvi ietekmē pilsētas vizuālo tēlu, apgrūtina iedzīvotāju pārvietošanos un rada drošības riskus. 2024. gadā RVP īstenoja pilotprojektu, kura ietvaros tika identificēti un apsekoti 120 ilgstoši atstāti velosipēdi.⁸⁴ Pamatojoties uz šī projekta rezultātiem, ir secināts, ka nepieciešams veidot pastāvīgu sistēmu šādu velosipēdu uzskaitē, novērtēšanai un apsaimniekošanai, nodrošinot izejvielu atguvi. Pasākuma ietvaros plānots:

- ierosināt normatīvā regulējuma grozījumus, lai pašvaldībai būtu skaidras pilnvaras pārņemt pamestos velosipēdus;
- ieviest vienotu uzskaites un apsaimniekošanas kārtību, tostarp iespēju šos velosipēdus atjaunot, nodot lietošanai vai pārstrādāt materiālos.

⁸⁴ Par ilgstoši atstātiem velosipēdiem. Pieejams: riga.lv

Terminš:

No 2026. gada

Atbildīgais:

ĀMD, RPP – atbildīgais par pasākuma plānošanu un ieviešanu

Iesaistītās puses:

AIC, REA – sadarbība pasākuma plānošanā un ieviešanā

VARAM – nodrošina normatīvā regulējuma izmaiņas

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros, ES finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 9 – Rūpniecība, inovācijas un infrastruktūra

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

0,8 t CO₂e

Aprītes ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R3 Izmantot atkārtoti

R5 Atjaunot

R9 Atgūt materiālu un enerģiju

Intervences līnija:

Infrastruktūra

Stratēģija un ceļa kartes

Zināšanu stiprināšana un cilvēkresursi

MT4. Ilgtspējīgi mobilitātes risinājumi pašvaldības darbiniekiem



Darbības rezultāts:

Veicināta efektīva pamesto velosipēdu uzskaitē un ilgtspējīga apsaimniekošana, atbalstot resursu atkārtotu izmantošanu un materiālu atgūšanu.



Rezultatīvais rādītājs:

Izstrādāta koncepcija un īstenots pilotprojekts

Apraksts:

Lai veicinātu ilgtspējīgu un ērtu pārvietošanos starp sanāksmju norises vietām RVP iestādēs un samazinātu transporta sektora radīto ietekmi uz vidi, Rīgas pašvaldība plāno veikt vairākas savstarpēji papildinošas darbības, kas mērķētas uz darbinieku pārvietošanās paradumu uzlabošanu, tīru tehnoloģiju ieviešanu un infrastruktūras pilnveidi. Pasākuma ietvaros plānots:

- veikt RVP darbinieku aptauju, kas iever jautājumus par pārvietošanās paradumiem (nokļūšanai no mājām uz darbu un no darba uz mājām, kā arī pārvietošanās vajadzībām darba laikā) un noteikt biežāk izmantotos maršrūtus starp iestādēm un sanāksmju vietām;
- izstrādāt RVP darbinieku motivācijas politiku velosipēdu, sabiedriskā transporta un bezemisiju transportlīdzekļu izmantošanas veicināšanai;
- izstrādāt koplietošanas sistēmas koncepciju, ietverot novietņu atrašanās vietas, tehniskos risinājumus, uzturēšanas modeli un lietošanas noteikumus;
- identificēt pašvaldības funkcijas, kuru nodrošināšanai tiek izmantoti transportlīdzekļi, un izvērtēt iespēju izmantot zemu emisiju transportlīdzekļus;
- īstenot pilotprojektus, pārbaudot koncepcijas darbību praksē izvēlētajā teritorijā vai iestāžu grupā;
- novērtēt pilotprojektu rezultātus, nosakot efektivitāti, izmantošanas intensitāti un potenciālu sistēmas paplašināšanai nākotnē.

Terminš:

2026.–2027. gads

Atbildīgais:

REA sadarbībā ar ĀMD – atbildīgais par pasākuma plānošanu un ieviešanu

Iesaistītās puses:

PAD – sadarbība pasākuma plānošanā un ieviešanā

Finansējuma avots:

RVP piešķirtā budžeta ietvaros

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 3 – Laba veselība un labklājība

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

101,8 t CO₂e

Aprite ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R8 Pārvietot un pārplānot lietošanu

Intervences līnija:

Infrastruktūra

Stratēģija un ceļa kartes

MT5. Publisko velo apkopes punktu attīstības veicināšana



Darbības rezultāts:

Nodrošināta atbalsta infrastruktūra velotransporta izmantošanai



Rezultatīvais rādītājs:

Izveidoti [10] jauni publiskie velo apkopes punkti

Apraksts:

Rīgā šobrīd ir tikai daži publiski velo apkopes punkti, kas ierobežo velosipēdistu iespējas veikt nepieciešamās apkopes ceļā. Pasākuma mērķis ir nodrošināt ērtu piekļuvi infrastruktūrai, kas ļauj uzturēt velosipēdus labā tehniskā stāvoklī, tādējādi paaugstinot drošību un komfortu velobraucējiem. Šis pasākums paredz jaunu punktu izveidi stratēģiskās vietās, īpaši esošo mobilitātes punktu izbūves ietvaros pie dzelzceļa stacijām, kā arī apmeklētāko sabiedrisko objektu tuvumā (tostarp pie skolām un tirdzniecības centriem).

Termiņš:

No 2026. gada

Atbildīgais:

ĀMD – atbildīgais par pasākuma ieviešanu

Iesaistītās puses:

CA – realizē mobilitātes projektus

PAD – atbildīgais par pasākuma plānošanu

Finansējuma avots:

ES finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 3 – Laba veselība un labklājība

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

5379,1 t CO₂e

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R5 Atjaunot

Intervences linija:

Infrastruktūra

MT6. Sliežu ceļu koka gulšņu un līdzīgu materiālu apritīgas apsaimniekošanas veicināšana



Darbības rezultāts:

Šis pasākums ietver izpēti un drošu risinājumu ieviešanu nolietotu sliežu ceļa koka gulšņu apsaimniekošanai.



Rezultatīvais rādītājs:

Izstrādāti risinājumi koka gulšņu apsaimniekošanas sistēmas pilnveidošanai

Apraksts:

Šis pasākuma mērķis ir attīstīt drošu un ilgtspējīgu risinājumu nolietotu sliežu ceļa koka gulšņu (kods 170204, bīstami atkritumi) apsaimniekošanai, ievērojot aprites ekonomikas principus un atbilstošas prasības. Ar kreozotu piesūcinātie priedes koka gulšņi satur aptuveni 65 kg/m³ kreozota, padarot to izmantošanu kā kurināmo ierobežotu gan rūpniecības tipa kurtuvēs, gan citās dedzināšanas vietās. Tā kā Latvijā ik gadu tiek nomainīti aptuveni 100 tūkstoši gulšņu (9500 m³), savukārt RS ik gadu nomaina aptuveni 147 t, tad šī resursa apritīga apsaimniekošana ir būtiska gan videi, gan ekonomikai.

Termiņš:

2026.–2030. gads

Atbildīgais:

REA – atbildīgais par pasākuma īstenošanu

Iesaistītās puses:

RS, MVD – sadarbība pasākuma plānošanā un ieviešanā

Finansējuma avots:

ES finansējums

Globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM):

IAM 11 – Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

IAM 12 – Atbildīgs patēriņš un ražošana

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

IAM 13 – Rīcība klimata jomā

SEG emisiju samazinājuma prognoze:

2,8 t CO₂e

Aprites ekonomikas resursu vērtības saglabāšanās hierarhija

R8 Pārvietot un pārplānot lietošanu

R9 Atgūt materiālus un enerģiju

Intervences līnija:

Stratēģija un ceļa kartes

4. PLĀNA IEVIEŠANA UN UZRAUDZĪBA



Ar RAERP ieviešanu saistītais jautājumu loks ir visaptverošs un mērķu sasniegšanā paredz ne vien dažādu departamentu iesaisti, bet arī apņemšanos virzīt tiesību aktu grozījumus pašvaldības un nacionālajā līmenī un mērķu sasniegšanai paredzētā finansējuma piešķiršanu. Plāna ieviešanā tiek izmantota trīs līmeņu koordinācija: politiskais atbalsts, izpildvaras iesaiste un uzraudzība un īstenošana.



24. attēls. Trīs līmeņu koordinācija.

Politiskais atbalsts

Rīgas domē politisko iesaisti un dažādu tematisko jautājumu koordināciju īsteno ar domes komiteju starpniecību. Katrai komitejai ir noteikts tēmu loks, izvirzīts mērķis un deleģēti atbildīgie deputāti. Par klimata politiku, pilsētas atkritumu saimniecības un vides politikas jautājumiem ir atbildīga Rīgas domes Mājokļu un vides komiteja.⁸⁵ Tā nodrošina arī REA darbības politisko pārraudzību. Mājokļu un vides komiteja ir atbildīga par RAERP ieviešanas monitoringu un, ja nepieciešams, koordinē tā aktualizāciju, kā arī rosina izmaiņas un pieņem lēmumus par izvirzīto mērķu un noteikto pasākumu ieviešanu.

Izpildvaras iesaiste un uzraudzība

Izpildvaras līmenī izpilddirektors atbilstoši savai kompetencei koordinē valstspilsētas pašvaldības iestāžu darbu, tostarp uzraugot REA darbību un RAERP mērķu un pasākumu izpildi. Izpildvaras iesaiste ir ļoti svarīga RAERP mērķu realizācijā, jo ir saistīta ar pašvaldības darba organizāciju, piemēram, veicot publiskos iepirkumus, rīkojoties ar resursiem vai veidojot inovāciju atbalsta programmas pašvaldību kapitālsabiedrībām.

Īstenošana

Par RAERP ieviešanas koordinēšanu atbildīgā iestāde ir REA, kas ir saturiski atbildīgā iestāde par aprītes ekonomikas tematikas īstenošanu pašvaldībā un ir pakļauta Rīgas pilsētas izpilddirektoram.⁸⁶

Par RAERP pasākumu īstenošanu ir atbildīgas RVP iestādes un kapitālsabiedrības, kas ir norādītas kā konkrētā pasākuma atbildīgās iestādes sadarbībā ar citām RVP iestādēm un institūcijām atbilstoši to kompetencei un plānā noteiktajiem uzdevumiem. REA, sadarbojoties ar iestādēm un institūcijām, kas norādītas kā atbildīgās par RAERP iekļauto uzdevumu izpildi, reizi divos gados (līdz 1. jūnijam) pārskata stratēģiskos mērķus un starprezultātus, kā arī sagatavo ziņojumu par RAERP izpildes progresu. Ziņojums tiek izskatīts un apstiprināts Mājokļu un vides komitejā un iesniegts izpilddirektoram. Katra pārskata sagatavošanas procesā, saņemot aktuālo informāciju, REA var noteikt jaunus mērāmos mērķus. Ziņojums par RAERP izpildi REA jāiesniedz Mājokļu un vides komitejā līdz 2031. gada 15. septembrim.

⁸⁵ Rīgas domes Mājokļu un vides komiteja. Pieejams: Rīga.lv

⁸⁶ Rīgas valstspilsētas pašvaldības nolikums (2023). Pieejams: Likumi.lv

Politiskās iesaistes iespējas

Katra pašvaldības domes sasaukuma laikā papildus jau pastāvošajām komitejām deputātiem ir iespēja veidot dažādas darba grupas, lai sniegtu politisko atbalstu tēmu virzībai pašvaldības izpildvarā un sabiedriskajā telpā.

Piemērs: šobrīd Rīgas domē darbojas vairākas darba grupas, tostarp Klimatneitralitātes darba grupa un Atkritumu samazināšanas un apsaimniekošanas darba grupa. Klimatneitralitātes darba grupa RAERP ieviešanas ietvaros darbojas kā uzraugs, nodrošinot, ka visas apakšgrupas īsteno plānotās aktivitātes un koordinējot turpmākās sadarbības iespējas, kā arī organizējot papildu diskusijas par pasākumiem, par kuru īstenošanu nav panākta vienošanās kādā no apakšgrupām. Šobrīd Klimatneitralitātes darba grupa nav aktīva.

Ja aprites ekonomikas risinājumi kļūs par Rīgas klimatneitralitātes sasniegšanas politisko prioritāti, tad politiskās atbildības stiprināšanai būtu nepieciešams izveidot aprites ekonomikas darba grupu, jo, balstot klimatneitralitātes mērķu sasniegšanu vienīgi uz SEG emisiju samazināšanas pasākumiem, tiks ierobežotas iespējas tos sasniegt.

Galvenie darba grupas uzdevumi ir:

- virzīt attiecīgo aprites ekonomikas jautājumu ar skaidrojumu par tā ietekmi uz Rīgas izvirzītajiem klimatneitralitātes un tās atbilstības mērķiem;
- sniegt priekšlikumus atbildīgajai komitejai par nepieciešamajiem resursiem, tostarp par finansējumu, kas nepieciešams aprites ekonomiku veicinošu pasākumu īstenošanai;
- nepieciešamības gadījumā deleģēt pasākumu izpildi citām pašvaldības institūcijām (rīcības plānā noteiktie pasākumi vai papildu rīcības plānam nepieciešamie pasākumi, kas palīdzēs sasniegt mērķi efektīvāk);
- sniegt informāciju par nepieciešamajām izmaiņām normatīvajos aktos, lai RVP attiecīgajā sektorā/tēmā sasniegtu aprites ekonomikas mērķus.

Lai koordinētu RAERP politisko iesaisti, iespējams izmantot esošo Mājokļu un vides komiteju vai arī veidot atsevišķu domes komisiju, kas izskatīs aprites ekonomikas mērķu ieviešanai nepieciešamo investīciju plānošanu un piešķiršanu. Bez politiskā atbalsta un pietiekama finansējuma pastāv risks nenasniegt iepriekš minēto vīziju un ar to saistītos mērķus.

lesaiste augstākajā politiskās vadības līmenī

Ja domes vicemēru amati saglabās esošās komiteju tematiskās prioritātes, tad vicemēram ar uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšanas mandātu būtu ieteicams esošajām atbildības jomām pievienot arī aprites ekonomiku. Līdzīga prakse pašlaik tiek īstenota arī citu pilsētu stratēģiju politiskās uzraudzības piemēros (Prāga un Tallina). Šādas izmaiņas var iniciēt Rīgas domes deputāti, savukārt pamatojums pēc pieprasījuma jāsniedz REA.

5. RISKU ANALĪZE RAERP IEVIEŠANĀ



RAERP ieviešanas procesā par riskiem tiek uzskatītas dažādu nelabvēlīgu apstākļu sakritības vai notikumi, kas var ietekmēt mērķu sasniegšanu. Vadot šos riskus, var mazināt vai novērst ar ieviešanu saistītos šķēršļus un nākotnes izaicinājumus.

Riski tika vērtēti, ņemot vērā šādas risku kategorijas un to skaidrojumu:

Riska ietekme	
● Augsta	Ietekmē vairāk nekā 80 % plānoto mērķu un rīcības plānu.
● Vidēja	Ietekmē 40–79 % plānoto mērķu un rīcības plānu.
● Zema	Ietekmē mazāk nekā 39 % plānoto mērķu un rīcības plānu.
Riska iestāšanās varbūtība	
● Augsta	Indikācijas par riska iestāšanos ir apzinātas, skaidri definētas vai balstītas iepriekšējā pieredzē.
● Vidēja	Indikācijas par riska iestāšanos ir apzinātas, taču ir uzsākti pasākumi šī riska mazināšanai.
● Zema	Indikācijas par riska iestāšanos ir teorētiskas, vai arī risks ir viegli vadāms, tādēļ tā ietekme ir minimāla.

Tabula 10. Risku vērtēšanas kritēriji

Riska veids	Riska apraksts	Riska ietekme uz RAERP izpildi	Riska iestāšanās varbūtība
Operatīvie riski	Dažādu Rīgas pašvaldības struktūrvienību darbinieku zemā kompetence, izpratne un nepietiekamā ieinteresētība apgrūtina iespēju ieviest aprites ekonomikas pasākumus.	● Vidēja	● Zema
	Projekti, kas skar aprites ekonomikas tēmas, netiek koordinēti no REA puses, radot risku sistemātiskai izvirzīto mērķu ieviešanai.	● Zema	● Vidēja
Finanšu riski	Rīgas domes deputāti nepiešķir mērķu sasniegšanai paredzēto finansējumu tām aktivitātēm, kurām tas ir kritiski nepieciešams – tādējādi nepietiekama finansējuma dēļ realitāte atšķiras (atpaliek) no vīzijas, ko apņēmusies sasniegt REA.	● Augsta	● Augsta
	Pašvaldības kapitālsabiedrības nerod iespēju realizēt aprites ekonomikas projektus finanšu nepieejamības dēļ, attiecīgi nesasniedzot nevienu no izvirzītajiem mērķiem.	● Vidēja	● Vidēja
Tiesiskie riski	Aprites ekonomikas risinājumu ieviešanai paredzētais tiesību aktu regulējums netiek mainīts, attiecīgi izvirzītie stratēģiskie mērķi (tādās jomās kā būvniecība, pašvaldības resursu apritīga izmantošana u. c.) nav reāli sasniedzami	● Augsta	● Vidēja
Politiskie riski	Klimata neitralitātes mērķu sasniegšanai Rīgas valstspilsētā zūd politiskais atbalsts	● Augsta	● Vidēja
Ilgspējas riski	Kompetences zudums vai zināšanu pārneses nenodrošināšana var ietekmēt aprites ekonomikas iniciatīvu politisko un rīcību izpildes pēctecību.	● Augsta	● Vidēja

Tabula 11. RAERP risku analīze

Veicot risku novērtējumu, REA ir būtiski jāstrādā ar finansējuma pieejamību, izmantojot pamatojumā aprakstītās finanšu iespējas. Ir svarīgi panākt sistemātisku finansiālu atbalstu projektiem, kas vērsti uz resursu atgriešanu aprītē.

Realizējot Rīgas RAERP, būs nepieciešams veikt dažādu iekšējo politiku pārskatīšanu, tostarp pārskatīt darba organizāciju pašvaldībā. Šajā posmā ikviens politikas plānošanas dokuments tiek skatīts, lai izvērtētu, vai politikas ietekmes objekts atstāj iespaidu uz makroekonomisko un uzņēmējdarbības vidi, administratīvo slogu un ar to saistīto izmaksu apjomu, sociālo aspektu, vidi un teritoriju attīstību, valsts un pašvaldību budžetiem, pārvaldes iestāžu funkcijām un cilvēkresursiem, tiesību normu sistēmu un Latvijas starptautiskajām saistībām, kā arī uz cilvēktiesībām, jo īpaši fizisku personu tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību (personas datu apstrāde).

Jānorāda, ka RAERP ietekmē visus iepriekš minētos aspektus. Lai gan īstermiņā šī ietekme var tikt uzskatīta par negatīvu, ilgtermiņā RAERP ietekme būs vērtējama kā pozitīva, ar potenciālu radīt papildu pievienoto vērtību katram no iepriekš minētajiem aspektiem.

6. NOVĒRTĒJUMS IETEKMEI UZ BUDŽETU



Tiks precizēts priekšlikumu apkopošanas laikā.

Rīgas domes priekšsēdētājs
Ķirsis

V.